

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YEREL YÖNETİMLERDE SOSYAL SORUMLULUK
YÖNETİMİ: ÇANKAYA BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elvettin AKMAN

**Enstitü Anabilim Dalı: Kamu Yönetimi
Enstitü Bilim Dalı: Kamu Yönetimi**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hasan TUTAR

HAZİRAN-2009

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YEREL YÖNETİMLERDE SOSYAL SORUMLULUK
YÖNETİMİ: ÇANKAYA BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elvettin AKMAN

**Enstitü Anabilim Dalı: Kamu Yönetimi
Enstitü Bilim Dalı : Kamu Yönetimi**

Bu tez 25.06.2009 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Ali SEYYAR

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Hasan TUTAR

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

Jüri Üyesi

Yrd. Doç.Dr. Ferruh TUZCUOĞLU

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Elvettin AKMAN

15.05.2009

ÖNSÖZ

“Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk Yönetimi” çalışması ile günümüzde büyük bir öneme sahip olan sorumluluk anlayışının yerel yönetim kurumlarından biri olan belediyelerde işleyişi üzerinde teorik bir çalışma yapıldı. Teorik çalışmada ileri sürülen sosyal sorumluluk anlayışını, yerel halkın ve çalışanların nasıl algıladıklarını görmek amacıyla Çankaya Belediyesi sınırları içerisindeki halk ve belediye çalışanları üzerinde bir alan çalışması yapılarak, sonuçlar söz konusu alan araştırmasından elde edilen verilere dayalı olarak analiz edildi. Bu çalışmanın hazırlanmasında ilgisini benden esirgemeyip, bilgi birikimini benimle paylaşan, yol ve yön gösteren değerli danışmanım Doç. Dr. Hasan TUTAR’a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca çalışmalara başladığım ilk andan itibaren yardımlarını benden esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Ferruh TUZCUOĞLU’na, tezimin hazırlanışında ve uygulama çalışmasında bana yardımcı olan değerli arkadaşım Çiğdem ARGUN’a ve manevi desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen anneme gönülden teşekkür ederim.

Elvettin AKMAN

15 Mayıs 2009

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	iv
ÖZET.....	v
SUMMARY.....	vi
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: YEREL YÖNETİMLER VE YEREL YÖNETİMLERDE SOSYAL SORUMLULUK.....	2
1.1. Yerel Yönetimler.....	2
1.2. Yerel Yönetim Kuruluşları.....	4
1.2.1. İl Özel İdareleri.....	5
1.2.2. Belediyeler.....	6
1.2.3. Büyükşehir Belediyeleri.....	8
1.2.4. Köy Yönetimi.....	9
1.3. Merkezi Yönetim ve Yerel Yönetim İlişkisi.....	10
1.4. Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk Yönetimi.....	13
1.5. Sorumluluk Kavramı ve Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk.....	15
1.6. Sosyal Sorumluluk Kavramının Tarihsel Gelişimi.....	23
1.7. Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluğun Önemi.....	28
1.8. Sosyal Sorumluluk Kavramının Benzer Kavramlarla İlişkisi.....	31
1.8.1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk.....	32
1.8.2. Kurumsal Markalaşma.....	42
1.8.3. Kurumsal İmaj.....	47

1.8.4. Kurumsal Kimlik.....	50
1.8.5. Kurumsal İtibar.....	52
1.9. Sosyal Sorumlulukla İlgili Yaklaşımlar.....	55
1.9.1. Klasik Yaklaşım.....	55
1.9.2. Sosyo-Ekonomik Yaklaşım.....	56
1.9.3. Çağdaş Yaklaşım.....	57
1.9.4. Yardımsever Yaklaşım.....	58
1.10. Sosyal Sorumluluk Alanları.....	58
1.10.1. Sosyal Refah İle İlgili Sorumluluk.....	59
1.10.2. Kent ve Çevreye Karşı Sorumluluk.....	60
1.10.3. Eğitim ve Kültürel Sorumluluk.....	62
1.10.4. Çalışanlara Karşı Sorumluluk.....	63
1.10.5. Siyasal ve Politik Sorumluluk.....	64
1.10.6. Sağlıkla İlgili Sorumluluk.....	66
1.10.7. İnsan Hakları ve Özgürlükleri İle İlgili Sorumluluk.....	67

BÖLÜM 2: SOSYAL SORUMLULUK, SOSYAL DUYARLILIK VE SOSYAL PERFORMANS..... 71

2.1. Sosyal Duyarlılık Kavramı.....	71
2.2. Sosyal Duyarlılığın Önemi.....	72
2.3. Sosyal Duyarlılığın Yerel Yönetimler Bakımından Önemi.....	73
2.4. Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Duyarlılık İlişkisi.....	75
2.4.1. Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Duyarlılığın Benzer Yönleri.....	76
2.4.2. Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Duyarlılığın Farklı Yönleri.....	77

2.5. Yerel Yönetimlerde Sosyal Duyarlılığın Ortaya Çıkmasına Neden Olan Faktörler.....	78
2.6. Sosyal Duyarlılık ve Sosyal Yarar İlişkisi.....	79
2.7. Sosyal Performans Kavramı.....	83
2.7.1. Sosyal Performans Yönetimi.....	84
2.7.2. Yerel Yönetimlerde Sosyal Performans.....	85

BÖLÜM 3: YEREL YÖNETİMLERDE SOSYAL SORUMLULUK YÖNETİMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA..... 89

3.1.Yöntem.....	89
3.1.1.Araştırmanın Amacı Ve Önemi.....	89
3.1.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	89
3.1.3. Araştırmanın Örneklemi.....	89
3.1.4. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri.....	90
3.1.5. Veri toplama Araçları.....	90
3.2.Verilerin Analizi.....	91
3.3. Bulgular ve Yorumlar.....	91
3.3.1. Araştırma Örneklemine İlişkin Veriler.....	91
3.3.2. Boyut Ortalamalarına İlişkin Bulgular.....	92
3.3.3. Sosyal Sorumluluğun Demografik Değişkenlerle İlişkisi.....	93
3.3.4. Korelasyon Bulguları.....	97

SONUÇ VE ÖNERİLER..... 99

KAYNAKLAR..... 103

EKLER..... 111

ÖZGEÇMİŞ..... 114

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Demografik Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu.....	91
Tablo 2: Boyut Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Tablosu.....	92
Tablo 3: Algılanan Sosyal Sorumluluğun Cinsiyet Değişkeni T Tablosu Değerleri..	93
Tablo 4: Algılanan Sosyal Sorumluluğun Medeni Durum Değişkeni T Tablosu Değerleri.....	94
Tablo 5: Yaş değişkeni ve Sosyal sorumluluk arasındaki ilişkinin Varyans Analizi Sonucu.....	95
Tablo 6: Eğitim değişkeni ve Sosyal sorumluluk arasındaki ilişkinin Varyans Analizi Sonucu.....	96
Tablo 7: Korelasyon Analiz Tablosu.....	97

Tezin Başlığı: Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk Yönetimi: Çankaya Belediyesi Örneği	
Tezin Yazarı: Elvettin Akman	Danışman: Doç. Dr. Hasan Tutar
Kabul Tarihi: 25 Haziran 2009	Sayfa Sayısı: VI (ön kısım) + 111 (tez) + 4 (ekler)
Anabilimdalı: Kamu Yönetimi	Bilimdalı: Kamu Yönetimi
Son yılların en gözde konularından biri olan sosyal sorumluluk, kurumlarla toplumdaki bireyler arasındaki ilişkinin ne kadar önemli olduğunu ve kurumların toplumun ihtiyaç ve sorunlarına karşı duyarlı bir yaklaşım sergilemeleri gerektiğini belirtmek açısından önemli bir yer tutmaktadır. Bu konuyla ilgili literatürde pek çok çalışma yapılsa da, yerel yönetimlerde sosyal sorumluluk anlayışı üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmanın temel amacı, yerel yönetim kuruluşlarından biri olan belediyelerde hayatımızın her alanında olan sosyal sorumluluk anlayışının uygulanabilirliğini araştırmaktır. Çalışmanın birinci bölümünde, yerel yönetim kuruluşları ve bunların merkezi idare ile olan ilişkileri ile yerel yönetimlerde sosyal sorumluluk anlayışı üzerinde durulmuş olup, sosyal sorumluluk yönetimi ayrıntılı olarak incelenmiştir. İkinci bölümde ise sosyal duyarlılık, sosyal sorumluluk ve sosyal performans konuları üzerinde çalışmalar yapılmış ve bunların birbirleri ile olan ilişkileri ve yerel yönetimle aralarındaki bağ incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise, Çankaya Belediyesinin sosyal sorumluluk anlayışı üzerine bir anket çalışması yapıp, gerekli sonuçlar ortaya konmuştur. Ulaşılan bulgulara göre; vatandaşların sosyal sorumluluk algılarının çalışanların sosyal sorumluluk algılarından kısmen düşük çıktığı anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılanların belediye faaliyetleriyle ilgili algıladıkları en yüksek sosyal sorumluluk boyutu sağlığa ilişkin sorumluluk, en düşük sosyal sorumluluk boyutu ise kent ve çevreye karşı sorumluluktur. Ayrıca tüm sosyal sorumluluk boyutlarında sosyal sorumluluk algı ortalamalarının kadınların erkeklerden ve evlilerin bekârlardan fazla olduğu anlaşılmaktadır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre de araştırmamızın üçüncü hipotezi olan sosyal sorumluluk boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.	
Anahtar kelimeler: Yerel Yönetimler, Sosyal Sorumluluk, Sosyal Duyarlılık, Sosyal Performans	

Title of the Thesis: Social Responsibility in Local Government Management: Çankaya Municipality Example	
Author: Elvettin Akman	Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Hasan Tutar
Date: 25 June 2009	Nu. of pages: VI (pt) + 111 (mb) + 4 (app)
Department: Public Administration	Subfield: Public Administration
Last year one of the most popular topics in social responsibility, institutions and individuals in society the relationship between what was important and institutions of society sensitive to the needs and problems need to demonstrate an approach that is necessary to have an important place. A lot of work in the literature on this topic, it is done, any sense of social responsibility in local government is working. The main objective of this study, local administration organizations, one of the municipalities in all areas of our life is to investigate the feasibility of the concept of social responsibility. Working in the first part of the local management institutions and their relations with central administration and local administration has emphasized the understanding of social responsibility and social responsibility management were examined in detail. In the second section, social sensitivity, social responsibility and social performance of working on issues that have been made and their relationship with each other and their ties with local governments were examined. In the third section, the Çankaya Municipality on the social responsibility of a survey is done, has put in place the necessary results. According to the findings, reachedemployees' perceptions of social responsibility of citizens in part from the perception of social responsibility is understood to go low. Participate in research activities of the municipality with the highest perception of the perceived size of social responsibility to the responsibility for health, the minimum size of social responsibility is the responsibility of the city and against the environment. Moreover, the average of all the social responsibility dimension of social responsibility perception of women and married men is understood to be more than the unmarried. According to the results of correlation analysis of our research is the third hypothesis is that the relationship between dimensions of social responsibility has emerged.	
Keywords: Local Governments, Social Responsibility, Social Awareness, Social Performance	

GİRİŞ

Sosyal sorumluluk insanoğlu var olmaya, sosyal gruplar halinde yaşamaya başladığından beri süregelen bir süreçtir. Bu süreklilik paralelinde kurum ve toplum ilişkileri, geçmişten günümüze karmaşıklığını artırarak gelişmiştir. Ancak son yıllarda, özellikle kurumsal, toplumsal, ulusal ve uluslararası sorumluluk boyutu çokça tartışılan bir konu haline gelmiştir. Özellikle de kamu kurum ve kuruluşlarının topluma karşı ne gibi sorumluluklar üstlenmesi gerektiği konusu önem kazanmıştır. Başta yerel yönetimler olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşları, bir yandan asli görevlerini yerine getirirken, bir yandan da toplumsal ve çevresel ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak ekolojik çevreye, hukuka, insan haklarına ve yaşam düzeyinin yükseltilmesine, sosyal, ahlaki ve yasal boyutlara karşı duyarlı olmak zorunda kalmışlardır.

Sosyal sorumluluk, yerel yönetimler açısından personele karşı duyarlı olmaktan toplumun ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaya kadar birçok alanı kapsayabilen bir konudur. Günümüzde pek çok birey ve kuruluş, yerel yönetimlerin sosyal sorumluluk konusunda aktif bir şekilde çaba harcamaları ile hem kurumun hem de toplumun kazançlı çıkacağına inanmaktadır.

Çalışmada da konu çeşitli yönlerden incelenmeye çalışılmış ve çalışma üç bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde, yerel yönetimler ve yerel yönetimlerin sosyal sorumluluk yönetimi incelenmiştir. İkinci bölümde, yerel yönetimler açısından sosyal sorumluluk, sosyal duyarlılık ve sosyal performans ilişkisi değerlendirilmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise, en önemli yerel yönetim kuruluşlarından biri olan belediyeler üzerine bir alan araştırması yapılmıştır. Bu bölümde belediyelerin topluma ve çalışanlarına karşı sosyal sorumluluklarını ne ölçüde gerçekleştirdiğine ve bunun toplum ve çalışanlar tarafından nasıl algılandığına yönelik bir uygulamaya yer verilmiştir. Bu uygulama ile Çankaya Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan vatandaşların ve belediye çalışanlarının sorumluluk düzeyleri sosyal sorumluluğun yedi alt kategorisi bağlamında değerlendirilmiştir.

Sonuç bölümünde ise, çalışmanın nihai verileri genel hatlarıyla ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM 1: YEREL YÖNETİMLER VE YEREL YÖNETİMLERDE SOSYAL SORUMLULUK

1.1. Yerel Yönetimler

Yönetim, farklı anlamlarda kullanılan ve geniş bir içeriğe sahip kavramdır. Kelime anlamı, bir işi veya hizmeti düzenlemek, yürütmek, bir topluluğun başında bulunmak veya bir kurumu sevk ve idare etmektir (Ulusoy ve Tekin, 2004:19). Daha genel bir ifadeyle yönetim, başkaları aracılığıyla iş yapmaktır. Bir başka ifadeyle yönetim, kamu kaynaklarını kullanarak, kurumsal amaçları gerçekleştirme etkinliğidir.

Yerel yönetimler, “Bir devletin veya bölgesel bir yönetimin alt birimi olan, daha küçük bir alanda, sınırlı sayıdaki yerel politikaların belirlenmesi ve uygulanmasıyla görevli ve yetkili kılınmış bir kamu kuruluşu” biçiminde tanımlanabilir (Erten, 1999:10). Diğer bir ifade ile yerel yönetimler, belirli bir bölgede yaşayan kişilerin ortak ihtiyaçlarını, yöre halkının kendi seçtikleri organları tarafından ve yine kendi örgütsel yapıları ile kamu hizmetlerini yerine getiren kurumlardır (Köse, 2004: 6). Yerel yönetimleri, mahalli halkın ihtiyaçlarını en kısa sürede kendi kaynak ve araçlarını kullanarak yerine getiren birimler olarak da nitelendirebilir.

Anayasanın 127. maddesi de yerel yönetimleri şöyle tanımlamaktadır: “İl, belediye ve köy halkının ortak ve yerel ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulmuş tüzel kişiliklerdir”.

Yerel yönetimler, belirli bir coğrafi alanda yaşayan, yerel topluluğun bireylerine kendilerini en çok ilgilendiren konularda hizmet üretmek amacıyla kurulan, karar organları yerel topluluk tarafından seçilerek göreve getirilen, yasalarla belirlenmiş görevlere ve yetkilere, özel gelirlere, bütçeye ve personele sahip, üstlendiği hizmetler için kendi örgütsel yapısını kurabilen, merkez yönetimi ile ilişkilerinde yönetsel özerklikten yararlanan kamu tüzel kişileridir tanımlaması yapılmaktadır (Güneş, 1). Yerel yönetimlere ilişkin evrensel nitelikler olarak belirtilen ve tanımlamada yer alan özellikler; Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik şartı, Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği belgelerinde de yer almaktadır.

Yerel yönetim kavramının içine belediyeler, il özel idareleri ve köy yönetimleri girer. Fakat genel olarak Türkiye’de yerel yönetimlerden kastedilen, kentlerin yönetimi ve

günümüzde uygulanan belediyeciliğin daha gelişmiş halidir (Erten, 1999:10). Buna göre yerel yönetimler denildiğinde toplumdaki bireylerin aklına gelen ilk kurum belediyelerdir denilebilir.

Yerel yönetimlerin varoluş sürecini toplum açısından bir amaç olarak değil bir araç olarak kabul etmek mümkündür. Yerel yönetimlerin ortaya çıkışları, ülkenin yönetim yapısı içerisindeki konumları da siyasal ve ekonomik nedenlerden ötürüdür. Siyasal neden, özgürlükçü demokrasilerin temelinde yerel özgürlüklerin yer alması gerektiği şeklindeki inanç ve buna bağlı olarak "yerel kendi kendini yönetim" ilkesidir. Ekonomik neden ise, kıt kaynakların optimum etkinlikte kullanılabilmesinin koşullarından biri olan arzın tüketici tercihlerine uydurulması gereğidir (Güneş, 3). Yerel yönetim kuruluşlarının toplum içerisinde yer almalarında birçok faktör rol oynasa da siyasal ve ekonomik faktörler başta gelmektedir.

Görüldüğü gibi yerel yönetimlerin ortaya çıkışlarında siyasal ve ekonomik nedenlerin çok önemli etkisi vardır. Ancak yerel yönetimlerin sayılan istekleri yerine getirebilmesi için, hukuksal düzenlemelerin varlığına da gereksinim vardır (Güneş, 4). Bu düzenlemeler de yasa koyucu tarafından titizlikle yapılmaktadır.

Yerel yönetim kuruluşları yerinden yönetim ilkesine göre kurulur ve yönetilirler. Yerel yerinden yönetim kuruluşları belli bir yer, alan içinde o bölgede yaşayan insanların mahalli, ortak ihtiyaçlarının giderilmesi ile görevlidirler (Arslan, 2005:21)

Yerel yönetimler, tüm ülkelerde kamu yönetiminin önemli ve vazgeçilmez unsurunu meydana getiren birimlerdir. Bir ülkedeki yerel yönetimlerin gücü ve etkinliği, söz konusu ülkedeki demokrasinin düzeyi ile de oldukça yakından ilişkilidir. Yerel yönetimler demokrasi açısından önemli olduğu kadar, yerel hizmetlerin yürütülmesinde etkinliği ve verimliliği sağlamada da vazgeçilmez kurumlardır (Eryılmaz, 2000:121). Görüldüğü üzere kamu yönetiminin önemli ve vazgeçilmez unsuru olan yerel yönetimler, yerel hizmetlerde verimliliği ve etkinliği sağlamada önemli rol üstlenmektedirler (Ulusoy ve Tekin, 2004:20). Bu nedenle merkezi idarenin yanında yerel idarelerinde önemi göz ardı edilemez. Yerel Yönetimlerin kamu yönetimi sistemi içerisindeki bu önemi bugünde artarak devam etmektedir.

Yerel yönetimler, vatandaşların kamu mal ve hizmetlerinden özgürce yararlanmalarını sağlamakta, hizmetlerin etkinliğini arttırmaktadır. Yerel ihtiyaçları daha hızlı ve daha ekonomik bir şekilde karşılamaktadır. Çünkü halka en yakın yönetim birimi olan yerel

yönetimler, yerel halkın beklentilerini tam olarak bildikleri için, beklentileri gerçekleştirmek amacıyla yapılan kamu hizmetlerinde, kaynakları en uygun bir şekilde kullanabilmektedir. Böylece kaynakların kullanımındaki israf önlenmekte ve ekonomik açıdan fayda sağlanmaktadır (Tekeli, 1983:3). Bunun sonucunda da daha az kaynak ile daha fazla hizmet sağlanmaktadır.

Yerel yönetimler ağırlıklı olarak uygulandığı ülkelerde, merkezi yönetim ile yerel yönetim arasındaki ilişkilerin daha verimli bir şekilde düzenlemekte, vatandaşların merkezi otoriteye olan bağımlılığını azaltmaktadır. Ayrıca yerel yönetimler yerel halk ile çok daha kolay, etkin ve verimli bir iletişim kurabilmektedirler. Buda halka hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulmasını sağlamaktadır. Günümüzde yerel yönetimler, özgürlüklerin sağlanmasında ve demokratik toplum yapılarının oluşturulmasında önemli bir araç olarak görülmektedir (Parlak, 2002:45). Bu nedenle demokratik ülkelerde yerel yönetim kuruluşlarına ayrı bir önem verilmektedir.

1.2. Yerel Yönetim Kuruluşları

Ülkemizde yerel yönetimlerin tarihi çok eski dönemlere dayanmamaktadır. Tanzimat döneminde ortaya çıkan ve oldukça yavaş bir gelişim çizgisi seyreden yerel yönetimler, gerçek anlamda hukuki niteliklerine cumhuriyet döneminde kavuşmuşlardır (Ökmen, 2002:104–105). İlerleyen yıllarda gerçekleştirilen reformlarla ve yeni kanuni düzenlemelerle önemli adımlar atılmıştır.

1982 anayasasının 127. maddesinde “Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, yine kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir” ifadesi yer almaktadır. Görüldüğü üzere Türkiye’de bugün il, belediye veya köy halkının ihtiyaçlarının karşılanması için uygulanan yerel yönetim türleri üçlü bir örgütlenme biçimindedir. Bunlar illerde özel idareler, köylerde muhtarlar, ilçe ya da kentlerde de belediyeler biçiminde sıralanabilir (Erten, 1999:141).

1.2.1. İl Özel İdareleri

İl özel idareleri ile ilgili temel hükümler 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanununda bulunmaktadır. Bu kanun hem il genel yönetimi aynı zamanda il özel yönetimi ile ilgili hükümler içermektedir. 1929 yılında yerini 1426 sayılı kanuna bırakmıştır. 1426 sayılı kanun ile il genel yönetimi ile ilgili yeni düzenleme yapılmış ve 1913 tarihli kanunun genel yönetimle ilgili hükümleri iptal edilmiştir. Ancak özel yönetimle ilgili hükümleri yürürlükte kalmıştır. Bu hükümler de 1987 yılında yayınlanan 3360 sayılı kanun ile değişikliğe uğramıştır (Tortop ve diğ., 2006:128).

2003 yılı sonlarında hazırlanan ve Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı adı verilen Türk kamu yönetimini esaslı olarak yeniden yapılandırma amacını güden tasarı ile birlikte, il özel idareleri ve il genel yönetimine ilişkin tartışmalar, tekrar Türkiye'nin ana gündem maddeleri arasına girmiştir (Arslan, 2005a:170). Buna bağlı olarak il özel idareleri konusunda en son değişiklik 2005 yılında yapılmıştır. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu 22 Şubat 2005 tarihinde TBMM'de görüşülmüş ve 4 Mart 2005 tarihli resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Ayrıca Belediye Kanununda yapılan birtakım değişikliklerde İl Özel İdaresi Kanununda bir kısım değişikliklere neden olmuştur (Tortop ve diğ., 2006:128).

İlin ortak ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan il özel idareleri, günümüzde özellikle de yeni yasa (5302 sayılı yasa) çıkarılana kadar önemini büyük ölçüde yitirmişti. Eski yasa il özel idarelerine gerek yetki ve sorumluluk bakımından gerekse maddi kaynak bakımından fazla bir destek vermemekteydi. Ayrıca il özel idareleri, yerel yönetim birimi olduğu halk tarafından da bilinmemekte, daha çok merkezi yönetimin taşra teşkilatı olarak algılanmaktadır. Söz konusu bu yanlışın nedeni, merkezi yönetimin aşırı denetimidir. Özellikle valiler, il özel idareleri üzerinde etkin bir denetim yetkisine sahipti. Diğer taraftan, kaynak yetersizliği ve yetkilerinin belirsizliği de bu durumun nedenleri olarak sayılmaktadır.

3360 sayılı eski İl Özel İdareleri Kanunu, il özel idarelerini "taşınır ve taşınmaz mallara sahip ve kanunla belirlenmiş sınırlı, özel görevleri yapmakla yükümlü bir tüzel kişi" olarak tanımlarken; 5302 sayılı kanun il özel idarelerini "il halkının mahalli nitelikteki ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişileri" olarak tanımlamaktadır. Yani yeni düzenlemeyle il özel idarelerinin görev ve

sorumluluklarının kapsamı genişletilmiştir. Bu görev ve sorumluluklar gerekli maddi kaynaklar ile desteklendikleri takdirde İl Özel İdareleri yerel yönetim birimleri içerisinde önemli bir işlev ve konuma sahip olacaktır.

1.2.2. Belediyeler

Ortaya çıktıkları ilk günden günümüze kadar siyasal toplum içerisindeki önem ve yerini gittikçe arttıran yerel yönetim birimlerinin en etkiliisi olarak kabul edilen belediyeler, halka yakınlıkları ve halka götördükleri hizmetlerin niteliği gereği günümüz toplumlarını çok yakından ilgilendirmektedirler. Yöre halkı, baraj, karayolu, fabrika gibi büyük yatırımları siyasal iktidarın görevi olarak görmenin yanında, sosyal yaşamında ve günlük hayatında karşılaştığı sorunları gidermede devamlı belediyeyi sorumlu tutmaktadır. Hâkim olan kanaate göre yöre halkı yediği ekmekten, içtiği suya kadar, kısacası doğumunda soluduğu havanın temizliğinin sağlanmasından, ölümünde gömüleceği mezarın hazırlanmasına kadar hep belediyeyi yanında görmek ister (Yatkın, 2008:217). Bu açıdan belediyeler, halkın temel ihtiyaçlarını karşılayacak, sorunlara en hızlı ve en iyi şekilde müdahale de bulunacak ve siyasal katılımı sağlayacak halka en yakın hizmet birimi olarak yerel yönetim kuruluşları içerisinde büyük bir öneme sahiptir.

Belediye, beldenin ve belde sakinlerinin mahalli ve müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olarak tanımlanmıştır (Tortop ve diğ., 2006:150).

Yerel yönetimler içinde, en etkin ve en önemli kurum olan belediyeler yerinden yönetim ilkesine kısmen uygun olarak faaliyet göstermektedirler. Belediyelerin seçimle iş başına gelen üç organı bulunmaktadır. Bunlar, belediye başkanı, belediye meclisi ve belediye encümenidir. Belediye başkanı ve belediye meclisi doğrudan yerel halk tarafından seçilirken, belediye encümeni, belediye hizmet birimlerinin müdürlerinden ve onların yarısı kadar da belediye meclisinin kendi üyeleri arasından seçilecek kişilerden oluşmaktadır (Gezer, 2004:14). Kısaca, seçimle işbaşına gelen bir yapılanma söz konusudur.

Yerel yönetim birimleri içerisinde belediyeler, yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli işlevler yürütmekte ve yerel yönetim sistemimizde önemli bir yer işgal etmektedirler. Tanzimat sonrasında yönetim anlayışımıza dâhil olan belediye

yönetimlerinin, batılı anlamda bir yerel yönetim birimi niteliğine tam olarak kavuştuğunu söylemek güçtür. Ancak, yaşanan tarihi süreç içinde önemli mesafelerin alındığı da göz ardı edilemez bir gerçektir. Özellikle son dönemde yapılan yasal düzenlemelerle belediyeler yapısal ve işlevsel bir dönüşüm yaşamaktadır (İnaç ve Ünsal, 2007:7-8)

Osmanlı Devletinden devralınan yerel yönetim kuruluşları, gerçek anlamda yerel yönetimlerin görev ve işlevlerini yerine getirebilecek bir durumda değillerdi. İşlevleri çeşitli kuruluşlar arasında dağıtılmış ve parasal olarak güçleri sınırlıydı. Personeli sayıca ve kalite açısından yetersizdi. Cumhuriyetin ilk yıllarında yerel yönetimlerin ana işlevi, Kurtuluş Savaşı ile ağır bir şekilde tahrip olan ülkeyi onararak temel hizmetleri verir hale gelmekti.

Cumhuriyet dönemindeki belediyelerle ilgili ilk yasal düzenleme var olan sorunları gidermek amacıyla 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunudur. 1580 sayılı yasa 2004 yılına kadar yetmiş dört yıl yürürlükte kalmıştır (Tortop ve diğ., 2006:149). 1580 sayılı yasa, belediyeleri merkezi hükümetin bir uzantısı olarak kabul etmektedir. Belediyeler karar alma süreçlerinde, kaynak ve yetki kullanımlarında merkezi yönetimin sıkı bir kontrolü altındaydılar. Yeni yasayla, belediyelerin dağınık olan işlevleri tek elde toplandı. Böylece, hizmetlerin daha kısa sürede ve etkin bir şekilde yerine getirilmesi sağlandı.

2004 yılında yapılan kamu yönetimi reformu kapsamında yerel yönetim birimleri de bu reformdan etkilenmiş ve başta Belediye Kanunu olmak üzere değişiklikler yapılmıştır. Bugün yürürlükte olan Kanun 03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunudur (Tortop ve diğ., 2006:149).

5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre belediye, belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir. Belediye yönetiminin üç organı bulunmaktadır. Bunlar, belediye sınırları içerisindeki halk tarafından seçilen belediye başkanı ve belediye meclisi ile belediye hizmet birimlerinin üst düzey yöneticileri ve belediye meclisi tarafından seçilen üyelerden oluşan belediye encümenidir. Belediye başkanı belediyenin yürütme organı, belediye meclisi ve belediye encümeni ise karar organlarıdır (İnaç ve Ünal, 2007:8).

Anayasal kuruluşlarımızdan olan siyasal partiler, belediye başkanlıkları seçimlerine başkan ve belediye meclis üyeliklerine aday göstererek katılırlar. Seçilen partili üyeler meclis toplantılarına partili kimlikleri ile katılırlar (Bayraktar ve diğ., 2003:94).

Türkiye’de iki çeşit belediye bulunmaktadır. Bunlardan ilki, yukarıda değinildiği üzere 5393 Sayılı Belediye Kanunu’na göre kurulan ve faaliyet gösteren belediyeler; ikincisi ise yalnızca büyük kentlerde faaliyet gösteren ve farklı bir statüsü söz konusu olan Büyükşehir belediyeleridir.

1.2.3. Büyükşehir Belediyeleri

Hızlı kentleşme sonucunda büyük kentlerin daha çok büyümesi belediye sınırlarının dışında düzensiz ve plansız gelişmelere yol açınca, anakentlerin yönetiminde özel model arayışı güncellik kazanmıştır (Ulusoy ve Akdemir, 2004:232-233). Bu arayışlar neticesinde kendine has özelliklere sahip bir yapı olarak Büyükşehir Belediyeleri ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de Büyükşehir yönetimlerine ilişkin olarak Anayasada doğrudan bir düzenleme yer almamakla birlikte; 1982 Anayasasının 127.maddesinin üçüncü fıkrasında “büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir” şeklinde bir düzenlemenin olduğu tespit edilmektedir. Büyükşehir belediyeleri Anayasanın 127.maddesinde yer alan hükme bağlı olarak 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanunla düzenlenmiştir. Bu kanun 1580 sayılı Belediye Kanunundan farklı olarak belediyelere ek birçok mali imkanlar sağlamaktadır (Tortop ve diğ., 2006:215). 1984 tarih ve 3030 sayılı kanun 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile değiştirilerek yeniden düzenlenmiştir (Derdiman, 2005:69). Yapılan düzenlemeler ile Büyükşehir belediyelerine birçok imkân sağlanmakla birlikte çeşitli sorunlara da çözüm getirilmiştir.

Kanunun amacı, Büyükşehir Belediyesinin yönetimini, hukuki statüsünü yeniden düzenlemek, hizmetlerin planlı, programlı, etkin ve uyum içinde yürütülmesini sağlamaktır. 3030 sayılı kanundan farklı olarak 5216 sayılı kanun Büyükşehir yönetimi kurulabilmesi için 750.000 nüfusu şartını getirmiştir. Kanunda belirtilen tanımlamaya göre; “Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000’den fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri dikkate

alınarak, kanunla Büyükşehir belediyesine dönüştürülürler” şeklinde tanımlanmaktadır (Tortop ve diğ., 2006:220). Bu yasa ile Büyükşehir belediyesi unvanına sahip olabilmek için gerekli koşullar kesin olarak belirtilerek, daha önceden de olduğu gibi yeterli nüfusa sahip olmadan bu unvana sahip olmak isteyen belediyelerin önüne bir set çekilmiştir.

1.2.4. Köy Yönetimi

Köy, insanların topluca bir arada yaşama ihtiyaç ve alışkanlıkları sonucu ortaya çıkmış en küçük yerleşim birimidir. Bu küçük birimde oturan insanların ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan yönetim teşkilatına ise köy idaresi adı verilmektedir (Ulusoy ve Akdemir, 2004:253).

Köy yönetiminin kökeni çok eskilere dayanmakla birlikte hukuki temeli 1864 Vilayet Nizamnamesi ile belirginleşmiştir. Ülkemizde muhtarlık adı altında ilk örgüt 1829 yılında İstanbul’da kuruldu. Müslüman mahallelerde birinci ve ikinci olmak üzere iki muhtar seçildi. Muhtarlar aynı zamanda imamların görevlerini de üstlendiler. İstanbul dışında ilk muhtarlık örgütü 1833 yılında Kastamonu sancağında ortaya çıktı. Kastamonu da her mahalleden halkın takdirini kazanmış kişilerden birinci muhtar ve ikinci muhtar adı ile muhtarlar seçildi. Kastamonu sancağında uygulanan bu model daha sonra diğer vilayet kaza ve köylere yayıldı. Muhtarlar mahalle ve köylerde imamların kamu yönetimi ile ilgili işlerini yürütmekle yükümlü oldular (Eryılmaz, 1997:54-56). Bu sayede köylerin kamu yönetimi sistemimiz içerisindeki hem hukuki hem de örgütsel temelleri atılmış oldu.

1871 yılında kabul edilen İdare-i Umum-i Vilayet Nizamnamesi ile köylerin bağlı olduğu ilk kademe mercii kaza yerine nahiyeler oldu ve durumları ayrıntılı olarak düzenlenip, yetki ve görevleri genişletildi. Köylerin mevcut durumları 1913 yılına kadar devam etti. 1913 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkati’nin 148. maddesi ile 1864 ve 1871 tarihli nizamnamelerin kaldırılması ile köy yönetimi 1924 yılına kadar yasal dayanaktan yoksun kalmıştır. Fakat muhtarlar hükümetin izni ile görevlerine devam etmiştir (Eryılmaz, 1997:54-56).

Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte köyler cumhuriyet döneminin ilk kanunlarından olan ve 1924 anayasasından önce hazırlanmış ve yürürlüğe sokulmuş olan 18.03.1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu ile bir mahalli idare birimi olarak kamu tüzel kişiliğine sahip kılınmıştır (Kavruk, 2004:16). Bu yasa köylerin kanuni dayanağa sahip olarak,

cumhuriyet dönemimiz kamu yönetimi sistemi içerisinde kendisine yer bulmasını sağlamıştır.

Köylerin kurulması, il idare kurulu, il genel meclisi ve Bayındırlık Bakanlığının mütalaası ile İçişleri Bakanının kararıyla kurulur. Köyün yerleşim biriminin kurulmasında genel olarak nüfus kriteri esas alınmaktadır. 402 sayılı Köy Kanununda nüfus ölçütü iki bin olarak alınırken 5272 sayılı Belediye Kanununda beş bin kriteri esas alınmıştır.

1.3. Merkezi Yönetim ve Yerel Yönetim İlişkisi

Dünyadaki tüm ülkeler için uygulanabilen tek bir yönetim modelinden söz etmek mümkün değildir. Ülkelerin özelliklerine göre idarenin yapısı, ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Bazı ülkelerde merkezi yönetim idare içinde büyük bir paya sahipken, bazı ülkelerde de yerinden yönetim büyük bir paya sahiptir.

Kamu hizmetlerinin görülebilmesi için devletin örgütlenmesinde, birbirinin karşısı gibi görünen iki eğilim vardır. Bunlardan birincisi merkezi yönetim, ikincisi ise yerinden yönetimdir (Öncel, 1992:12). Kamu yönetimin sistemi içerisinde, hem merkezi yönetim hem de yerinden yönetim birbirlerine karşıt gibi görünseler de aynı düzeyde öneme sahiptirler.

Merkezden yönetim, “vatandaşlara sunulacak kamu hizmetlerinin, belediye, köy, üniversite gibi devletten ayrı kamu tüzel kişileri tarafından değil, doğrudan doğruya devlet tarafından yürütülmesini öngören bir ilkedir”. Başka bir deyişle bir devletin sınırları içerisinde kamu hizmetlerinin, devlet tüzel kişiliği adına, merkezi yönetim ya da merkezi yönetimin hiyerarşisi içinde yer alan tek bir merkezden yerine getirilmesine merkezden yönetim denilmektedir (Gözler, 2003:115–116).

Topluma sunulacak bazı idari hizmetlerin devlet merkezinden ve tek elden sunulmasını sağlayan merkezi yönetim, ulusal yasama ve yürütme organının kararları doğrultusunda ülkenin her yerine hizmetlerini götürür. Söz konusu hizmetler genelde, ülke sınırları içerisinde yaşayan kişilerin topluca tükettiği ihtiyaçların giderilmesi için yapılan faaliyetlerdir (Siverekli, 2001:122). Bu faaliyetler merkezi idare tarafından merkezden planlanıp yürütülür. Merkezi idare kendi yapmadığı bu hizmetleri hiyerarşisinde bulunan merkezi idare birimine yaptırır.

Merkezden yönetimde tüzel kişilik tektir ve merkezi idare, devlet tüzel kişiliğini kullanan bakanlıklardan meydana gelmektedir. Kamu hizmetlerinin yürütülmesi merkezi yönetim tarafından gerçekleştirileceği için projeler merkez tarafından yapılmakta ve projelere yönelik kaynaklar merkezden karşılanmaktadır (Gözler, 2003:115–116). Bu sistemde hazırlanan projeler merkez eli ile yürütüldüğü için kaynakların verimli bir biçimde toplum yararına kullanılması amaçlanmaktadır.

Merkezi yönetimde karar mercileri merkeze bağlı olarak hareket etmekte olup, kararların merkez tarafından alınması esastır. Ayrıca, bu sistemde kaynakların tahsisi ve kullanılması, personel atamaları ve kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi ile ilgili işlemler merkezi yönetim veya merkezi yönetim hiyerarşisindeki kurumlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Merkezi yönetim sisteminde, merkez çok güçlü bir yapıya sahiptir. Özellikle kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi sürecinde merkezi yönetim, son ve kesin karar merciidir (Çevik, 2004:108). Ayrıca Merkezi yönetim sisteminde, yasama, yürütme ve yargı erkleri merkezde toplanmıştır. Bu nedenle devlet, başkent teşkilatı tarafından yönetilmektedir.

Merkezden yönetim, kamu hizmetlerinin ülkenin her tarafına aynı şekilde ulaştırılması ve aynı biçimde uygulanması açısından büyük bir önem teşkil etmektedir. Ayrıca hizmetlerin yerine getirilmesinde görev alan kamu çalışanlarının, yerel etkilerden ve baskılardan kurtulmalarını da sağlamaktadır. Diğer taraftan merkezi yönetim, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi için gerekli olan kaynak ve uzmanlaşma açısından da oldukça zengin olup, kaynakların doğru ve sağlıklı bir şekilde kullanılmasını temin etmektedir (Gözübüyük, 2002:36). Tüm beşeri ve mali kaynaklar merkezde birleştirildiğinden, kaynakların verimli bir biçimde toplum yararına kullanılması da sağlanır.

Merkezi yönetimin yukarıda belirtilen olumlu yanları ile birlikte; bürokrasi ve kırtasiyeciliğe yol açması, hizmetlerin yerel gereksinimleri yerel ihtiyaçları ile orantılı olarak sağlayamaması ve aşırı merkeziyetin yol açtığı etkinsizlik gibi bazı sakıncaları da vardır (Siverekli, 2001:122-123). Bütün kararların merkez tarafından alınması ve en küçük bir karar için dahi merkeze sorulması kırtasiyeciliği ve bürokrasiyi büyük oranda artırmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak da, kamu hizmetlerinin yerel ihtiyaçlara uygun olarak yerine getirilmesi güçleştirmekte, hizmetlerin yerine getirilmesinde büyük çaplı gecikmeler ve aksamalar meydana gelmektedir (Gözübüyük, 2002:37). Yaşanan bu olumsuz durumdan etkilenen halkta devlete karşı

bir soğukluk meydana gelmektedir. Bunun sonucunda da devlete karşı güvensizlik duygusu oluşmaktadır.

Merkezden yönetim sistemi, aşırı karmaşık yapısıyla halkı yönetimden uzaklaştırmakta ve halkın yönetime katılımını zorlaştırmaktadır. Bu sistemde halk, daha çok bir seyirci olarak düşünülmekte, alınan kararları etkileyememektedir. Bu yapısıyla merkezden yönetim sistemi, demokratik yönetim anlayışıyla bağdaşmamaktadır (Gözler, 2003:118). Bütün bu sakıncaları ortadan kaldırılabilmek için devletler, mutlak olarak yönetim sistemlerinde, merkezi yönetimin yanında yerinden yönetime de yer vermişlerdir.

Kamu hizmetlerinin yalnızca devlet tarafından yürütülmesi zorunluluğu yoktur. Devletin denetim ve gözetimi altında yerel yönetimlerce yürütülen hizmetler de birer kamu hizmeti olabilmektedir. Bu kapsamda ortaya çıkan yerel yönetimler, kişilerin tercihlerini yansıtan siyasal talep mekanizmasının işlediği bir yönetim şeklidir (Siverekli, 2001:123). Yerel yönetim, icrai kararların merkez teşkilatına ve hiyerarşisine dâhil olmayan bir takım organlar tarafından alınmasını içeren bir sistemdir.” (Onar, 1966:610). Bu kapsamda “halkın yerel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulan ve halkın seçtiği organlarca yönetilen bir sistem olan yerel yönetimleri tüzelkişiliğe sahip yerel topluluklar” olarak tanımlamak da mümkündür (Siverekli, 2001:123).

Merkezden yönetimin tersine yerinden yönetim, topluma sunulacak bazı idari hizmetlerin devlet merkezinden ve tek elden değil, merkezi idari teşkilatı içinde yer almayan ve merkezi idare hiyerarşisine dâhil olmayan kamu tüzel kişileri tarafından yürütülmesidir (Günday, 1996:58). Kamu yönetiminin yapısal olarak ikiye ayrılmış olması, karar alma sürecindeki keyfiyeti kısmen de olsa azaltmakta ve kamu hizmetlerinin yürütülmesinde merkezi yönetime bağımlılığı azaltmaktadır.

Yerinden yönetim sistemi, kırtasiyeciliği ve bürokrasiyi ortadan kaldırmakta ve kamu hizmetlerinin yerine getirilmesindeki aksamaları gidermektedir. Hizmetleri yerine getirirken, kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasına da sağlamaktadır. Çünkü bulunduğu yerin ihtiyaçlarını merkeze göre daha iyi belirleme imkânına sahiptirler (Köse, 2004:5). Halkın taleplerini yerinde görerek daha hızlı ve etkin bir şekilde çözülmesi sağlanıyor. Böylece merkezi idare sistemi içerisinde uzun bir sürede çözüme kavuşacak olan sorunlar daha kısa bir süre içerisinde çözümleniyor.

Bugün, merkez ile yerel yönetim ilişkilerinin bütüncül bir anlayış çerçevesinde ve modern kamu yönetimi sistemlerinin gereklerine uygun bir biçimde reforma tabi tutulması gerektiği, herkes tarafından kabul görmektedir. Yerel yönetimlerin, merkezin uzantısı şeklinde değil ortağı olarak kamu hizmetlerini yerine getirebilmesi için görev, yetki ve kaynakların devredildiği yerel yönetim reformlarının devam etmesi önemli bir politik öncelik olmalıdır. Bu öncelik çerçevesinde kamu yönetimini yeniden ele alan tasarılar ile yerel yönetimler, merkezin taşradaki uzantıları yerine merkezi yönetimin ortağı haline dönüştürerek, daha katılımcı ve demokratik bir yönetim anlayışı benimsenmelidir.

1.4. Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk Yönetimi

Kamu yönetimi açısından sosyal sorumluluk; milletin adına ve millet için hareket eden kamu çalışanlarının, aldıkları her kararda, halkın büyük çoğunluğunun tatminini sağlayacak bir genel sorumluluk taşımalarını ifade eder. Bu açıdan, kamu görevlilerinin temel sorumluluğu, kamu yönetiminin bir emanet olduğu bilincinden uzaklaşmadan, halkın huzur ve refahı için taşınan genel bir sorumluluktur (Yüksel ve diğ., 2005: 298). Bu nedenle kamu görevlileri görevlerini yerine getirirken bunun bilincinde olarak hareket etmelidirler.

Yerel yönetimlerin sosyal sorumluluklarını, kuruluş amaçlarıyla birlikte ortaya koymak mümkündür. Yerel yönetimler gerek Belediye Kanununda gerekse de İl Özel İdareleri Kanununda belirtildiği üzere, bir beldede yaşayan halkın mahalli ortak ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kurulmuş kurumlardır. Yerel yönetimlerin kuruluş amaçlarını ortaya koyan bu tanım, aynı zamanda yerel yönetimlerin sosyal sorumluluklarının belirlenmesinde de önemli bir kılavuz olmaktadır.

Çağımızda yaşanan hızlı kentleşme süreci, yerel yönetimlere karşı olan beklentileri ciddi anlamda arttırmıştır. Kentlerde nüfusun hızla artmaya devam edeceği yönündeki tahminler, yerel yönetimlerin sorumluluklarında benzer yönde bir artış olacağına işaret etmektedir. Nitekim günümüz kentlerinde ortaya çıkan; altyapı yetersizliği, kent arazilerinin talan edilmesi, çarpık kentleşme, yeşil alanların yok edilmesi, küresel boyutlarda yaşanan çevre kirliliği, konut yetersizliği ve gecekondulaşma gibi birçok sorunun çözümü giderek güçleşmektedir. Tüm bu gelişmeler, yerel yönetimlerin sosyal sorumluluk alanlarını genişletmekte, halkın istek ve ihtiyaçları ile daha fazla

ilgililenmesini gerektirmektedir. Özellikle halkın zararına olan sorunların önüne geçerek sorumluluğunu yerine getirmelidirler.

Günümüzde birçok toplum zararına olan faaliyetin önlenmesi, bir anlamda yaşanabilir toplum için yaşanabilir bir kentin oluşturulması, yerel yönetimlerin sorumluluk alanlarının temelini oluşturmaktadır. Nitekim toplumun ortak kullanımına imkân verecek şekilde gerekli sosyal düzenlemelerin yapılması ve bu bağlamda başta imar planlarının oluşturulması ve titizlikle uygulanması olmak üzere, yerel yönetimlerden beklenen birçok sorumluluğun yerine getirilmesi büyük bir önem arz eder.

Yerel yönetimlerin kendilerinden beklenen görevleri yerine getirebilmelerinin bir ölçüsü olarak değerlendirilebilecek vatandaş memnuniyetinin sağlanması, yerel yönetimlerin, vatandaşın istek ve taleplerine duyarlı olmasını ve bunların, kuruma yön vermesini gerektirir. Nitekim yerel yönetimler, mahalli nitelikteki kamusal ihtiyaçların, değişen koşullara ayak uydurabildiği ve istenen düzeyde karşılanabildiği oranda işlevlerini yerine getirebilmekte ve vatandaşın memnuniyetini artırabilmekte, dolayısıyla sosyal sorumluluklarına uygun hareket etmesi mümkün olmaktadır (Yüksel ve diğ., 2005: 299).

Yerel yönetimlerin, yöre halkının ihtiyaçlarını sürekli takip edebildiği ve giderdiği oranda başarılı olmaları mümkün olmaktadır. Vatandaş odaklı bir yönetim olarak da ifade edilebilecek yönetim anlayışı, yerel yönetimlerin sadece yöre halkının ihtiyaç öncelikleri doğrultusunda hareket etmesini sağlamakta ve zaruri bir üretimin önüne geçebilmektedir. Bu durum, kamunun kıt kaynaklarının daha verimli kullanımını sağlarken, yönetsel etkinliği de artırmaktadır. Böylece yerel hizmet kalitesi artan ve temel işlevlerine uygun olarak, belde halkının ihtiyaçlarını sunabilen yerel yönetimler, sosyal sorumluluklarına da uygun hareket etmiş olmaktadır.

Yerel yönetimlerin sosyal sorumluluklarını yerine getirebilmeleri, başta üst kademe olmak üzere, orta ve alt kademe yöneticilerinin bu konudaki duyarlılıklarıyla yakından ilgilidir. Bu noktada yerel politikaların oluşumunu gerçekleştiren yerel yöneticilerin, yerel yönetimlerin temel işlevlerinin yerine getirilmesi konusunda duyarlılıklarına ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla yaşanan gelişmelere paralel olarak, halkın değişen ihtiyaçlarını sürekli olarak öğrenmeye yönelik araçların geliştirilmesi ve böylece yerel politikaların oluşum aşamasına halkın ortak edilmesi gerekli olmaktadır. Bu çerçevede, son zamanlarda kamu yönetiminde eşitliğin sağlanması ve beklentilerin öğrenilmesi

konusunda, politikaların oluşum aşamalarına halkın aktif katılımının sağlanması yönünde bir eğilim, giderek ağırlık kazanmaktadır (Yüksel ve diğ., 2005: 300).

Kısaca, yerel yöneticilerin dışa açıklık eğilimleri ve sosyal sorumluluk konusundaki bilinç düzeyleri, yerel yönetimlerin sosyal sorumluluklarının yerine getirilmesinde önemli rol oynayacaktır. Yerel yönetimlere sosyal sorumluluk konusunda yol gösterici olması açısından yapılacak yasal düzenlemeler ile yöneticilerin duyarlı tutumları gerekli başarının elde edilmesini sağlayacaktır.

1.5. Sorumluluk Kavramı ve Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk

Sosyal Bilimlerde herhangi bir kavramı bir tek tanımla ifade etmenin kolay olmadığı gibi, sorumluluk kavramını da tek bir tanımla ifade etmek mümkün değildir. Sorumluluk, insanın kazandığı bilgi, birikim ve tecrübeler sonucunda oluşan bir duygudur. Sorumluluk kavramı genelde pozitif bir içeriğe sahiptir. Kurumların ve bireylerin davranma, eylem sorumluluğu vardır ama yapmama, davranmama sorumluluğundan bahsedilmez. Sorumluluk kavramında nötr değer yoktur. Ne iyilik yaparım ne kötülük yaparım anlayışı sorumlu bir anlayış değildir. İnsan yaşamı boyunca iyiliklerle de kötülüklerle de karşılaşır; iyilik de yapabilir, kötülük de, önemli olan sorumlu davranarak kendimiz, ailemiz, toplumumuz, milletimiz ve tüm insanlık için iynin ve iyiliğin yanında olabilmektir (Metin, 2006:114-117). Sorumlu insan olmanın gereği budur. Her zaman sosyal konularda toplumun refahını düşünerek adım atmak gerekir.

Sorumluluk, en genel anlamda belirli bir görevin istenen nitelik ve nicelikte yerine getirilmesidir (Pehlivan, 1998:61). Genellikle iki tür sorumluluk vardır. Bunlardan birincisi, üstlere hesap vermeyi içeren “sorumlu olma”dır. İkincisi ise, bir işi yapmayı üstlenmek anlamına gelen “sorumluluk almadır” (Başaran, 1991:105). Sorumluluk kavramının kelime anlamına bakacak olursak: Sorumluluk kelimesinin kökü olan “Sorumlu” kelimesi Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğünde, üstüne aldığı veya yaptığı işlerden dolayı hesap vermek zorunda olan, sorumluluk taşıyan” olarak tanımlanmaktadır (TDK Türkçe Sözlük, 1992). Kelime anlamı itibariyle sorumluluk ise, “bir işi üstüne alan ve o işi yapmak zorunda olan bir kişiden beklenen yükümlölüklerin bütünü” şeklinde ifade edilmektedir (Bayrak, 2001: 81).

Webster sözlüğünde ise, “sorumluluk” kavramı birden çok ve farklı anlamlar içermektedir. Sorumluluk bir yandan bireyin üstlendiği iş veya göreve ilişkin hesap

verme yeteneği olarak tanımlanırken, bir yandan da güvenilirlik ve itimat edilebilirlik özelliği olarak tanımlanmaktadır (Ay, 2003:23). Sorumluluk kelimesini, topluma karşı yüklenilen ve gerektiğinde hesap verme duygusu olarak değerdendirilebiliriz (Sönmez ve Bircan, 2003:2). Sorumluluk, bulunduğu ortam içerisinde kişinin kendisine yüklenilen görevlerin yanı sıra, toplumsal yaşamın bir gereği olan duyarlılığa da sahip olmaktır.

Yönetim bilimi açısından ise “sorumluluk”, astın bir başkası için bir görevi ya da belirli bir hizmeti yerine getirme mecburiyetidir” (Koparal, 2000:186). Sorumluluk, yetkiden bağımsız olarak yürütülemez. Eğer bir kimseye ya da bir kuruma sorumluluk veriliyorsa yetki de verilmiş olmalıdır. Bunun yanı sıra sorumluluğu alan kişinin o sorumluluğu alıp-almama özgürlüğüünün de bulunması ön koşuldur. Sorumlulukla yetki dengesi eşit olmalıdır. Yetki çok, sorumluluk az ise keyfi uygulamalar olur, denge bozulur.

Sosyal sorumluluk ilkesinin esası, bireylerin ve örgütlerin toplumun diğer aktörleri ile olan karşılıklı ilişkilerinde saklıdır. Ne bireyler ne de örgütler, karşılığında başkalarının hak ve özgürlüklerini tanımaya ve korumaya gönüllü olmadıkça, kendi haklarının ve özgürlüklerinin sağlanmasını talep edebilirler. İşte bu karşılıklılık, sosyal sorumluluk ilkesinin esasını oluşturmaktadır (Özipek, 2004:17). Bu karşılıklı ilişki de sorumluluk ilkesinin sağlanabilmesi için gerekli hassasiyetin sağlanması gerekir.

İnsanlarda sorumluluk duygusunun gelişebilmesi için birçok koşulun yerine getirilmesi gerekmektedir. Aile, eğitim, tecrübe bu koşulların başında gelmektedir. Kişinin sahip olduğu aile, sorumluluk duygusunun gelişmesinde önemli bir koşuldur. Çünkü kişi ilk bilgi, birikim ve tecrübelerini burada öğrenecek bu da sorumluluk duygusunu etkileyecektir. Aile içinde kazanılan sorumluluk değışmez bir nitelik taşımaz. Kişilerin yaşadığı ortamlar değıştikçe güven duygusu da değışebilir.

Diğer önemli koşullardan biri de eğitimidir. Ancak eğitilmiş insanların tümünün sorumluluk taşıyacağını söylemek oldukça güçtür. Çünkü sadece bilgi ile sorumluluk kazanılmaz. Bilginin yanı sıra sorumluluğun gelişmesinde insanın, kültürün, doğal çevrenin de etkisi bulunmaktadır.

Zaman içinde kazanılan tecrübeler sorumluluk duygusunun değışmesine veya sabit kalmasına neden olabilir. Her kişinin yaşadığı tecrübeler farklı olacağından sorumluluk

duygusu da bunlardan farklı etkilenecektir. Tüm bu saydığımız koşullar sorumluluğun tek bir unsura dayanarak açıklanamayacağını ortaya koymaktadır.

Sorumluluk ve kültür arasındaki ilişkiyi değerlendirirsek; sorumluluk duygusu bir kültür sonucu oluşur, kültür ise toplumların yaşayış biçimi ve hayatı anlamlandırmalarını sağlayan önemli bir unsurdur. Toplumsal ilişkiler sonucu oluşan kültür, o toplumda yaşayan insanların birbirlerine karşı görevlerini, ilişki biçimlerini belirler ve ona uygun davranma sorumluluğunu kazandırır. İnsanların sorumluluk duygusu, kültürlü olmaları ile doğru orantılıdır (Metin, 2006:114-117). Kültür seviyesi arttıkça, kişilerdeki sorumluluk duygusu da buna paralel olarak artar. Bu nedenle toplumda ki kültürel seviyenin artırılması gerekmektedir.

Sorumluluk ve yasaklayıcı ve zorlayıcı unsurları değerlendirirsek; sorumluluk duygusunu zorlama ile elde etmek mümkün değildir. Ceza ve ödül beklentisi de sorumluluk duygusunun insan bilincinde yer bulması için yeterli değildir. Bunun yanı sıra çeşitli yasa, yönetmelik, tüzük, kolluk kuvvetleri gibi caydırıcı güçler ve korku insana sorumluluk duygusunu kazandıramaz. Bu duygu insanın içinde olan ve gönüllü olarak kabul edilen manevi bir güçtür. Sorumluluk, kişiden kişiye veya olaydan olaya değişebilecek bir olgudur. Sorumluluk bazı kişiler için zorlama ile yapılan bir olgu iken, kimi kişiler içinse yapılabildiği takdirde mutluluk veren bir görevdir. Yani her insan aynı düzeyde sorumluluk taşıması mümkün değildir. Aldığı bilgi, eğitim ve “hayatın bağlı olduğu kaynaklar zincirinin” insana verdiği bilinç düzeyi, sorumluluğunun da düzeyini belirler (Metin, 2006:113). İnsanlar aynı bilgi ve eğitim seviyesine sahip olsalar da, toplumsal yaşamdan aldıkları eğitim farklılığı ve sorumluluğa bakış açıları onların sorumluluk üstlenmelerinde farklılıklar yaratır.

Son olarak sorumlulukla ilgili yapılan diğer tanımlamalar şunlardır:

- Sorumluluk, başkalarını tanımak, onların değerlerine saygı göstermek, kısaca onların varlığını kabullenmektir (Demirkan, 1998:271).
- Sorumluluk, insanın kendisine çevresine karşı, yakınları, milleti ve insanlık için yerine getirmesi gereken yükümlülükleri zarar vermeden yapmasıdır (Çavuşoğlu, 2002:4).

- Sorumluluk, kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, mesuliyet şeklinde tanımlanmaktadır (Torlak, 2003:14-15).

Yapılan bu tanımlamaları göz önüne alacak olursak sorumluluk, iradenin özgür eylem kararından sonra doğacak sorunları kabullenmesidir.

Sosyal sorumluluk kavramını ise ilk defa gündeme getiren Oliver Shelton'dır. Shelton, "Yönetim Felsefesi (The Philosophy of Management)" adlı kitabında, sorumluluğu toplumun sosyal faydası üzerinde odaklanmaktadır" şeklinde ifade etmiştir. Bu görüş sanayi toplumuna geçiş döneminde önem kazanmaya başlamış ve daha sonraki dönemlerde modern yönetim anlayışının gelişmesine paralel olarak ivme kazanıp günümüzde daha önemli boyutlara varmıştır (Altuğ, 2006:26).

Sosyal sorumluluk kavramı 20.yy'ın ilk yıllarında ortaya atılmış olsa da, sosyal sorumluluk düşüncesinin modern bakış açısı, Howard R. Bowen'ın "İş Adamının Sosyal Sorumlulukları" adlı kitabı ile büyük ivme kazanmıştır. Bowen, kitabında, kurumların aldığı kararların sosyal etkilerini göz önünde bulundurmalarını ileri sürmüştür (Göksu, 2006:5). Toplumsal fayda göz önünde tutularak alınan her karar, toplumsal bir yarar sağlayacaktır. Bunun sonucunda da toplumsal sorunların çözümünde önemli adımlar atılmış olacaktır.

Sosyal sorumluluk, 20. yüzyılla birlikte ivme kazanan modern yönetim anlayışında üzerinde sıklıkla durulmaya başlanan ve tartışılan bir konu haline gelmiştir. Günümüzde de toplum, giderek artan bir oranda kamu kurumlarının sosyal sorumluluk üstlenmeleri konusunda bir baskı meydana getirmiştir. Bunun sonucunda yöneticiler, görev ve yetkilerini kullanırken toplumsal eğilimlerden büyük ölçüde etkilenerek kararlarını insani, sosyal, politik, yasal ve ahlaki boyutlarını düşünmeden alamaz hale gelmişlerdir (Karaismailoğlu, 2006:11). Yöneticilerin aldıkları kararlarda temel felsefe, insan ve insani değerleri koruma olmuştur. Buda sosyal sorumluluğun yönetim bazında gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Toplumun bir parçası olarak kurumsal vatandaşlık bilinci içerisinde davranmaları gerektiği tezinden hareketle sosyal sorumluluk, "bir örgüt yönetiminin bir bütün olarak toplumun yarar ve refahını artırıcı kararlar alma, faaliyetlerde bulunma yükümlülüğü" şeklinde tanımlanabilir. Nasıl ki insanlar içerisinde yaşadıkları topluma karşı onu koruma ve her boyutu ile geliştirme yönünde çeşitli sorumluluklar taşıyorlar ise,

kurumlarında var oluş nedenlerini oluşturan topluma karşı yadsınamaz ödevleri vardır. Bireyler için toplumun bir parçası olmanın doğal sonucu olarak kabul edilen vatandaşlık sıfatına paralel biçimde kurumlar da kurumsal vatandaşlar olarak değerlendirilmelidir (Okan, 2006:1). Bu yaklaşım ile kurumların sosyal sorumlulukları, aldıkları kararlarda ve uygulamalarında toplumun yararını gözetmekle sınırlı kalmamakta, her türlü toplumsal konu ve sorun ile birebir ve olanakları elverdiği ölçüde ilgilenme ve katkıda bulunma boyutuna taşımaktadır. Buda toplumun refahının gözle görülür bir şekilde artmasına yardımcı olacaktır.

Sosyal sorumluluk kavramını oluşturan “sosyal” ve “sorumluluk” kelimelerinin anlamlarını değerlendirdiğimizde ise, sosyal sorumluluk kavramının anlam ve önemini daha iyi kavrayabiliriz (Taşkan, 2003:12).

Sosyal kelimesi, toplumla ve toplumun çeşitli tabakaları ile ilgilidir veya diğer bir deyişle “toplumsal” demektir. Psikoloji bilim dalında ise sosyal kelimesi; sosyal psikoloji kavramı kapsamında insan davranışlarının sosyal grupla bağlantıları bakımından incelenmesi anlamına gelir (Yazıcı, 1992; 47). Sorumluluk kelimesi ise, topluma karşı yüklenilen ve gerektiğinde hesap verme duygusu olarak değerlendirilebilir. Kurumların ilişkide bulundukları birçok sosyal sorumluluk alanları bulunmaktadır. Bu alanlar sosyal sorumluluğun sınırlarını çizmekte ve aynı zamanda kapsamını oluşturmaktadır (Sönmez ve Bircan, 2003).

Sosyal sorumluluk kavramının tanımlanmasında toplum bilimlerindeki bütün kavramların tanımlanmasında karşılaşılan zorluklar söz konusudur. Çünkü tanım, sınırları belirli olan olgu için yapılır ve sosyal sorumlulukların kapsamı, sürekli değişen ve gelişen bir yapıya sahiptir. Özellikle de günümüzde teknolojinin hızla ilerlemesi ve toplumsal beklentilerin değişmesi, sosyal sorumluluk kavramına kesin bir tanım yapmayı zorlaştırmıştır.

Sosyal sorumlulukla ilgili yapılan bazı tanımlamalara yer verecek olursak:

Archie B. Carroll’a göre sosyal sorumluluk; toplumun ekonomik, yasal, etik ve ihtiyarî beklentileridir (Doğan, 2007:5). Carroll, toplumun kurumların sorumlulukları hususunda birçok alanda beklentileri olduklarını belirtmiştir.

Özgener’e göre sosyal sorumluluk; kurumların toplumun değer yargılarına ve normlarına uygun bir şekilde hareket ederek, herhangi bir şekilde yarar beklemeksizin

gönüllü olarak faaliyette bulunmasıdır (Özgener, 2004:185). Kurumların temel işlevleri arasında, herhangi bir yarar gözetmeksizin toplumun ihtiyaç ve beklentilerini karşılama sorumluluğu yatmaktadır.

Sönmez ve Bircan'a göre sosyal sorumluluk; topluma karşı yüklenilen ve gerektiğinde hesap verme duygusu olarak değerlendirilebilir (Sönmez ve Bircan, 2003:2).

Pringle ve Thompson'a göre sosyal sorumluluk bir bakıma, gerek kurumsal gerekse kişisel olarak yardımseverliğe duyulan derin ihtiyacı karşılamayı sürdürmenin çağdaş bir yolu olarak görülebilir (Pringle ve Thompson, 2000:251-252).

Sosyal sorumluluk Davis ve Blomstrom tarafından ise; karar verme sürecinde kişisel-kurumsal karar ve faaliyetlerin tüm sosyal sistem üzerinde yaratacağı etkileri değerlendirme zorunluluğudur şeklinde tanımlanmıştır (İbişoğlu, 2007:3).

Hill ve Gareth'in yapmış olduğu sosyal sorumluluk tanımında, karar verici durumda olanların, kendi çıkarlarını olduğu kadar toplumun genel çıkarlarını da geliştirecek ve koruyacak eylemlerin yapılmasındaki zorunluluktur denmiştir (İbişoğlu, 2007:3).

Sosyal sorumluluk bir diğer tanımda ise, ekonomik, sosyal, yasal, kültüre, siyasal ve dinsel bütün danışmalı, çoğulcu yaklaşım ve yönetim anlayışını hâkim kılan; toplumsal mutluluğu kültürünün manevi ve maddi yönlerinin dengesinde bulacağını bilen; sınıfsal farklılıkların azaldığı insani değerlere ve eşitliğe yönelen; verimlilik ve yüksek performans sonucu sağlanan üretim artışının sağladığı hayat standardına sahip olan; iyimser, verimliliği yüksek, aktif bir toplum yaratmak olarak aktarılmaktadır (Tosun, 1978:189).

Görüldüğü gibi, sosyal sorumluluk kavramı üzerinde uzlaşılan bir tanıma ulaşılamamıştır. Kavramın böyle farklı tanımlamasında sosyal beklentilerin rolü oldukça önemlidir. Sosyal sorumluluk dinamik bir kavramdır. Toplumun değerleri, politik faktörler, teknoloji ve çevrenin sürekli değişimi sonucunda yeni talep ve beklentiler gündeme gelmektedir ve sosyal sorumluluk tanımları bu beklentilere ayak uydurmaktadır. Dolayısıyla buradan sosyal sorumluluk kavramının kapsamının giderek genişlediği sonucu çıkarılabilir (Mustafayeva, 2007:13).

Yukarıda saydığımız tanımların ortak noktalarından hareketle sosyal sorumluluğun fonksiyonlarını sıralayarak şöyle bir tanıma varabiliriz: Ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve dinsel bütün kurumlarla danışmalı, çoğulcu yaklaşım ve yönetim anlayışını

hâkim kılan; toplumsal mutluluğu kültürünün manevi ve maddi yönlerinin dengesinde bulacağını bilen; sınıfsal farklılıkların azaldığı insani değerlere ve eşitliğe yönelen; verimlilik ve yüksek performans sonucu sağlanan üretim artışının sağladığı hayat standardına sahip olan; iyimser, verimliliği yüksek, aktif bir toplum yaratmak diyebiliriz (Tosun, 1978: 189).

Sosyal sorumlulukta temel amaç, ahlâk ve kamu çıkarlarını dikkate alan sınırlar içerisinde hizmetleri yürütmek, toplumsal öncelikleri ve beklentileri karşılayacak ölçüde olumlu tepkide bulunmak, gerekli önlemleri almaya yönelik isteklilik göstermek, bir bütün olarak toplumun çıkarlarına karşı gerekli hassasiyeti dengeli bir şekilde sağlamak ve iyi bir kamu kurumu olmak için sosyal yönden sorumlu bir stratejinin uygulanmasıdır diyebiliriz (Korkmaz, 2006:5).

Bu yaklaşıma açıklık getiren tanımlarında Gereenberg ve Baron sosyal sorumluluğu, kurumların yönetsel kararları ile etik değerler ve yasal uygulamalar arasında bağ kurması, bunun yanında çevreye, topluma ve kişilere saygılı olması anlamında kullanılmaktadırlar. Bu tanım kurumların, toplumun etiksel ve yasal beklentileriyle örtüşecek şekilde hareket etmelerini içermektedir (Çimen, 2007:2).

Seyyar, AB Komisyonu tarafından 18 Temmuz 2001’de Yeşil Kitapta yayımlanan Sosyal Sorumluluk Kavramının kriterlerini şu şekilde vermiştir: Paydaşlarla diyalog ilkesi, adil ve ahlâki tutum ve davranışta bulunma ilkesi, üretken ve karlı bir ticaret yapma ilkesi. Bir başka ifadeyle, sürdürülebilir kalkınma anlayışına uygun olarak, iktisadi büyümenin, sosyal dayanışmanın ve çevreyi korumanın uzun vadeli (stratejik) olarak müşterek yürütülmesi sosyal sorumluluk gereğidir (Seyyar, 2003:241).

Yapılan tanımlamalar göz önüne alınarak, sosyal sorumluluğun son yıllarda yeniden önemli bir konu haline gelmesine neden olan gelişmeler şu şekilde belirtilebilir (Bakırtaş, 2005:4):

- Globalleşme, liberalleşme ve dünya çapında bakış açısında meydana gelen değişiklikler,
- Sosyal baskılar,
- Çeşitli alanlarda yapılan düzenlemeler,
- Kamusal talep,

- İhtiyaçların yaşanan teknolojik değişime bağlı olarak değişmesi,
- İklim değişikliği gibi çevresel değişimlerin doğal dinamikleri,

Sosyal sorumluluk duygusunun artmasında kamu çıkar grupları güçlü bir rol oynar. Özellikle yasa koyucular tarafından sosyal sorumluluğa ilişkin faaliyetlere önem verildiği görülmektedir. Bunun en temel sebebi olarak da, kamu talebi gösterilmektedir (Bakırtaş, 2005:4).

Yerel yönetimler açısından sosyal sorumluluk, yerel yönetim kuruluşu çalışanlarının aldıkları her kararda, halkın büyük çoğunluğunun istek ve ihtiyaçlarını sağlayacak bir genel sorumluluk taşımalarını ifade eder. Bu açıdan, kamu görevlilerinin temel sorumluluğu, kamu yönetiminin halka hizmet etme aracı olduğu bilincinden uzaklaşmadan, halkın huzur ve refahı için gerekli hassasiyete sahip olmalarıdır.

Sosyal sorumluluk kurumsal kültürün içine kök salmalıdır. Sağlık problemlerine duyarlılık, toplumu tehdit eden belli bir hastalık konusunda gösterilen hassasiyet, rehabilitasyon, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı konusunda verilen destek, yaşlılara ve çocuklara yardım merkezi kurmak, sosyal yardım faaliyetlerinde bulunmak, yabancı uyruklulara ve göçmenlere yardımcı olmak gibi çok çeşitli alanlarda yapılabilen sosyal sorumluluğun alanını, başta belediyeler olmak üzere diğer yerel örgütlere, sivil toplum kuruluşlarına, halka, medyaya ve kurumdaki çalışanlarına danışarak saptayabilir, hatta daha da genişletilebilir (Peltekoğlu, 2001:302). Bununla birlikte yerel yönetim kuruluşlarından biri olan belediyeler, dünyada ve ülkemizde hızla yaşanan değişime paralel olarak ortaya çıkan sorunlara karşı, toplumun mümkün olduğu kadar en az şekilde etkilenmesi için gerekli sorumluluklarını yerine getirmelidirler.

Sosyal sorumluluk uygulamalarını toplum; kurumun benimsediği ve yürüttüğü toplumun refahını iyileştirme ve çevreyi koruma sosyal konularını destekleyen, kurum çalışanlarının ve kamu sektör ortaklarının yanı sıra genel toplum üyelerini içermek üzere geniş olarak yorumlamaktadır. Sosyal sorumluluk uygulamaları refah, sağlık ve emniyetin yanı sıra psikolojik ve duygusal ihtiyaçları da göz önüne almalıdır (Kotler ve Lee, 2006:201). Yerel yönetim birimleri de sosyal sorumluluk uygulamalarında bu alanları göz ardı etmeksizin çalışmalarını yürütmelidirler.

1.6. Sosyal Sorumluluk Kavramının Tarihsel Gelişimi

Günümüzde dünyada olduğu kadar Türkiye’de de tartışılmaya başlayan sosyal sorumluluk kavramının tarihçesine bakacak olursak, bu kavramın gelişim sürecini dört temel dönemde incelemek mümkündür (Turan, 2004:87).

Sosyal sorumluluğun tarih içindeki gelişimi, medeniyetler ve dinlerin ortaya çıkışıyla başlamıştır (Taşkan, 2003:1). Bu dönemde yönetenler grubunda aileler, aşiretler, dini kuruluşları veya askeri kuruluş ve devletler yer almaktaydı. Yönetenler grubu örf, adet ve gelenekleri ile yaşamlarını sürdürme ve gelişimlerini tamamlama mücadelesi vermekteydiler (Yazıcı, 1992:25). Mezopotamya, Çin, Eski Yunan ve Roma dâhil olmak üzere ilk uygarlıkları kapsayan bu dönemde toplumların davranışlarında etkin olan faktörler; insanların kişisel yargıları, dini inançları, ahlaki görüşleri ve çeşitli yasalardır. Bu faktörlerle yürütülen bir sosyal sorumluluğun yaşandığı bilinmektedir. Bu dönemde toplumu oluşturan bireylerin sosyal sorumluluk anlayışında etkin olan birinci faktör ahlaki yaklaşımlardır. İkincisi ise, toplumsal kural ve yasalardır diyebiliriz.

Topluma karşı sorumlulukların olduğunu belirten ilk düşünür ise Eflatun’dur. Eflatun, yöneticilerin toplumun genel menfaatini her şeyin üzerinde tutmaları gereğini ifade ederek önemli bir başlangıç yapmıştır (Bayrak, 2001:85-86). Sokrat ve Aristo demokratik anlayışın ve yönetim alanında bilimsellik ve evrenselliğin ilk tohumlarını atan düşünürlerdir. Yönetilecek kişi veya kuruluşların özellikleri ne kadar farklı olursa olsun her yönetilecek olayda bir takım ortak yönler olduğunu ilk defa Sokrat ortaya atmıştır. Sokrat’a göre ailesini ve özel işlerini iyi yönetemeyenler devlet ve asker yönetiminde de başarılı olamazlardı (Yazıcı, 1992:27). Yani aile yönetimi, devlet kurumlarının yönetilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Yönetimin temeli ailede atıldığı için, ailesini yönetemeyen bireylerin ilerde devlet kurumlarını da yönetemeyeceği düşüncesi vardır.

Osmanlılarda ise sosyal ve kanaatkâr bir toplum olma felsefesi, imparatorluğu meydana getiren Müslüman ve Hristiyan fertlere, din ve vicdan özgürlüğünü tanımış ve bu özgürlükler sayesinde geleneksel merkezi yönetim, Osmanlı İmparatorluğunun kısa bir sürede büyümesini ve birçok ülkeyi hudutları içine almasını sağlamıştır (Korkmaz, 2006:12). Osmanlılardaki bu toplumsal yaklaşım onların kısa sürede dünya

imparatorluğu haline gelmesine yardım etmekle kalmamış, hükümdarlığına geçen toplumlarda onlara karşı büyük bir sevgi ve saygı oluşturmuştur.

Dinlerin de sosyal sorumluluk düşüncesine etki ve katkıları olmuştur. Musevi dininin peygamberi Hz. Musa “On Emir” ile sosyal sorumlulukları ön plana çıkaran bir örgütlenme anlayışının hâkim kılınmasını buyurmuştur. Hristiyan dininde sosyal sorumluluk ile ilgili görüş ve düşünceler, kilisenin öncülüğünde dile getirilmiş ve fakirlere ümit, kölelere özgürlük vaat edilmiştir. İslam dini ise, sosyal yönetim düşüncesinin ağır bastığı bir süreçte gelişmiş ve toplum yaşamında fakirlere yardım amacıyla vakıflar, imarethaneler ve hayır kurumları inşa edilmiştir. İslam dininin etkileri sonucu sosyal yönetim anlayışı ve eşitlik ilkesi toplumların en büyük kazancı olmuştur (Yazıcı, 1992:25-37). İslam dinindeki hoşgörü ve adalet anlayışı yönetim sistemlerini de etkilemiştir. Müslüman devletlerde toplumun refahı için her türlü yardım ve desteğin gerek devlet eliyle gerekse de bireyler vasıtasıyla gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bu nedenle fakirlere, yetimlere ve dullara ayrı bir önem verilmiştir.

İkinci Dönem, sosyal sorumluluğun Sanayi Devrimi öncesi dönemidir. 1100’den 1800’e kadar olan dönemdir. 12.yy-14. yy arasındaki bu dönemde Avrupa’nın Bizans ve İslam medeniyetleriyle buluşması, ticaret ve sanayiinin toplum hayatında önem kazanmasına neden olmuştur. Bu dönemde kilisenin toplum hayatında hâkim olduğunu görüyoruz. Dini kurallar özellikle Batıda Katolik kilisesinin tartışılmaz gücü, tüm hayat koşullarını önemli ölçüde etkisi altına almıştır. Toplumu düzenleyen kurallar koyan kilise gerek ekonomik gerekse de toplumsal hayatta düzenleyici rol oynamıştır. Bağışlar, hibeler ve halkın emanet ettiği paralarla büyük fonlara kavuşan ve güçlenen kilise, çiftçilere para yardımı ve dere beylere borç para vermek suretiyle hasatlarına ortak olarak ekonomik uğraşın içine girmiş fakat toplumdaki fertlerin ticaret ve kredi işleriyle uğraşmalarını sakıncalı görmüştür (Alabulut, 1996:5-6). Kilisenin sergilediği bu tutum ve davranışlar halk tarafından hoşnutsuzlukla karşılanmış ve ileriki dönemlerde kilisenin toplum ve yönetim sistemi üzerindeki etkisinin azalması sonucunu doğurmuştur.

Sanayi Devrimi öncesi dönemde 16.yy-18.yy arasında Avrupa’da hüküm süren merkantilist düşünce, merkezi gücü oluşturan devletin sosyal sorumluluklar açısından toplum hakkında her türlü karar verme yetkisine imkân sağlıyordu. Merkantilizm sistem olarak devletin ekonomik yaşamda aktif bir yer almasını ve ithalatın yüksek gümrük duvarları ile engellenmesini isteyen bir görüşle ön plana çıkmıştır. Bu

dönemde milliyetçilik akımlarının gelişmesi ve kilisenin yerini merkezi otoriter yönetime bırakması tüm toplumsal yaşantıyı etkilemiştir (Yazıcı, 1992:29). Özellikle de devletin toplumsal konularda sorumluluk üstlenmesi anlayışı olumsuz bir şekilde etkilenmiştir.

Devletin mümkün olduğunca güçlenmesi için ekonomik varlıklara mutlak sahip olması gereği, Merkantilizmin aç gözlü ve bencil bir dünya görüşü yansıtmaları yönünden önem taşımıştır. Merkantilistler için ulusal servet halkın refahı, toplum yararı ile ilgili değildir (Yazıcı, 1992:29). Ancak, Merkantilizm uzun vadede istenen sonuçları vermemiş ve beraberinde adaletsiz gelir dağılımı, toplumda fakirliğin artması ve üretim yetersizliği neticesinde yüksek enflasyonun ortaya çıkması gibi olumsuzlukları getirmiştir (Korkmaz, 2006:13). Toplum açısından böyle olumsuz sonuçlar ortaya çıkaran bir anlayışında uzun süre varlığını sürdürmesi beklenemezdi. Devlet hegemonyasını ön planda tutan, toplumsal refah için herhangi bir sorumluluk üstlenmeyen Merkantilist anlayış kısa sürede sona ermiştir.

Batı Avrupa ülkelerinin anlayışları Merkantilizmle şekillenirken, doğuda İslam düşünürlerinin savunduğu dengeli ve liberal anlayış çerçevesindeki görüşler, Anadolu’da sosyal sorumluluğu ön plana çıkaran lonca ve vakıf anlayışının oluşmasını sağlamıştır. Ahilik ve lonca düşüncesi, Sanayi Devrimi öncesinden başlayan bir sistem olarak ülkemizde de etkinliğini sürdürmüştür. Sanayi Devriminden sonraki dönemde toplumsal etkilerini yitirseler de lonca ve vakıflar Osmanlı Türk toplumunda felsefe itibarıyla halka yönelik olarak sosyal sorumluluk bilincini ayakta tutan kurumlardı (Taşkan, 2003:2-3). Bu kurumlar sayesinde toplumsal ihtiyaçlar karşılanıp, toplumdaki refahın artırılması sağlanırdı.

Üçüncü Dönem, 1800’den 2.Dünya Savaşı’na kadar Sanayi Devrimi sonrası yıllardır. Bu dönemde modern yönetim anlayışı için gerekli düşünce tohumlarının atıldığını görmekteyiz. Yönetim anlayışının oluşumu sosyal sorumluluk kavramının da oluşumunu sağlamıştır. 1770-1850’lerde yaşanan klasik liberal akımın iktisatçıları kişilerin kendi çıkarlarını en yükseğe eriştirecek şekilde hareket ederken, toplumun refahını da en yükseğe çıkaracaklarını savunmuşlardır. Bunun da görünmez el tarafından yönlendirildiğini öne sürmekteydiler (Korkmaz, 2006:15).

Görünmez el prensibinden ilk defa 1776 yılında yayımlanan Adam Smith (1723-1790)’ın Milletlerin Zenginliği adlı eserinde söz edilmektedir. Liberal formülü ön

plana çıkaran Gizli El Teoremi, ilk sosyal sorumluluk yaklaşımlarını şu şekilde özetler; kurumların sosyal sorumluluğunu serbest piyasa mekanizması yapar, devletin herhangi şekilde müdahil olmasına gerek yoktur (Korkmaz, 2006:15). Kamu kurumları sadece özel sektörün sosyal sorumluluk faaliyetlerini yerine getirmeleri için gerekli altyapıyı sağlamakla yükümlüdürler. Gerekli koşulları sağlarsa özel sektör tarafından sosyal sorumluluk faaliyetleri başarıyla yerine getirilir.

Sanayi Devrimi, toplumların alışkanlıklarında önemli gelişmeler meydana getirmiş ve sosyal sorumluluk kavramı önemli bir odak noktası haline gelmiştir. 18. yüzyılın sonları insanların kırsal alanlardan kentlere yoğun göçüne ve büyük şehirlerin büyümesine tanık olmuştur. 19. yüzyılın sonunda nüfusun artık yarısı kentlerde yaşamaya başlamıştır. Buna paralel olarak toplumdaki sosyal değişimde hız kazanmıştır. Bireyci felsefenin yerini toplumcu felsefenin alması ile Smith'in Laissez-Faire anlayışı geçerliliğini kaybetmiştir (Korkmaz, 2006:16). Bu noktada topluma karşı sorumlulukların hem devlet hem de hayırseverlik anlayışı çerçevesinde toplumun diğer kesimleri ile işbirliği ile gerçekleştirilmesi anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu anlayış toplum açısından bakıldığında daha yararlıdır.

1929'da ABD'de borsanın çökmesiyle birlikte şirketlerin yaptığı yolsuzluklar ve bu yolsuzlukların toplumun bütününe verdiği büyük zarar fark edilmiştir. Bununla birlikte işsizliğin artması ve satın alma gücünün düşüşü, buna bağlı olarak toplumun ekonomik ve sosyal yönden zayıflaması, kurumları bu konuda düşünmeye zorlamıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru yatırımların kamu yararına değil, hisse sahipleri yararına yapılması gerektiği ile ilgili yeni yasalar çıkartılmıştır. 1970'lerde özellikle Amerika ve Avrupa'daki akademisyenler de kurumların sosyal muhasebesi hareketini başlatmışlardır (Günümüzde Gönüllüğün Önemi, 2004:2).

Devletin zorlaması ve büyük krizlerin sonucunda akla gelen sosyal sorumluluk kavramı, üçüncü dönemde topluma indirgenerek zorlanan değil talep edilen bir yapıya kavuşur. 1960'larda yayılan sivil hareketler, başta Vietnam olmak üzere, tüm dünyada savaşa karşı gelişen büyük protesto hareketleri, insani değerleri bir kez daha hatırlatan bir dönem başlatır. Bu değerler ön plana çıktıkça toplum, kurumlardan bu yönde davranmalarını bekler olmuştur. Kurumlarda sosyal sorumluluğu yerine getirmenin bir zorunluluktan öte, kendilerine her açıdan yarar sağlayan ve farklılaştıran bir özellik olduğunu algıladığı için bu kavramın gelişimi en hızlı ve etkin biçimde bu dönemde başlamıştır (Turan, 2004:88). Ayrıca, 1960'larda sivil örgütler, kadın hakları ve

çevrecilik gibi çeşitli sosyal hareketlerle, kurumların sosyal sorumluluklarına halkın verdiği değerlerin gelişmesine ışık tutmuşlardır.

21. yüzyıl ile birlikte ise bilgi toplumuna geçilmiştir. Bilgi kavramı, değişen anlam ve içeriği ile karşımıza çıkmıştır. Yeni gelişen teknolojiler, değişen gereksinimler, artan nüfus bilgiye olan gereksinimi, bilgi kullanımını ve bilgi yönetimini ön plana çıkarmıştır (Kaleli ve Şen, 2003). Bu eğilim tüm dünyada, bilgi toplumuna geçiş olarak değerlendirilmektedir.

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin çok hızlı gerçekleşmesinin temel nedeni, yeni teknolojilerin gelişme hızı ve bu teknolojilere uyum esnekliğinin yüksekliğinden kaynaklanmaktadır. 20.yy dünyada yeni düşüncelerin, yeni teknolojilerin, yeni örgüt yapılarının, yeni yönetim anlayışlarının doğup büyüdüğü bir yüzyılı temsil etmektedir. Kurumlar ve kurumların başındaki yöneticiler çevrelerindeki hızlı değişim ve gelişmeler nedeni ile, bu yüzyılda hiç beklemedikleri çeşitli fırsat ve tehditlerle karşı karşıya kalmışlardır (Kaleli ve Şen, 2003). Bu durumu fırsata çevirmek değişimi yakalamak ve sosyal sorumluluk gereklerini yerine getirmek ile mümkün olmuştur. Bunu başarabilen kurumlar, toplum tarafından daha fazla benimsenmiş ve itibar görmüştür.

1900'lerin ortalarına baktığımızda 1960'lı yıllarda yeni tanımlar geliştirilmiş ve bu 1970'li yılların ortalarına kadar sürmüştür. 1980'lerdeyse, birkaç yeni tanım ortaya çıkmış, bu tanımlar daha çok bilimsel araştırma sonuçlarına dayandırılmıştır. 1990'larda ise, küreselleşme ve özelleşme akımları ile birlikte kurumların, uluslararası kuruluşların, sosyal ve bilgi paylaşma sorumlulukları tekrar önem kazanmaya başlamıştır (Göksu, 2006:12). Bu önemli gelişme toplumun yararına olmuştur.

Carroll'a göre; yeni teoriler geliştirildikçe ve yeni araştırmalar yapıldıkça, yazarlar mevcut "kurumların sosyal sorumluluğu" tanımlamalarını yeniden gözden geçirmişler ya da literatüre yeni giren tanımlamaları incelemişlerdir (Göksu, 2006:12). Bununla birlikte, bu yeni kavramların elli yıllık bir geçmişe sahip sosyal sorumluluk literatürünce kabul edilip edilemeyeceği endişelerini tahmin etmek zor olmasa gerek.

Sosyal sorumluluk günümüz bakış açısı ile sosyo-ekonomik görüş olarak kabul edilmektedir. Bu anlayış, çok geniş kapsamlı düşünüp hareket etmeyi esas alan bir sorumluluk anlayışını ön plana çıkarmaktadır (Bayrak, 2001:89-91). Özellikle de son dönemlerde ekonomik büyümeye paralel olarak hava kirliliği, çarpık kentleşme, trafik

yoğunluğu, güvenlikten uzak çalışma ortamları, geçim sıkıntısı olan toplumsal sınıfların bazı sorunları olduğu ve bu sorumluluğun toplum tarafından taşınması gerektiği fark edilmeye başlanmıştır. Bu nedenle, toplumla devlet kurumları arasında oluşan yeni bir fikir birliği ile, toplumsal sorunlara çözüm bulmak ve ekonomik gelişmenin yanı sıra sosyal olarak da toplumsal refahı sağlamak kamu kurumlarının bir yükümlülüğü haline gelmiştir ve kurumların toplum yararına olan faaliyetlere girişmelerine daha fazla neden olmuştur.

1.7. Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluğun Önemi

Kurumlar sosyal yaşantının bir parçası olarak ortaya çıkmalarından dolayı içinde bulundukları topluma karşı da bir takım sorumluluklar üstlenirler. Yani, toplumun bir üyesi olması nedeniyle kurumlar toplumun her üyesi gibi sosyal açıdan sorumludur. Bu sorumluluklarını, toplum içerisindeki bireylerin çıkarları gözetilerek bir takım faaliyetlerde bulunmak şeklinde yerine getirirler. Bu nedenle, kurumlar toplumun amaçlarına hizmet ederek ve değer ölçütlerine uygun politikalar belirleyerek faaliyetlerini gerçekleştirmek zorundadırlar.

Kurumların sosyal sorumlulukları, modern yönetim anlayışında üzerinde sıklıkla durulmaya başlanan ve tartışılan bir konu haline gelmektedir. Günümüzde toplum, giderek artan bir oranda kurumların sosyal sorumluluk üstlenmeleri konusunda baskı yapmaya başlamış ve bunun sonucunda topluma hizmet amacı ile herhangi bir çıkar gözetmeksizin ve bir ayırım yapmaksızın hizmet götürmek zorunluluğu ortaya çıkmıştır (Ölçer, 2001:22-23). Bu nedenle, kamu kurumlarındaki yöneticiler görev ve yetkilerini kullanırken toplumsal eğilimlerden büyük ölçüde etkilenecek kararlarını insani, sosyal, politik, yasal ve ahlaki boyutlarını düşünmeden alamaz hale gelmiş, kurumlara birtakım olanaklar sağlayan ve bir takım kısıtlamaları da beraberinde getiren çevresel ve yasal faktörleri de dikkate almak zorunda kalmışlardır.

Kurumlar için kurumu daha verimli kılmak ne denli önemli ise, kurumu topluma karşı yararlı kılmak da o denli önemli hale gelmiştir. Bu nedenle, toplumda var olan saygınlığını, güvenilirliğini sürdürmek isteyen kurumların, toplumun istek ve ihtiyaçlarına duyarlı olması, çevreyi koruması ve ahlaki davranabilmesi, yani sosyal sorumluluk çerçevesinde hareket etmesi vazgeçilmez bir zorunluluk halini almıştır (Ölçer, 2001:22-23). Bu nedenle kamu kurumlarındaki yöneticiler almış oldukları

kararlarda öncelikle toplumun yararını gözetmek ve uygulamalarında da sosyal sorumluluk ilkesine bağlı olmak zorundadırlar.

Ayrıca belirtmek gerekir ki; sosyal sorumluluk bir sosyal anlaşma niteliği taşır. Kurumlar için sosyal anlaşma Maastricht Anlaşmasında da belirtildiği gibi; istihdam yaratılması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi, toplumsal dışlanmalara karşı mücadele, toplumsal refahın sağlanması vb. gibi hususlardır. Sosyal Anlaşma, bunların yanı sıra toplumsal konularla ilgili olarak alınacak önlemlerin hangi yönetime göre alınması gerektiğini belirler ve toplumsal diyalog çerçevesinde sosyal tarafların temel rolünü vurgular (<http://www.ikv.org.tr>, 11.12.2008).

Sosyal anlaşmanın temelinde, kamu refah ve mutluluğu için her türlü imkânı sağlama çabası yatmaktadır. Bu anlamda kurumların sosyal sorumlulukları, kurum yöneticilerinin ve karar mevkilerinin kurumun menfaatlerinin yanı sıra toplum refahının korunması ve yükseltilmesine ilişkin faaliyetleri yapma zorunluluğudur (Karaismailoğlu, 2006:12-13). Kurumlar artık toplum “refahını koruma” aşamasından “toplum refahını yükseltme aşamasına geçmiştir (Karaismailoğlu, 2006:15). Bu da kurumlar için sosyal sorumluluğunun büyük önem arz ettiğini ortaya koymaktadır.

Yukarıda değindiğimiz hususlardan yola çıkarsak sosyal sorumluluğun önem kazanmasına neden olan temel faktörler şu şekilde sıralayabiliriz (Doğan, 2007: 8-10):

- Kurumların uygulamalarının gittikçe daha şeffaf hale gelmesi: Kurumlar faaliyetlerini daha fazla gizleyememekte ve bu faaliyetler medya, modern bilgi ve iletişim teknolojileri ile bütün dünyada çok kısa sürede bilinir hale gelmektedir. Kısacası, saydamlık kurumlar için önemli bir unsur haline gelmiştir.
- Kurumların toplumun beklentilerini göz ardı edememesi,
- Kurumların toplumun gözünde iyi bir izlenim bırakma zorunluluğu,
- Çevrenin korunması ve çevre kirliliğini önleme konusunda toplum tarafından gösterilen baskı ve çabaların artması,
- Bilgi temelli yaşam anlayışına geçişin, vatandaşların daha fazla bilgiye sahip olmaları ve bu bilgiyi daha etkili kullanıyor olması ve kurumların yaptıkları işlerden dolayı sorgulanır hale gelmesi,

- Dünyadaki gelişmelere paralel olarak meydana gelen çevrenin kirliliğinin artması ve kaynakların tüketimindeki bilinçsizliğin ortaya çıkardığı küresel ısınma ile mücadele zorunluluğu,
- Toplumdan gelen baskılar sebebiyle hükümetlerin sosyal sorunlara yönelik yasalar ve düzenlemeler çıkarması,
- Profesyonellik anlayışının gelişmesi nedeniyle uzmanların yönetime gelmesi,
- Sivil toplum kuruluşlarının etki alanlarının gün geçtikçe artması,
- Küreselleşmenin kurumlara etkisinin oldukça fazla olması: Küresel kurumlar kurumsal sosyal sorumluluk standartları ve sürdürülebilirlik stratejilerini dünya genelindeki çalışmaları içerisine dâhil etmek için hükümetler, çevreciler, çalışanlar, medya, hükümet dışı organizasyonlar ve insan hakları grupları tarafından gittikçe artan bir seviyede inceleme altındadırlar.
- Katılımcı yönetim anlayışının öneminin artması,
- Dünyada hızla yaşanan demokratikleşme süreci,

Sosyal sorumluluğun önem kazanmasına neden olan faktörlerin yanı sıra kurumları, sosyal sorumluluğunu yerine getirmesine yöneltten çeşitli faktörler de vardır. Bunları da şu şekilde sıralayabiliriz (Bakırtaş, 2005: 7-8):

- Kurumların faaliyetlerinin şeffaflaşması, iletişim ve enformasyon teknolojilerinin gelişmesi sayesinde kurumların kamuoyu tarafından sorgulanmasının açık hale gelmesi,
- Toplumun kurumlardan beklentilerinin değişmesi, sosyal beklenti, sosyal önlemler ve çevre korunmasının beraber değerlendirilmesi bilincine varılması,
- Sosyal kriterlerin, yöneticilerin davranışlarının yanı sıra almış olduğu kararları da belirlemesi.

Sosyal sorumluluğun toplum için getireceği avantajlar ise şu şekilde belirtilebilir (Karancı, 1995: 8):

- Kötümser, moral ve motivasyonu düşük bir toplum yerine aktif iyimser, çalışmayı seven, morali, motivasyonu yüksek bir toplum.

- Sınıflar arası farkların belirgin olduğu, düşmanlıkların ve gerilimlerin arttığı bir toplum yerine, sınıflar arası farklılıkların azaldığı, gerilim ve düşmanlıkların törpülendiği, insani değerlere ve eşitliğe yönelen bir toplum.
- Politik, sosyal, ekonomik ve dini tüm kurumlarda danışmalı, çoğulcu yaklaşım ve yönetim anlayışının egemen olduğu bir toplum.
- Yüksek hayat seviyesine sahip olan bir toplum.
- Toplumsal kültürün hem mistik ve hem de materyalistlik biçimde yorumlanarak ikisinin dengelendiği, mutluluk arayışının bu ikisi arasında bulunacağına inanarak çalışan bir toplum.

Sosyal sorumluluk aracılığıyla kurumlar toplumu olumlu yönde etkilemektedirler. Sosyal sorumluluğa önem veren kurumlar toplumun gelişmesine veya sorunlarının çözülmesine katkıda bulunmaktadır. Öte yandan sosyal sorumsuzluk da en az sosyal sorumluluk kadar önemli bir konudur. Sosyal sorumluluk bilinci ile hareket etmeyen, sosyal sorumluluk borçlarını umursamayan kurumlar topluma zarar verir. Örneğin, yerel yönetimler de özellikle belediyelerin spor kulübü sahipliği yaparak halktan topladıkları vergileri halkın çıkarlarını gözetmeksizin harcamaları sosyal sorumsuzluk bakımından büyük önem teşkil etmektedir.

1.8. Sosyal Sorumluluk Kavramının Benzer Kavramlarla İlişkisi

Sosyal sorumluluk kavramının günümüzde geldiği konum sadece toplumun belli bir kısmı ile sınırlı kalmayıp, toplumsal yaşamı ilgilendiren tüm hususlarla ilgili tüm süreçleri etki alanına almak, yarattığı etkileri ölçmek, denetlemek ve raporlamak boyutlarına da içermektedir. Bu nedenlerden ötürü sosyal sorumluluk kavramı büyük bir önem arz etmeye başlamıştır. Günümüz de dünyada yaşanan değişimler ışığında kurumların geçmişe oranla daha fazla sosyal sorumluluk üstlendiklerini görmekteyiz. Yaşanan bu değişim sonucunda ortaya birçok yeni kavram ve uygulama çıkmıştır. Bu anlamda; kurumsal sosyal sorumluluk, kurumsal markalaşma, kurumsal itibar ve kurumsal imaj, kurumsal kimlik gibi kavramlar günümüzde sosyal sorumluluk kavramıyla birlikte anılan başlıca gelişmeleri oluşturmaktadırlar. Bu kavramları ve içeriklerini kısaca açıklamaya çalışacağız.

1.8.1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Kurumsal Sosyal Sorumluluk, kavram olarak bakıldığında oldukça eskilere dayanmaktadır. 1973 yılında Nicholas Ebserstadt'ın yazılmış bir makalesinde, kurumsal sosyal sorumluluğun tarihinin eski Yunan medeniyetine kadar uzandığı belirtilmiştir (Doğan,2007:3). Yunan medeniyetinden günümüze değin uzanan bu kavram, özellikle son dönemlerde büyük bir ivme kazanmıştır.

1920'li yılların başları birçok yazar tarafından modern anlamda sosyal sorumluluk kavramının doğuşu olarak kabul edilmektedir. Bu tarihten öncesi ve bu tarihten sonrası ise konunun gelişimi açısından farklı anlamlar taşımaktadır (Aktan,2007:22). Sosyal sorumlulukla ilgili araştırma ve çalışmalar özellikle daha çok 20. yüzyılın ortasından itibaren önem kazanmıştır (Doğan, 2007:3).

12. ve 18. yüzyıllar arasında kalan dönemde sorumluluk anlayışları dini inançların etkisiyle şekillenmiştir. Sanayi devrimi döneminde ise, hâkim görüş olan kapitalizmin de etkisiyle görünmez el teorisi kapsamında bireyin kişisel çıkarı için girişeceği eylemlerin sonucu olarak sağlayacağı faydanın toplumun yararını da maksimize edeceği görüşünün kabul edilmesiyle yeni değerler ortaya çıkmış ve bu da sosyal sorumluluk anlayışında devletin rolünü kısıtlayıcı bir etken olmuştur. Sanayi devrimi sonrası yaşanan dönemde ise, başta Amerika olmak üzere tüm modern toplumlarda bir takım sosyal ve kültürel değişimlerin meydana çıktığı dönem olmuştur (Aktan, 2007:23-24). Bu dönemde, kurumların daha fazla sosyal konularda sorumluluk üstlendikleri ve toplumun ihtiyaç ve beklentilerini göz önüne aldıklarını görmekteyiz.

Kurumsal Sosyal Sorumluluk, 21'inci yüzyılda da sürdürülebilir kalkınmanın olmazsa olmaz unsurlarından biri haline gelmiştir (Ulu, 2007:29). Günümüzde de kurumsal sosyal sorumluluk uygulamaları konusunda bir plan dâhilinde hareket edilerek çeşitli stratejiler geliştirilmeye devam edilmektedir.

Kurumsal sosyal sorumluluk yaygın olarak özel organizasyonlar için kullanılan bir kavram olup ve literatürde yaygın olarak “şirket sosyal sorumluluğu” kavramı ile ifade edilmektedir (Ulu, 2007:30). Kurumsal Sosyal Sorumluluk kavramı ilk kez 1953'te yayımlanan H.Bowen'ın “İşadamlarının Sosyal Sorumlulukları” (Social Responsibilities of the Businessman) adlı eserinde yer almıştır. Bowen işadamlarının, toplumun değer ve amaçlarıyla örtüşen sosyal sorumluluk faaliyetleriyle ilgilenmeleri gerektiğini ileri sürmüştür. Sosyal Sorumluluğun ilk savunucusu olan Oliver Shelton,

“Yönetim Felsefesi” (The Philosophy of Management) adlı eserinde, “kurumların yönetim prensipleri, toplumun sosyal faydası üzerinde odaklanmalıdır” diyerek, I. Dünya Savaşı’ndan sonraki yıllarda ortaya çıkan bilimsel yönetimin daha az insani unsurlarını modernize etme gerekliliği görüşünü savunmuştur (Doğan, 2007: 4).

Kurumsal Sosyal Sorumluluk dünyada ve Türkiye’de üzerinde özellikle son birkaç yıldır tartışmaların yapıldığı önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kurumsal Sosyal Sorumluluk ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmaktadır (Göçenoğlu ve Girgin, 2004:3) Ancak en genel tanımıyla kurumsal sosyal sorumluluk, toplumun bir parçası olan kurumların etik değerlere uygun şekilde davranma yükümlülüğünü ifade eder (Minareci, 2007:60).

Dünyada tüm kurumların üzerinde durduğu, titizlikle uygulamaya çalıştıkları bir kavram olarak karşımıza çıkan kurumsal sosyal sorumlulukla ilgili tanımları incelediğimizde, zamanla değişime uğramış, günümüzde ise birçok farklı ama birbirine yakın ifadeler kullanılarak oluşturulduğunu görürüz. Bu tanımların bazılarını incelersek; kurumsal sosyal sorumluluk; topluma iş ve sosyal hizmetler sağlamak, çeşitli yardımlarda bulunmak ve bunları gönüllü olarak yapmaktır (İbişoğlu, 2007:3). Yani, kurumların toplumsal ihtiyaç ve sorunlara karşılıksız olarak çözüm bulması ve politikalar üretmesidir diyebiliriz.

Kurumsal sosyal sorumluluk, herhangi bir kurumun hem iç, hem de dış çevresindeki tüm kişi ya da kuruluşlara karşı etik ve sorumlu davranması, bu yönde kararlar alması ve uygulaması şeklinde tanımlayabiliriz ([http:// www.canaktan.org](http://www.canaktan.org), 20.01.2009).

Kurumsal Sosyal Sorumluluk, hem bir bütün olarak toplumun refahını, hem de organizasyonun menfaatini artırıcı ve koruyucu faaliyette bulunmayı gerektiren yönetsel bir görevdir. Avrupa Komisyonunun 2004 tarihinde yayınladığı bir belgede kurumsal sosyal sorumluluk; sürdürülebilir gelişmeye dair artı bir değerdir. Gelişme çerçevesi içerisinde, yeni bin yılın hedeflerine ulaşmada, yoksulluğu azaltarak sürdürülebilir gelişmeyi sağlayan bir araçtır şeklinde tanımlanmaktadır (Ural, 2006: 34- 35).

Kurumsal Sosyal Sorumluluk, sosyal amaçları desteklemek ve kurumsal sosyal sorumluluk yükümlülüklerini tamamlamak için bir kurum tarafından üstlenilmiş büyük çaplı faaliyetlerdir (Kotler ve Lee, 2006: 3). Kurum herhangi bir beklentisi olmaksızın sosyal sorumluluk alanındaki çalışmalarını yürütmektedir.

Avrupa Komisyonu'nun yaptığı tanımlamaya göre kurumsal sosyal sorumluluk; kurumların, gönüllülük esasına dayalı olarak sosyal ve çevresel meselelerini, örgütsel faaliyetleriyle ve sosyal paydaşlarıyla olan etkileşimleriyle bütünleştirebildiği bir kavramdır Sosyal sorumluluk sahibi olmak sadece resmi beklentileri yerine getirmek değil, gönüllülüğten ileriye giderek, insan sermayesine, çevreye ve insan yaşamına yatırım yapmaktır (<http://www.canaktan.org>, 20.01.2009).

Kurumsal sosyal sorumluluk, kavram olarak hem iç, hem de dış çevredeki tüm aktörlere karşı olan sorumluluğu ifade eder (Aktan, 2007:14).

Sosyal sorumluluk, karar verici durumda olanların, kendi çıkarlarını olduğu kadar toplumun genel çıkarlarını da geliştirecek ve koruyacak eylemlerin yapılmasındaki zorunluluktur. Tanımlarda da görüldüğü gibi toplum yararına yönelik çalışmalar kurumsal sosyal sorumluluk içinde yer almaktadır (İbişoğlu, 2007:3). Yani, toplumun refahını artırıcı her tür sosyal faaliyet sorumluluk kapsamındadır.

Minareci'ye göre, kurumsal sosyal sorumluluk (2007:62);

- Sadece bir hayırseverlik çeşidi değildir. Kurumun uzun vadeli amaçlarını destekleyen tutarlı bir politikadır.
- Sadece bir proje değildir. Sosyal ihtiyaç ve konuları saptamayı amaçlayan bir yönetim yaklaşımıdır.
- İyi niyetten ibaret değildir. Sosyal liderlik gerektirir.
- Sahte bağlılık değildir. İcraat gerektirir.
- Bir çeşit harcama değildir. Geri dönüşümü olan sosyal bir yatırımdır.
- Kar getirmesi beklenen bir yatırım değildir. Sadece toplumsal refahı sağlayacak ve koruyacak bir yatırımdır.

Kurumların sosyal sorumluluğu, devletin var oluşu ile birlikte doğmuştur. Sosyal sorumluluğun kapsamının belirlenmesinde sosyal talepler önemli rol oynadığı gibi kendisinden ne tür beklentilerin olduğunu da ortaya koymada yardımcı olur. Sosyal sorumluluğun kapsamı, ekonomik, ahlaki, yasal, sosyal, kültürel, teknolojik, siyasal vb. konularla sınırlandırılabilir. Fakat her şeye rağmen sosyal sorumluluğun sınırlarını ve kriterlerini kesin çizgilerle belirlemek zordur.

Kurumalarda sosyal sorumluluğun kapsamı denildiğinde öncelikle üç temel unsurdan söz etmek gerekmektedir. Bunlar; toplumsal yaşama, toplumdaki bireylere, ve ekolojik çevreye karşı olan sorumluluklardır. Bu kapsam ülkeden ülkeye, toplumdan topluma ve kurumdan kuruma farklılık göstermemesi gereken önemli unsurlardır.

- **Topluma Karşı Sorumluluk:** Toplumsal hayatı destekleyici ve zenginleştirici sosyal, kültürel, sportif etkinliklere katkıda bulunmak sosyal sorumluluk kapsamındadır. Toplumu oluşturan bireylerin, yaşadıkları toplumda kendilerini birer birey olarak görmelerini sağlamak, yaşamlarını idame ettirmeleri için gerekli olanakları elde etmesinde yol gösterici olmak ve toplumsal yaşama katılmalarını sağlamak kurumların sosyal sorumlulukları içerisinde yer almaktadır.
- **Doğaya ve Çevreye Karşı Sorumluluk:** Kurumların çevreye pozitif katkıda bulunacak etkinlikleri gerçekleştirmesi, kamuoyunun bilinçlenmesini sağlaması, gerek yasal düzenlemeleri gerçekleştirmesi ve bunlara uyulmasını sağlaması doğaya ve çevreye karşı sorumluluklarının kapsamı içerisinde yer alır.
- **Toplumsal Yaşama Karşı Sorumluluk:** Toplumdaki bireylerin yaşadıkları ortamın korunması, geliştirilmesi için gerekli her türlü tedbirin alınması toplumsal yaşamın bir gereğidir. Özellikle 21'inci yüzyılda dünyada hem ekonomik hem de toplumsal alanda yaşanan erozyonun etkilerini gerek insani açıdan gerekse yaşamsal açıdan minimum seviyeye indirmek için gerekli tedbirlerin kamu kurumları tarafından alınması zorunluluğunu doğurmuştur. Örneğin; küresel ısınmanın bir sonucu olarak yaşanan enerji darboğazı nedeniyle kurumların Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının yapmış olduğu Enerji Verimliliği çalışması kapsamında elektrik ampullerinin değiştirilmesi.

Globalleşmenin bir sonucu olarak sınırların ortadan kalkmasıyla kurumlar artık topluma kattıkları değerler ölçüsünde önem kazanmaya başlamışlardır. Kurumsal sosyal sorumluluğun temeline baktığımızda, “topluma geri verme” ilkesinin yattığını görmekteyiz.

Son dönemlerde kurumsal sosyal sorumluluk önceki dönemlerden daha farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunun iki nedeni vardır: Birincisi, küreselleşme ve özellikle faaliyetleri insanlar tarafından yaşama zarar verecek şekilde algılanan büyük ve çok

uluslu işletmelerin gözle görülür derecede artması. İkinci faktör ise, çevre ve insan haklarını koruma gibi amaçları üstlenen sivil toplum örgütlerinin artmasıdır. Bu kurumlar çok iyi organize olmakta ve sürekli artan uluslararası üyelikleri ile bu konularda kurumların daha etkin rol almalarına yardımcı olmaktadır (Göksu, 2006:9-10). Hatta çoğu ülkede sorumluluk üstlenmesi gereken kurumların sorumluluk faaliyetlerini yerine getirmemeleri durumunda devreye girerek bu kurumları çeşitli yöntemlerle uyarmaktadırlar.

Keefe’de çalışmasında kurumsal sosyal sorumluluğun önem kazanmasına ilişkin olarak beş trend sıralamaktadır: “saydamlık”, “bilgi”, “sürdürülebilirlik”, “küreselleşme” ve “kamu sektöründeki başarısızlık” (Aktan, 2007:27). Bu faktörlere baktığımızda; kurumların artık daha şeffaflaştığı, bilginin tüm çalışmaları yönlendirdiği, toplumun kurumların almış olduğu kararlarda ve uygulamalarında müdahil olduğu, dünyada artan nüfusa paralel olarak yaşanan birtakım çevre kirliliği ve doğanın katledilmesine karşı kurumların politikalar üretme zorunluluğunun meydana gelmesi, globalleşmeye bağlı olarak global kurumların kurumsal sosyal sorumluluk stratejilerine dahil olması ve devletin bazı birimlerinde toplumsal yarara yönelik faaliyetlerde yaşanan olumsuzluklar. Ele aldığımız tüm bu nedenler kurumsal sosyal sorumluluğun günümüz modern yönetim anlayışında önemli bir yer tutmasına neden olmuştur.

Toplumsal yaşam ve toplumsal beklentilerdeki dönüşüme paralel olarak kurumsal sosyal sorumluluk kavramı çerçevesinde ele alınan projeler ile toplumsal sorunlara çözüm bulmak amaçlanmaktadır. Bunların yanı sıra kurumsal sosyal sorumluluk, kurum için çeşitli avantaj ve dezavantajlar ortaya çıkarmaktadır.

Kurumsal sosyal sorumluluğun kurumlara sağladığı avantajlar şunlardır (Akgemci ve diğ., 2001:216; Ulu, 2007:50; Karabulut, 2; İbişoğlu, 2007:13,14; Torlak, 50-51):

- Daha iyi bir sosyal çevre yaratmak hem topluma hem de kuruma yarar sağlar. Toplum açısından olaya bakılırsa, sosyal sorumlulukların yerine getirilmesiyle daha iyi bir çevre ve daha iyi iş fırsatları yaratılmış olacaktır. Kurum açısından bakılırsa, hem toplum tarafından benimsenen hem de daha itibarlı bir kurum haline gelecektir.
- Sosyal hareketlere kurumların bu konuda hükümetin daha sıkı düzenleme ve müdahalesine yol açacaktır.

- Kurumların çevresinde bulunan çıkar gruplarının istekleri tatmin edildiği ölçüde işletme faaliyetleri daha çok benimsenir ve yaygınlaşır.
- Sosyal hareketleri destekleyen bir halk imajı yaratılır. Halkın desteği ile toplumsal faydası olan daha güzel çalışmalara imza atılır.
- Sosyal sorumluluklarını yerine getiren kurumlar etik yükümlülüklerini tanımlayarak kamuoyunun değişen gereksinim ve beklentilerini karşılar.
- Sosyal olarak sorumlu davranış, kurumların uzun vadeli hedeflerini yerine getirmesine yardımcı olur.
- Kurumlar ne kadar sosyal güce sahip ise, sosyal sorumluluk duygusunu da buna eşdeğer düzeyde genişletmelidirler.
- Kamuoyunun ve diğer kurumların, o kurumun yaptıkları çalışmalara ve görüşlerine değer vermesi sağlanmış oluyor.
- Yaptıkları sosyal sorumluluk çalışmaları sonucu kurumların kurumsal marka değeri, dolayısıyla itibarları artıyor.
- Kurumlarında daha nitelikli personelleri çekme fırsatı doğuyor.
- Ekolojik yapıya duyarlı, çevre dostu kurumlar meydana geliyor.
- Sosyal sorunlar ortaya çıkmadan önce, bu sorunlarla ilgilenilmesi ve önlenmesi daha iyidir. Örneğin; işsizlerin ortaya çıkaracağı karmaşaya imkan vermeden işsizlere yardım etmek daha kolay olabilir.

Bunların dışında, kurumsal sosyal sorumluluğa yönelik olarak kurumların yapmış oldukları yatırımlar, bu projelerde görev alan kurum çalışanlarının bilgi, beceri ve deneyimlerini geliştirirken kendilerine olan güvenleri daha yüksek, yaratıcı düşünebilen ve sorun çözme yetenekleri gelişmiş kişiler haline getirirken, kurum içindeki personelin sosyal yönden gelişimlerinin sağlanmasına imkân doğurmakla birlikte, diğer kurumların yöneticilerine de örnek teşkil ederek sosyal sorumluluk çalışmalarının artmasına vesile olmaktadır.

Kurumsal sosyal sorumluluğun kurumlar için başlıca dezavantajları şunlardır:

- Sosyal faaliyetler sonucu kurumun bütçesinden önemli ölçüde pay ayrılması sebebiyle maddi açıdan sıkıntı oluşması,

- Toplumun tüm kesimlerini aynı düzeyde memnun edememe halinde ortaya çıkacak durumun kurumdaki yönetici ve çalışanları huzursuz etmesi,
- Kurumların yönetici ve çalışanlarının sosyal konulara fazla duyarlı davranmalarının örgütün amaçlardan uzaklaşmasına neden olabileceği korkusu,

Kurumsal sosyal sorumluluk her ne kadar gönüllülük esasına dayalı bir uygulama olsa da, konunun her geçen zaman toplumsal ve örgütsel boyutlarda önem ve anlam kazanması bu yönde bazı tedbirlerin alınmasını, bazı düzenlemeler yapılmasını da gerekli kılmaktadır.

Kurumsal sosyal sorumluluk anlayışında ki kritik nokta devlet tarafından yapılan ve yapılacak olan yasal düzenlemelerdir. Sosyal sorumluluk uygulamalarının yasallaştırılması yönünde kademeli bir gidişatın olduğu düşünülmektedir. Michel Hopkins, kurumsal sosyal sorumluluk tanımlamasında kullanılan gönüllülük ifadesinin, minimum düzeyde bile olsa, yasal düzenlemeler dikkate alınmadığı takdirde tanılamadan çıkartılabileceğini ifade etmektedir. Bu anlamda kurumsal sosyal sorumluluk davranışının yaygınlaştırılmasında devlet düzenleyici bir takım önlemler almakla yükümlüdür.

Kurumsal sosyal sorumluluk yönünde yasaların ve düzenlemelerin oluşturulması; doğanın ve çevrenin korunması, işçilerin sömürülerinin engellenmesi, çocuk işçi çalıştırılmasının önlenmesi, rüşvet ve yolsuzlukların önüne geçilmesi vesaire konularda bir araç rolü oynayabilir (Aktan, 2007:31). Bunların yanı sıra kurumların çeşitli sorumlulukları vardır. Archie Carroll'un geliştirmiş olduğu bir sınıflandırma şu şekildedir: ekonomik, hukuki, etik ve gönüllü sorumluluklar olarak dört ana grupta sınıflandırılmıştır (Karaismailoğlu, 2006:30).

Toplum düzeninin bozulmadan sürdürülmesi için, yasama organı tarafından ortaya konulan kuralların uygulanması gerekmektedir. Bunlara uyulmaması durumunda, toplum ve çevre sağlığını bozacak, kötü durumlarla karşılaşılabilir. Bu da istenmeyen bir durumdur. Toplumu oluşturan bireyler ile kurum ve kuruluşların hak ve sorumlulukları değişik düzenlemelerle hukuk tarafından belirlenir. Dolayısıyla kurumların gerek sosyal çevresindeki kişi ve kurumlarla kuracağı ilişkilerde gerekse toplumsal beklentilere cevap verebilmek için yapmış oldukları faaliyetlerde bu hukuk kurallarını dikkate alması gerekmektedir (Okay ve Okay, 2001:629-630). Kurumlar eğer sosyal sorumluluklarını yerine getirmezlerse çeşitli talep ve istekleri olan halk,

isteklerinin karşılanması için çeşitli yerel ve merkezi yönetim organlarına başvuracaklardır. Bunun sonucunda hem halkın kuruma karşı olan güveni azalır hem de kurumun itibarı zedelenmiş olur.

Dünyada ve ülkemizde toplumdaki bireylerin sosyal haklarını korumaya yönelik düzenlemeler 1960 yılında ABD başkanı J.F.Kennedy'nin devletçe korunması gerektiğini belirttiği haklardır. Bu haklar daha sonra ülkemizde dünyadaki diğer ülkelerde kabul görmüş olan şu haklardır (Özgener, 2004:117-178):

- Güvenlik Hakkı
- Bilgi Edinme Hakkı
- Seçme Hakkı
- Temsil edilme ve sesini duyurma hakkı.

Kurumların ekonomik sorumluluklarının temelinde, kar etme düşüncesi değil halka daha iyi hizmet sağlama ve toplumsal yaşam kalitesini daha da yükseltmek yatmaktadır. Bu nedenle kurumlar mali açıdan daha az kaynakla daha fazla hizmet sağlamak amacı ile bünyelerinde çeşitli kamu iktisadi kuruluşlarına da yer vererek ekonomik faaliyetlerde bulunmaktadır.

Kurumların ekonomik ve yasal sorumlulukları yerine getirmelerinin yanı sıra etik sorumlulukları da yerine getirmeleri beklentisi vardır. Etik sorumluluklar kanunlarca belirlenmemiş ancak sosyal bireyler tarafından benimsenmiş hem pozitif hem de negatif anlamda, hem yapılması beklenen olumlu hem de uzak durulması beklenen olumsuz her tür aktivite, çalışma, politika ve davranışları kapsar (İbişioğlu, 2007:9-10). Yani sosyal sorumluluğun etik boyutu, kanuna bağlanmadığı halde, örgütsel üyeler, topluluk ve toplum tarafından beklenen veya yasaklanan davranış ve faaliyetleri ifade eder diyebiliriz (Güloğlu, 1998: 405-416). Özellikle günümüz modern yönetim anlayışında kurumların sosyal sorumluluğunun etik boyutu ayrı bir önem arz etmektedir. Kurumlar, topluma ve toplumsal yaşama karşı ahlaki, adil ve dürüst davranarak toplumun beklentilerini karşılamalı ve onlara zarar vermekten kaçınmalıdırlar.

Kurumsal sosyal sorumluluğun son ayağını ise, gönüllü sorumluluk oluşturmaktadır. Gönüllü sorumluluk hayırseverlik faaliyetleri kapsamında değerlendirilen ve daha çok

işletmeler için kullanılan bir kavramdır. Kurumlar ise, toplumun gelişmesi için ihtiyacı olan, gelişimine ek katkı sağlayacak hizmetleri, karşılık beklemeden yapmak yükümlülüğü altındadır (İbişioğlu, 2007:11). Toplumun kurumlardan beklentisi ihtiyaç ve sorunlarının karşılık beklenmeden çözümlenmesidir.

Kısaca; sosyal sorumluluk sahibi bir kurum modern yönetim anlayışına sahip olan günümüz toplumunda; kar amacı olmayan, toplumsal hizmet felsefesini benimsemiş, kanun ve kurallara uyan, ahlaki ve etik değerleri ön planda tutan, toplumsal refahı yükseltmeyi amaçlayan, hayırsever ve gönüllü bir yapıya sahip olmalıdır diyebiliriz.

Tarihin ilk dönemlerinden itibaren bireysel düzeyde gerçekleştirilen hayırseverlik (hiçbir karşılık beklemeeksizin yapılan yardımlar), kurumların ortaya çıkmasından itibaren kurumsal bir kimlik de kazanmış ve 1990'lı yıllara kadar KSS çabaları içinde önemli rol oynamıştır. 1990'lardan sonra ise çeşitli nedenlerle KSS' ye yönelik faaliyetlerde "hayırseverlik" yerine strateji daha çok ön plana çıkmaya başlamıştır (Yönet, 2008:245-248).

Geçmişten bugüne toplumlarda sosyal sorumluluğun en önemli sorumlusu ve takipçisi devlet ve hükümetler olmuştur, özellikle devletin ekonomi üzerindeki hâkimiyetinin kesin olduğu dönem veya ülkelerde, toplumsal refah ve huzurun sağlanması görevi öncelikli olarak devletler tarafından yerine getirilmiştir. Bu nedenle sosyal nitelikli çeşitli faaliyetler devlet eliyle ve devlet kontrolünde gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Zamanla devletler, çıkardıkları yasalar ve yaptıkları zorlayıcı düzenlemelerle sorumluluk ve takipçilik görevlerini sürdürmüşlerdir. Devletler toplum üzerindeki kollayıcılık görevlerini; bir yandan yasal düzenlemelerle işletmeleri sosyal sorumlulukları konusunda aktif olmaya zorlayarak, diğer yandan da özendirici bir takım teşviklerle onları topluma artı değer sunmaya yönlendirerek yerine getirmektedir. Bu sayede devletler, temel amaç olan sosyal refah ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesini sağlamaya çalışmaktadır. Bu yüzden, aslında "kurumsal sosyal sorumluluk" ne Türkiye'de ne de dünyada yeni bir konu değildir (Yönet, 2008:245-248). Gittikçe de önem kazanan ve kurumların daha fazla rol üstlenmesini gerektiren bir husus haline gelmiştir.

Kurumsal sosyal sorumluluk döneminin temelinde; sanayileşmenin kendi sorunlarını doğurmaya başladığı ilk yıllarından günümüze kadar hızla artan çevresel, sosyal, ekonomik, kültürel hatta siyasi sorunlar karşısında, resmi örgüt ve devletlerin yanı sıra

elinde bu sorunlarla baş edebilecek beşeri ve ekonomik kaynakları barındıran işletmeler ve sivil toplum kuruluşlarının bu rolü devletle paylaşımları yatmaktadır.

Archie Carroll'un modelinde de gördüğümüz gibi, KSS konusunda daha derine inilmeye başlanmış ve topluma sunulması gereken bu artı değerlerin "hayırsever" nitelikte olmasının gerekliliği ortaya konmuştur. Bu konuda günümüzde geline son nokta ise, Geoffrey Lantos'un modelinde de göreceğimiz gibi, strateji kavramının, "hayırseverlik" aleyhinde ağırlık kazanması olmuştur. Kısaca KSS konusundaki en temel türleri ele alacağız (Yönet, 2008:245-248).

- **Hayırseverlik Odaklı Kurumsal Sosyal Sorumluluk:** Bugün sosyal psikolojide kullanılan "diğerkâm" kavramı, başkalarının yararına olan ve *hiçbir karşılık bekleme*sizin yapılan davranışları içerir". İngilizce'de "altruism"ın, Fransızca da "altruiste"nin karşılığı olarak kullanılan "diğerkâm" kelimesi böylece başkalarını düşünmek, onları gözetmek anlamını taşır. Böylece vergi oranının düşürülmesi için yapılan bağış veya ileride bir menfaat sağlamak amacıyla, ya da bir dış baskı nedeniyle yapılan bir yardım diğerkâm davranışlar kategorisi içine girmez. Archie Carroll'un yaptığı kurumsal sosyal sorumluluk türlerine ilişkin sınıflandırmada "philanthropic sorumluluklar"; Mintzberg'in yaptığı sınıflandırmada "kurumsal sosyal sorumlulukların en saf hali"; Geoffrey Lantos'un aynı konuda yaptığı sınıflandırmada ise "altruistic KSS", yine diğerkâmlıkla aynı anlamda kullanılmışlardır. Görüldüğü üzere çeşitli dillerde farklı şekillerde kullanılmış olsa da aynı anlamı belirtmek için kullanılmıştır.

Hayırseverlik odaklı KSS, tamamen yararcı bir tezle aydınlanmış bir kapitalizm sunmaktadır. Böylece kâra yönelik etkileri tamamen göz ardı edilerek topluma yararlı olma ile ilgili KSS çabaları "hayırseverlik odaklı KSS kapsamına girmektedir. Diğer bir deyişle bu tür bir KSS anlayışı kurumların "iyilik yapıp denize atmaları" yaklaşımına dayanır (Yönet, 2008:245-248). Kurumların herhangi bir beklenti olmaksızın yaptıkları sosyal sorumluluk faaliyetlerini bu kategoride değerlendirebiliriz.

- **Etik Kurumsal Sosyal Sorumluluk:** Bir ahlak felsefesi olarak etik, bireylerin, gerek topluluk içinde gerekse kendi özel yaşamlarında, amaçlarını ve bunlara ulaşmak için gerçekleştirdikleri faaliyetler ile takındıkları tutum ve davranıştan araştıran; bunları iyi, kötü, yanlış ve doğru şeklinde tanımlayan ve anlaşılmasını sağlayan

sistematik bir düşünce topluluğudur. Bu noktadan hareketle etik KSS, kurumların amaçlarını ve bu amaçlarına ulaşmak için seçtikleri yol ve yöntemlerin toplumun siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel refahına zarar vermeden gerçekleştirip gerçekleştirmediklerini ele alır. Böylece etik KSS, topluma karşı bireylerin ahlaksal sorumluluklarının olduğu gibi kurumların da olması gerektiği yaklaşımını ortaya koyar (Yönet, 2008:245-248). Bu yaklaşım gereği, kurumlar almış oldukları kararlarda ve hazırladıkları projelerde her zaman ahlaki kurallar çerçevesinde bir davranış sergilemelidirler.

- **Stratejik Kurumsal Sosyal Sorumluluk:** KSS veya stratejik hayırseverlik diyebileceğimiz kavram, kurumların stratejik amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik olup; yapılan çalışmaların ve yardımların kurumun olduğu kadar toplumunda yararına olduğu görüşüne dayanır. Bu tür KSS anlayışını hayırseverlik odaklı KSS'den ayıran en temel fark, kurumların iyilik yapıp, o iyiliği denize rast gele değil de, balık tutabilecek şekilde atmalarıdır. Bu balıkların tutulabileceği şekiller (stratejiler) ise, kurumdan kuruma fark gösterebilmektedir (Yönet, 2008:245-248).

1.8.2. Kurumsal Markalaşma

Marka, günümüzde en popüler sözcüklerden biri haline gelmiştir. Ancak herhangi bir insan grubuna markanın ne olduğu ile ilgili sorular sorulduğunda verilen cevaplar birbirinden farklı olmaktadır. Bazıları, markanın bir isim veya ticari marka olduğunu, bazıları ise ürün hatta taahhüt olduğunu düşünmektedir. Literatürde bugüne değin marka kavramı için birçok yazar ve araştırmacı tarafından farklı tanımlamalar yapılmıştır. Sosyal bilimlerde diğer kavramlarda yaşanan tanımlama sıkıntısı marka kavramının tanımlanmasında da yaşanmıştır. Marka kavramının tanımlarına bakacak olursak;

556 sayılı “ Markaların Korunması” hakkında kanun hükmünde kararname markayı “ Bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini bir başka teşebbüsün mal ve hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlaması koşuluyla, kişi adları dâhil, özellikle sözcükler, şekiller, harfler, malların biçimi ve ambalajlarının gibi çizimle görüntülenebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayınlanabilen ve çoğaltılabilen her türlü işaretlerdir ”şeklinde tanımlamaktadır (Ersin, 1999:41).

Türk Dil Kurumu Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü’nde, “ Marka, bir mal, hizmet ya da kurumu tanıtmaya ve benzerlerinden ayırmaya yarayan tescil edilmiş özel ad, kısaltma veya işaret şeklinde tanımlanmıştır (<http://tdkterim.gov.tr>, 18.09.2008).

Schultz’a göre, “ Marka, onu yaratanların kim olduklarını, neyi nasıl yapmak istediklerini anlatan özetir. Marka denilen kavram, içerisinde onu yaratan kurumun misyonunu, hedeflerini, değerini, verdiği sözleri ve en çok da gerçeği barındırır (Altaç, 2004:4).

Davutoğlu marka için, “Ürünlerin, kurumların kimliği, hedefleri, özellikleri ile birlikte, tüketicinin de duygularını, beklentilerini taşıyan, yansıtan, rakiplerinden ayırtıran bir değer niteliği taşır şeklinde bir tanımlama yapmıştır (Davutoğlu, 2000:46).

Sonuç olarak, marka tanımlanırken iki farklı görüşten söz edilebilir. Marka sadece somut, elle tutulur özellikler olarak tanımlanmamaktadır. Örneğin; Bailey ve Schecter markayı isim, logo ve ürün dizaynı olmak üzere gözle görülebilir nitelikler açısından ele almıştır. Buna karşın Kapferer’e göre marka; ürünü isimlendirmenin ötesinde anlamlar taşımaktadır. Bu taşıdığı anlamlar ona değer ve itibar kazandıran önemli unsurlardır.

Philip Kotler’in Pazarlama Yönetimi adlı kitabında, markanın daha fazla anlamı olduğu vurgulanmaktadır. Bu da altı farklı düzeyde ele alınabilir (Kotler, 1997:443-444):

- **Özellikler:** Bir marka, tüketicinin hafızasında belli bazı özellikler ile ifade edilebilmektedir.
- **Faydalar:** Marka, genel olarak özelliklerden oluşan bir kavramdan daha fazlasını içermektedir. Tüketiciler ürün özelliklerini değil, bunların fonksiyonel yada duygusal faydalar dönüştürülmüş halini satın alır. Örneğin; “dayanıklılık” özelliği fonksiyonel bir fayda, “pahalı olma” özelliği ise duygusal bir fayda olarak ifade edilebilmektedir.
- **Değerler:** Marka aynı zamanda üreticinin değerlerini de ifade etmektedir. Örneğin; Mercedes markası yüksek performans, güvenlik ve prestij değerlerini ifade etmektedir.

- **Kültür:** Marka, belli bir kültüründe temsilcisi olmaktadır.
- **Kişilik:** Marka, tüketiciler tarafından bir kişilik olarak da algılanmaktadır.
- **Kullanıcı:** Marka, onu kullananlar hakkında da bir ileti sunmaktadır.

Marka seçimle ilgili bir konudur. Markaların tümü kalabalık bir ortamda rekabet etmek durumundadırlar. Bu nedenle markalarını birçok insan için sürekli özel kılmak ve insanların ihtiyaçlarına yenilikçi çözümler bulmak için çalışmalar yaparlar. Bu markalar, insanların birçok seçeneği olduğunu ve insanların ihtiyaçlarına onları özel hissettirerek çözümler sunamadıkları zaman kendi markalarından başka seçimler yapacaklarını bilirler (Bozkurt, 2004:109). Bu nedenden ötürü, kendi markalarını ön plana çıkaracak seçenekleri bularak ortaya koyarlar.

Markanın önemi nasıl anlaşılacak ve geliştirebilmek için gerekli ipuçları nasıl bulunacak? Profesyonel pazarlama araştırması, marka öneminin ölçülmesinde ve gelişme doğrultularının belirlenmesinde en temel araçtır. Bu, aslında araştırmanın üç temel konudaki olanaklarının tümünün birden kullanılmasını gerektirir. Bu olanaklardan birincisi, pazardaki durumun anlaşılmasıdır. Pazarın fotoğrafını çekebilmek anlamına gelir: Marka hatırlanma oranı nedir? Fiyat nedir? Markaya atfedilen değerler nedir? gibi (Çakır, 2001:42-44). Marka önemi ile ilgili birbirinden nüanslarla ayrılan birçok değer olsa da, hemen hepsi tüketicinin marka hakkındaki bilgisi ile markaya karşı davranışları toplamının marka önemini oluşturduğu konusunda birleşir.

Günümüzde hiç olmadığı kadar önem kazanan, en değerli varlığı haline gelen iki kavram; Robert Bosch'un da ünlü sözüyle (güvenlerini kaybetmektense para kaybetmeyi tercih ederim) çok iyi ifade ettiği, **güven ve itibardır**. Güven sadece ve sadece iletişimle, etkileşimle, empatiyle ve paylaşımla kazanılabilir. Bu iki kavram kurumların marka değerinin oluşmasında lokomotif rolünü oynamaktadırlar. Eğer bir kurum karşısındaki toplumun hafızasında güvenilir ve itibarlı bir kurum imajı bırakmak istiyor ise güçlü bir marka oluşturmak zorundadır. Bunun yanı sıra kurumsal veya markasal iletişim gerek kurumsal sürdürülebilirliğin gerek markanın pazarlanmasında en önemli unsur haline gelmiştir. Bu yüzden de sosyal sorumluluk; farklılaştırma, saygınlık ve itibar yaratma, şeffaflık sağlama, empati kurma ve katkıda bulunma işlevleriyle hem kurumsal hem de markasal amaçları gerçekleştirmede bir mihenk taşı görevini üstlenmektedir.

Sosyal sorumluluk, kurumlar açısından hem birbirlerinin dilimlerini kapabilmelerinde, hem de ve belki de daha önemlisi pastanın daha da büyümesinde etkili olan stratejik bir anahtar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kurumlar sahip oldukları markalarla sosyal sorumluluklarını yerine getirerek olabildiği kadar çok insanı rasyonel, duygusal ve etik açılardan sürekli bir etki altına alarak diğer kurumlardan sürekli olarak koparmaya ve onlardan kurtarmayı planlamaktadırlar. Örneğin; aynı şehir sınırları içerisinde bulunan farklı ilçe kademe belediyeleri arasında diğer ilçelerde yaşayan insanları kendi bölgelerine çekmek amacıyla kıyasıya rekabet yaşanabilmektedir. Bu yüzden belediyeler markalaşmaya önem vermekte ve bunu da gerçekleştirirken sosyal sorumluluk projelerinden fazlaca yararlanmaktadırlar.

Toplumu meydana getiren bireyler karşısındaki kurumun sunduğu hizmetler hakkında fazla bir yargıya sahip olmadıklarından markalar onlar açısından güven unsuru oluşturur. Bu yüzden marka kimliğimize ve marka imajımıza önemli katkılar sağlayan güvenilirliğin en baştan yerine getirilmesi gerekmektedir (Göksu, 2006:109-113). Bilinen ve güvenilen bir marka olarak toplumda yer almak ve bu güvenilirliği devam ettirebilmek için iyi bir marka yaratmak, bunu da sosyal sorumluluk görevini daha fazla ön planda tutarak gerçekleştirmek mümkündür.

Markalar toplumun zihinlerinde yaratılan büyük vaatlerdir ve bu vaatler gerçekleştirilmelidir. Yerine getirilmeyen her vaat, itibarı, inanırlılığı, dolayısıyla marka değerini düşürmektedir (Elitok, 2003:2).

Markaların gelişim sürecine bakıldığında toplumun günlük hayatına yerleşmiş, bireylerin ayrılmaz bir parçası olmuş markalar en üst gelişim seviyesine ulaşmış markalardır. Markalar gözlemlendiğinde, bireylerin sosyal çevrelerini, yaşantılarını biçimlendirdikleri görülmektedir. Markalar belli tutumların veya değer yargılarının çok çeşitli sembolleri olmuşlardır ve bu anlamda toplumda yeni ortak noktalar yaratmaktadırlar (Göksu, 2006:113).

Modern yönetimler, son dönemlerde güçlenen manevi ya da etik boyutu, bünyelerine almak zorunda kalmışlardır. Kurumların toplumsal olaylarda üstlendiği gönüllü faaliyetler ve sosyal sorumluluk kampanyalarında yer almaları giderek önem kazanmıştır. Özünde etik ya da manevi bir boyuta sahip olan markalar uzun dönemli sosyal sorumluluk kampanyalarına girişmişlerdir (Pringle ve Gordon, 2001:31-39).

Kurumlar tarafından verilen yönetimsel kararlar, bugün globalleşme ile birlikte dünyanın diğr ucunda yasayan ve söz konusu kurum ile doğrudan bağlantısı olmayan birçok kişiyi etkilemekte ve ilgilendirmektedir. Yöneticilerinin yaptıkları yolsuzluklar nedeniyle kamu zararına uğratılan kurumlar, ilgili kurumların gerekli tedbirleri almaması nedeniyle dünyanın herhangi bir bölgesinde batan ve çevreyi kirleten petrol tankerleri ya da çeşitli alanlarda faaliyet gösteren işletmelerin ocuk işçileri kötü şartlarda alıtırmaları sadece ilgili kişi ya da kurumları değil dünyadaki çeşitli kişi ya da kurumu ayağa kaldırmaktadır (Göksu,2006:123).

Kurumların sosyal sorumluluğu Avrupa Birliği başta olmak üzere bütün dünyada giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu kavrama gereken önemi vermeyen kurumların kurumsal imajı zedelenmekte ve var olan markalarına olan güvenilirlik azalmaktadır (Göksu,2006:123). Yaşadığımız dünyadaki sorunlara karşı duyarlılık ya da duyarsızlık bir şekilde markaya yansıyor ve yansıtılıyor diyebiliriz. Vergi aldığın topluma ne veriyorsun? sorusu sorulmaya balanır. Tüm bunların çerçevesinde kurumların kararlarını oluturmalarında sosyal sorumluluk uygulamaları önemli bir faktör olarak ortaya çıkıyor.

Kamu kurum ya da kuruluşlarının sosyal sorumluluk projelerine desteğinin her geçen yıl daha da arttığı günümüzde bu konuyla ilgili olarak, kurumların markalamasında yalnız idari faaliyetleri değil topluma ne oranda katkı sağladıkları da önem arz etmektedir. Bu nedenle marka haline gelen ya da gelmek isteyen kurumların öncelikle insanca yaşamanın kendine özgü değerlerinin önemli bir unsuru olan sosyal sorumluluğu, kurum stratejilerine, politikalarına ve felsefelerine yansıtılması gerekmektedir.

Öte yandan manevi değerlere dönüş, hem bireylerin refahını arttıran hem de kurumların ufkunu geliştiren olgu olmuştur. İnsanlar artık rasyonel ya da fonksiyonel marka değerleri bir yana, duygusal ve psikolojik marka özelliklerinin de ötesinde değerler aramaktadır. Çevreciler, bazı tutucu gruplar, lobiler, artık kurumların toplumdaki rolünü sorgulamakta, bu kurumların verdikleri vergiler ve sağladıkları i olanakları dışında topluma ne katkıda bulundukları konusunu irdelemektedir Bu nedenledir ki; toplumun beklentilerine yanıt olma bağlamında, sosyal sorumluluk uygulamaları bir kurum ya da markayı ilgili bir sosyal amaç veya soruna, karşılıklı fayda sağlamak üzere bağlayan stratejik bir konumlandırma aracı olarak, yöntem ne olursa olsun, bir sosyal amaç markaya bir “inanç” ve “değer sistemi” sağlayabilir

(Göksu, 2006:125). Toplumun beklentilerine uyumlu olan, onların sorunlarına çözüm üreten kurumlar ve markalarının yarattığı mutluluk, daha mutlu bir toplum meydana gelmesi sonucunu da beraberinde getirir.

Kurumlar saygın bir imaj yaratmak için, markalarına farklı değerler kazandırmak adına sosyal sorumluluk uygulamalarına daha fazla önem vermektedirler. Kurumların gerçekleştirmiş oldukları sosyal sorumluluk projeleri ile toplumda oluşan güven duygusu, kurumların kazara yapmış oldukları hataları kapatmaktadır. Ancak unutmamak gerekir ki, kurumların sosyal sorumlulukla ilgili faaliyetlerindeki en ufak bir samimiyetsizlik, toplumsal katkıyı kendi çıkarı yönünde kullanma eğilimi yarardan çok zarar getirir.

1.8.3. Kurumsal İmaj

Son yıllarda modern yönetim anlayışındaki hızlı değişimin sonucu olarak kurumsal imaj, oldukça önemli bir kavram olarak ön plana çıkmıştır. Küreselleşmenin şekillendirdiği yönetim anlayışları içerisinde kurumsal marka meydana getirme ve bunu koruyabilmeleri için her şeyden önce olumlu bir imaja ihtiyaç vardır.

Günümüzde kurumların iyi bir kurumsal itibara sahip olmak amacıyla kurumsal imaja olan önemin artması, bu alanda yapılan çalışmaların sayısında da önemli bir artışa sebep olmuştur. Bununla birlikte, alanda yapılan çalışmaların fazlalığına rağmen, kurumsal imaj kavramının üzerinde fikir birliğine varılan ve genel kabul gören bir tanımı da ortaya konamamıştır.

İmaj, genel olarak bir bireyin, diğer birey, grup veya organizasyon hakkında sahip olduğu izlenim, düşüncedir (Okay, 2000:167).

Kurumsal imajda, kurumda çalışanlar ve kurumun hedef kitleleri gözünde oluşan ve kuruma ruh kazandıran, onu soyut ve kuru bir kavram olmaktan öte bir anlam katan değerdir (Karpat, 1999:87).

Diğer bir tanımda kurum imajı, çeşitli kurumlar hakkında insanların kafasında oluşan düşünsel resimler anlamına gelir. Kısaca kişilerin kurumlar hakkında duydukları, gördükleri ya da doğrudan kurumla ilişki kurduklarında edindikleri izlenimin görüntüsü kurum imajını oluşturmaktadır (Sabuncuoğlu, 1998:7). Kurumsal imaj, hedef kitlelerin zihninde kurumla ilgili olarak oluşan görüntülere (hedef kitlenin, kurumla ilgili görüşlerine) verilen addır şeklinde bir kanaat ortaya çıkmaktadır.

Tutar’a göre kurumsal imaj, kurumla insan etkileşimi sonucunda oluşur. Kurumla çevrenin etkileşimi, kurumsal imajın soyut ve somut kanaatlerini ortaya çıkarır. Bunlar, kurumsal imajın iki temel bileşenidir. Soyut bileşenler; isim, logo ve semboller iken, soyut bileşenler ise örgüt hakkındaki izlenimler, algılamalar ve kanaatlerdir (Tutar, 2008:122). Buradan yola çıkarak, logo, renk vb. kurumsal dizayn unsurlarıyla, kurum misyonu, vizyon, kurumsal hedefler, kurumsal davranışlar vb. öğeler kurumun kurumsal kimliğini oluşturan temel unsurlardır diyebiliriz.

Her kurum planlanmış olsun ya da olmasın bir imaja sahiptir ve imaj kurumun başarısına katkı sağlayan elle tutulamayan soyut unsurların başında gelir (Gözde,2005:132).

Günümüz modern yönetim anlayışı çerçevesinde bakıldığında kurum hakkında artık sadece ismi, logosu, amblemi, sembolü ve renkleriyle bilgi sahibi olmak yeterli değildir. Bu nedenle kurumun kim olduğunu iyi ifade eden tanımlanmış bir kurum kimliğine ve bunun hedef kitlelere iletilmesi için “kurum imajı yönetimi”ne ihtiyaç duyulmaktadır (Güzelcik, 1999:150). Kurumsal imaj yönetimi, kurumdan birçok beklentisi olan toplumun yararına olan her tür faaliyet şeklinde değerlendirilebilir. Kurumsal imaj toplumun kurum hakkındaki algılamaları üzerine kurulur. Kurumlarda imaj çalışmaları, toplumun kurum hakkındaki düşüncelerini öğrenmek ve böylelikle gelecekte neler yapılması gerektiğine ilişkin öngörüler ortaya koymaktır (Tutar, 2008.122).

Kişilerin kurum hakkındaki bilgi ve deneyimlerine bağlı olan imaj, iyi-kötü ya da olağan olabilir; imaj ya bilgi ve tecrübeyle elde edilir ya da kurum kendi istediği bir imajı belirli olay ve kişilerle elde etmeye çalışır. Kurumsal itibar da, kurumsal imaj oluşturma sürecinin nihai bir sonucudur diyebiliriz. Kurumsal imaj, kurumun toplumun oluşturduğu portre olarak değerlendirilirken, itibar aynı kurumun belirli bir konuda toplumun beklentilerini karşılama derecesi olarak ortaya çıkmaktadır ve ikisi de bir süreç bütünüdür sonucudur.

Kurum itibarının sadece bir tek temas veya etkileşim ile yaratılması mümkün değildir. Bir kurumun bizim gözümüzdeki imajı, bu kurumda çalışan kişilerin bize davranış şekillerine, verdiği hizmetlere, iletişim yöntemlerine ve benzeri kurumlarla daha önce yapmış olduğumuz temaslar sonucunda oluşan algılarımıza da bağlıdır.

Olumlu bir kurumsal itibar geliştirebilmenin ve bunu uzun vadede koruyabilmenin kuruma çok sayıda yararı vardır. Bir kurumun itibarı, onunla ilgili olan diğer kurum ve kuruluşlara en önemlisi de topluma pek çok fikir verir. Olumlu bir kurumsal itibar oluşturmanın temel yolu da toplumun gözünde iyi bir kurumsal imaja sahip olmakta yatmaktadır. Bunun içinde kurumların, toplumun refah seviyesini yükseltecek projeler ile sorumluluk üstlenmeleri gerekmektedir.

Kurumla ilgili olarak toplumdaki bireylerin zihninde gerek olumlu gerekse de olumsuz bir izlenim bırakıp bırakmama tamamen kurumun sosyal sorumluluk projeleriyle desteklenmiş olarak ortaya koyacağı kurumsal imajın bir yansıması olan kurumsal itibar ile anlamak mümkün olacaktır. Bu nedenledir ki kurumlar toplumun zihninde iyi bir kurumsal imaj yaratarak güçlü bir itibar oluşturmalıdır.

Tam bu noktada sosyal sorumluluğun kurumsal imaj ile yakınlaşmasının temel nedeni de ortaya çıkmaktadır. Değişen toplumsal beklentiler sonucunda “itibar”ın, kurum veya markaların sahip oldukları en değerli varlık haline gelmeye başlaması ve sosyal sorumluluk kavramının olumlu itibar üzerindeki belirleyiciliğinin artması kurumsal imaj ve kurumsal itibarın oluşması için önem arz etmektedir (Yönet, 2008: 239-245).

Halkın zihninde iyi bir kurumsal imaj elde etmek için kurumlar sosyal sorumluluk taşıyan faaliyetlere ağırlık vermekte ve bu şekilde iyi bir itibara sahip olmaktadır. Toplum bugünlerde sosyal yönü ağır olan kurumları görmek istemektedirler. Artık sosyal sorumluluk kurum felsefesinin tamamlayıcı ögesi haline gelmiştir diyebiliriz (Okay, 2001:354).

Başarılı bir kurumsal yönetimin özünde, toplumsal bir misyon vardır. Önemli olan birilerinin hayatında fark yaratabilecek bir şeyler yapmaktır. Kurumların, sosyal sorumluluk anlayışına sahip olmaları ve içinde yaşadıkları toplum için bir şeyler yapmaları gerekmektedir. Mesela; çevresel alanda mevcut kirliliğin temizlenmesi, kirliliği önlemek için yöntemler geliştirilmesi, atıkların yeniden kullanımı ve doğal kaynakların sağduyulu kullanımını sağlaması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, kurumun içinde bulunduğu toplumun sorunları için çözüm üretmesi, sanat, eğitim, spor faaliyetleri ve yardım derneklerine mali katkıda bulunulması ve yasaların gerektirdiği yaptırımların yerine getirilmesi kurumların toplum nezdinde kurumsal imajını arttırmakla kalmayıp, kuruma olan itibarında artmasına yardımcı olacaktır (Ülger, 2003:122; Dalyan ve Gökbel, 2005:28-29).

Tüm anlatılanlardan yola çıkarsak; itibarı oluşturmak ve geliştirmek zaman alır, ama talihli bir eylemle, tek bir sözcükle, birkaç dakika içinde yitirilebilir. Yani “her sözcükle bir itibar yitirilir” (Yılmaz, 2005:12-36). İtibarı zedeleyebilecek olan en önemli unsur da toplumun zihninde kurumun imajının zedelenmesidir. Bu nedenle kurumların, kurumsal imajlarını korumak, itibarlarını her daim yüksek seviyede tutmak ve kamuoyunun güven duygusunu kazanmak için sosyal sorumluluk projelerine önem vermelidirler.

1.8.4. Kurumsal Kimlik

Kimlik, bireyin kendi kendisi, davranışları, ihtiyaçları, motivasyonları ve ilgileri belirli ölçüde tutarlılık gösteren, kendi kendine sadık, diğerlerinden ayrı ve farklı bir varlık gibi algılanmasını içeren bilişsel ve duygusal nitelikte birleşik zihinsel yapıdır (Okay, 2002:35).

Kurum kimliği denildiğinde birçok kişinin aklına gelen ilk şeyler kurumun logosu, kullandığı renkler ve amblemi gibi görsel unsurlar olmaktadır. Ancak bu, kurum kimliğini açıklamada yetersiz kalmaktadır. Çünkü kurum kimliği bina ve grafiksel tasarımlar gibi görsel unsurları da içine alan kurumsal dizaynın yanı sıra, kurumsal iletişim, kurumsal davranış ve kurum felsefesi unsurlarından meydana gelmekte ve bu unsurlar birbirinden etkilenecek şekilde kurum kimliğini oluşturmaktadır (Okay, 2002:38).

Kurum kimliği, genel anlamda kurumların sahip oldukları davranış tarzları, iletişim yapıları, yönetim felsefeleri ve tüm bunların görsel anlamda ifadesini bulduğu kurumsal dizayn unsurlarını içeren temelde kurumun sahip olduğu kendine has ve onu rakiplerinden ayıran gelecek ile ilgili vizyon, misyon, amaç ve hedefleri üzerinde yükselen soyut ve somut tüm değerlerdir (Elden, 2005:3).

Kurumsal kimlik, bir kuruluşun diğerlerinden ayırt edilebilmesini sağlayan ve onu hatırlanabilir kılan unsurların bütününe verilen addır. Buna göre kurum kimliği, bir kurumun, kurumsal semboller ve logolara vurgu yaparak gerçekleştirdiği kalıcı ve hedeflenmiş sunumlardır. Burada temel nokta, gerçekleştirilen bu sunumların akılda kalıcı, hatırlanabilir olması ve kurumun diğerlerinden ayırt edilebilmesine yardımcı olmasıdır (Altıntaş, 2005:6).

Uzoğlu kurumsal kimliği, bir kurumun kişiliğinin, hem görsel ve hem de görsel olmayan sunumlarla iç ve dış pay sahiplerine somut bir biçimde yansıtılması olarak

ifade etmiştir. Buna göre her kurumun ayrı bir kurumsal kimliği vardır ve kurumlar kurumsal kimlikleriyle birbirlerinden ayrılmaktadırlar (Altıntaş, 2005:7).

Kurumlar hakkında artık sadece, ismi, logosu, sembolü ile bilgi sahibi olunmamakta, kurumun kim olduğunu iyi ifade eden tanımlanmış bir kurum kimliğine ve bunun hedef kitlelere iletilmesini sağlayacak bir itibar yönetimine ihtiyaç olmaktadır.

Kurumsal itibarla kurum kimliği arasındaki ilişkinin net bir biçimde ortaya konabilmesi için “kurumsal kimlik yönetimi” kavramına biraz daha değinmek yerinde olacaktır.

Kurumun geçmişine dayanan tarihsel birikimini göz ardı etmeksizin; kurumun kişiliğini, kurumsal stratejilerini ve kurumsal kimlik karmasının üç elemanını (örgüt üyelerinin davranışları, kurumsal iletişim ve sembolizm) sürece dâhil ederek, toplumun gözünde bir kurumsal itibara sahip olunmasını hedefleyen iletişim çabalarının tümüne kurumsal kimlik yönetimi adı verilmektedir.

Görüldüğü üzere kurumsal kimlik yönetimiyle, kuruma olumlu bir kurumsal itibara sahip olma avantajının kazandırılması amaçlanmaktadır. Kısaca belirtmek gerekirse, kurumsal kimlik yönetiminin hedefi kuruma olumlu bir itibar kazandırmaktır.

Kurumların toplumun zihninde olumlu bir algılanma düzeyine ulaşmanın temelinde de, her alanda tutarlı ve kalıcı bir kurumsal kimliğe sahip olmanın yattığı öne sürülebilir.

Kurum kimliğinin kurumun her türlü faaliyetlerinde ve kurumun gerçekleştirdiği organizasyonlarda doğru ve değişmeyen bir standartla yansıtılması oldukça önemlidir. Bu şekilde, kurum kimliğinin görüldüğü her yerde hemen fark edilmesi ve böylece toplumun zihninde kurumla ilgili istenen kurumsal imajın oluşması mümkün olmaktadır (Altıntaş, 2005:7-11).

Kurum kimliği, bir örgütün kamuoyuna kendi kişiliğini tanıtmak için başvurduğu yöntemlerin toplamından oluşur (Onal, 1997:46). Kurum kimliğini oluşturan dört ana unsur vardır ve bu unsurlar bir arada geliştirildiğinde başarılı bir kurum kimliği oluşturulabilir. Bu unsurlar: kurumsal davranış, kurumsal dizayn, kurum felsefesi ve kurumsal iletişimdir.

Kurum kimliği oluşturmaya yönelik çabaların hedefi kurumsal imaj yaratmaktır. Kurum kimliği, kurumsal imajı ve bunun bir yansıması olan kurumsal itibarı şekillendirir. Bunu da gerçekleştirirken yapmış olduğu sosyal sorumluluk

projelerinden yararlanır. Çünkü toplumun gözünde sağlam bir kurumsal kimlik ve bunun ortaya çıkardığı iyi bir itibar sahibi olmak isteniyorsa toplumun istek ve ihtiyaçları göz önüne alınarak sosyal sorumluluk projelerine yer vermek gerekmektedir.

Aslında kurumsal itibar genellikle kurumsal imaj ve kurumsal kimlik gibi yine bir kurum için önemli sayılan değerlerle birbirine karıştırılmaktadır. Bu kavramlar birbiriyle ilişkili olmakla birlikte, aynı zamanda birbirinden farklıdırlar. Kurumsal kimlik kavramı sosyal yaşam içinde bireylerin kendilerini bir bütün olarak ve bir kimlik çerçevesinde istemeleri ile ortaya çıkmıştır. Kurum kimliği kurumda çalışanların davranışları, kurumun iletişim biçimleri, kurum felsefesi ve görsel unsullardan oluşmaktadır. Kurum kimliği faaliyetlerinin sonucunda meydana gelen durum ise kurumun, imajını oluşturmaktır. İmaj, kurumların çok üzerinde durdukları ancak bir kurum kimliği oluşturulmadan elde edilmeyecek olan değerdir (Okay, 2002:39-40). İmaj ise, bir örgütün gelecekte olmak istediği durumunu, idealini ve var olma nedeninin açıklayan vizyonu, onu diğer örgütlerden ayırt eden ve üstlendiği özel görevleri yansıtan misyonu, sahip olduğu dünya görüşüne temel teşkil eden örgüt kültürü, sosyal sorumluluklarını ifade etmeye yönelik düzenlenen iletişim stratejileri ve kurumsal dizaynı oluşturmaktadır (Tavlak, 2007:4-5).

Kurum kimliği oluşturmaya yönelik tüm çabaların son hedefi bir imaj oluşturmaktır. Kurum kimliği, kurumsal imajı şekillendirir ve başarılı olan her imaj da sağlam bir kurumsal itibar yaratır.

Özetleyecek olursak; İtibara giden yol, kurumsal kültürden kaynaklanan, kimlikle somutlaşarak imaja dönüşen algıdan geçer. Kurumlar için itibarı yaratmak da korumak da zordur. Bu nedenden ötürü iyi bir itibarı yaratmak ve sürdürmek için sağlam bir kurumsal kimlik oluşturmak gerekmektedir.

$$\text{Kurumsal İtibar} = \text{Kimlik} + \text{İmaj} + \text{Algılayış} + \text{Deneyim} + \text{İnançlar}$$

1.8.5. Kurumsal İtibar

Sokrates'in "İtibar ateş gibidir; bir kez yanınca söndürmeden sürdürebilirsin ama söndürürsen hemen akabinde yakamazsın." sözü itibar kavramının hayatımızdaki yerini açıkça göstermektedir.

Günümüzde bilgi çağı olarak adlandırdığımız bu dönemde, bilgiye kolay ulaşılabilirlik insanların kurumlara karşı olan beklentilerini de arttırmıştır. Bu nedenle kurumların değişime açık olması ve yönetim anlayışında birtakım yeni yaklaşımları benimsemesi gerekmektedir. Kurumsal itibarın önemi bu noktada ortaya çıkmaktadır.

İtibar kavramının kökenine bakacak olursak; “güvenilirlik” ve “inanç” olmak üzere iki temel olguya dayanmaktadır. Burada güvenilirlik, sahip olunan ya da sahip olunduğu farz edilen bilgi ya da beceriler doğrultusunda ortaya çıkan etkileme gücü olarak tanımlanmaktadır. İnanç ise, bir kişi ya da kuruluşun gerçekleştirdiği eylemlerin doğruluğuna ya da dürüstlüğüne karşı duyulan güveni ifade etmektedir. Bunların sonucundaysa itibarı, *inanç* ve *güvenilirlik* kazanmanın kolektif çıktısı olarak açıklamak mümkündür. Bunun yanında itibar kavramı, bir kişi, grup ya da kurum hakkında sahip olunan görüş, yargı ve düşüncelerin tümü olarak da ifade edilebilir (Altıntaş, 2005:19).

Türk Dil Kurumu tarafından da, saygı görme, değerli, güvenilir olma durumunu, saygınlık, prestij şeklinde tanımlanan itibar kavramı, kurumun, kamuoyu tarafından nasıl algılandığı diğer bir ifadeyle kendisine biçilen değerle ilgilidir (Ural, 2006:172; Ülger, 2003:94).

Genel olarak itibar, kişi, organizasyon, bir kuruluş ya da kurumun geçmişte yaptıkları, toplum içerisinde gerçekleştirmiş oldukları faaliyetler, ya da davranışlar sonucu kazanılan ve temelinde güven, saygı gibi kavramları da barındıran bir terimdir diyebiliriz (Tavlak, 2007:2).

Kurumsal itibar kavramı ise, bir kurum hakkında kamuoyunca sahip olunan tüm görüş, yargı ve düşüncelerle; kuruma karşı duyulan inanç ve kurumun sahip olduğu güvenilirliğin tamamı olarak tanımlamak mümkündür. Bir başka ifadeyle kurumsal itibar, kuruma yönelik her türlü algılamaların bütünüdür.

Gürgen’e göre kurumsal itibar, bir kuruma yönelik algılamaların toplamından oluşur (<http://www.iso.org.tr>, 25.12.2008).

Dowling’e göre kurumsal itibar, bir kişinin kurum hakkındaki imajını çağrıştıran gerçeklik, dürüstlük, sorumluluk ve bütünlük gibi atfedilen değerlerdir (Tavlak, 2007:3).

Kurumsal itibar yönetimi, bünyesinde hem kurumsal kimlik unsurlarını ve hem de kurumsal imajı barındıran ve hedef kitle üzerinde kurumla ilgili olumlu bir etki –hedef kitlede, kuruma yönelik olumlu bir algı- yaratmayı amaçlayan bir iletişim süreci olarak tanımlanabilir (Kadıbeşgil, 2001:41-42).

Bu iletişim sürecinde kurum tarafından gönderilen iletiler doğrudan kurum kimliğinden beslenerek şekillenmektedir. Bir başka ifadeyle, itibar yönetimi sürecinde alıcıya iletilen mesajlar, kurumun kurumsal kimliğine ilişkin donelerdir. Burada özellikle kurumun misyonu, gelecek vizyonu ve kurumsal davranışlar kurumun itibarına olumlu katkıda bulunabilecek temel unsurlardır. Kurumsal dizayn ise, kurumun diğerlerinden ayırt edilebilmesini sağlar, toplumdaki bireyler arasında kurumla ilgili farkındalık yaratır ve kuruma aşinalık sağlar.

Kurum kimliğine yönelik iletiler hedef kitleye ulaştırılırken halkla ilişkiler kampanyaları, kurumsal reklam kampanyaları, açık hava toplantıları, çalışanlara yönelik seminerler, sosyal sorumluluk çalışmaları vb. araçlar kullanılabilir. Bunlar yapılırken amaçlanan ise, hedef kitleye kurumla ilgili bilgileri en doğru biçimde, birinci ağızdan ulaştırmak olmalıdır. Bu yüzden bu uygulamalarda üst yönetimin gerekli sorumluluğu üstlenmesi oldukça önemlidir.

Gerçekleştirilen iletişim sonucunda hedef kitlenin zihninde kurumla ilgili belirli görüntüler oluşmaktadır. Başarılı bir kurumsal itibar programı sonucunda, hedef kitlenin zihninde kurumla ilgili olumlu imajların oluşması beklenmektedir. Öte yandan, iletişime geçilmeden önce hedef kitlenin zihninde kurumla ilgili olumlu ya da olumsuz bazı görüşler bulunabilir. Muhtemelen olumsuz olan düşüncülerin olumluya çevrilebilmesinde, hedef kitleyle kurulacak iletişim oldukça önemlidir.

Olumlu bir kurumsal itibara sahip olmanın kuruma sağlayacağı faydalar nelerdir:

- Olumlu bir itibar, kurumun hem toplum hem de diğer kurum ve kuruluşlar nezdinde saygınlık kazandırır.
- Olumlu itibar, iyi yetişmiş insan kaynağının kurumu tercih etmesini sağlar.
- Olumlu itibar, kurumun kredibilitesini artırır.
- Olumlu itibar, kuruma daha rahat hareket etme imkânı sağlar.
- Olumlu itibar, kurumun toplumla olan ilişkilerinin gelişmesine yardımcı olur.

- Olumlu itibar, kurumun maddi yönden rahat olmasını sağlar.
- Sonuçta olumlu itibar, kuruma değer katar.

Görüldüğü üzere olumlu bir itibarın kuruma çok sayıda yararı vardır. Buna karşın, kurumların olumsuz bir kurumsal itibara sahip olmaları durumundaysa, yukarıda sayılan durumların kurum için tam tersine dönmesi söz konusudur. Kurumların iyi bir itibar yaratmak, itibarlarını her daim yüksek seviyede tutmak ve halkın güven duygusunu kazanmak için halkın ihtiyaç ve beklentilerini göz önünde tutarak sosyal sorumluluk projelerine önem vermelidirler.

1.9. Sosyal Sorumlulukla İlgili Yaklaşımlar

Sosyal sorumlulukla ilgili tartışmalar günümüzde hala devam etmektedir. Sosyal sorumluluğun kurumlar ile toplum arasında bir sosyal uzlaşma ve anlaşma olduğu ifade edilmektedir. Fakat uzlaşma ve anlaşmada odak noktasının kurumlar mı, yoksa toplum mu olacağı tartışma konusu olmaktadır (Soytekin, 2001:19-20). Kurumların toplumsal sorumluluklarıyla ilgili dört görüş belirtilmektedir. Bunlar Klasik Görüş, Sosyo-ekonomik Görüş, Modern Görüş ve Yardımsever Görüştür.

1.9.1. Klasik Yaklaşım

Sosyal sorunların kurumlardaki yöneticileri doğrudan ilgilendirmediğini ve bu sorunların pazar mekanizması içinde kendiliğinden çözümleneceğini, bu mekanizmanın başarısızlığında ise sorunların yasalarla çözümleneceği belirtilmektedir (Soytekin, 2001:20).

Sosyal sorumluluğun devlet tarafından sağlanmasının gerektiği görüşüne dayanan bu anlayış, devlet dışında başta işletmeler olmak üzere toplumu oluşturan diğer birimlerin sosyal sorunlarla ilgilenmemesi gerektiğini savunmaktadır.

Klasik görüşün savunucularından Friedman'a göre, ne hükümet ne de iş dünyası toplumun ihtiyacı olan refaha yardımcı olmamalıdır. Sosyal sorumluluk faaliyeti tamamen bireysel hayırseverlerin girişimlerine bırakılmalıdır. Friedman, yöneticilerin kendi işletmelerinin kaynaklarını sosyal amaçları için kullanacak olurlarsa pazar mekanizmalarını bozulacağını söyler. Birileri de bozulan mekanizmaların düzelmesi için gerekli maliyeti ödemek zorunda kalır. Eğer sosyal sorumluluk faaliyetleri karları azaltacak olursa sermayedarlar kaybedeceklerdir. Eğer ücretleri bu çalışmaları finanse

edebilmek için kesilirse çalışanlar kaybedecektir. Eğer fiyatlar artarsa tüketiciler kaybedecektir. Eğer yüksek fiyatlar tüketiciler ve diğer alıcılar tarafından kabul edilmezse kurumun varlığı tehlikeye düşer. Her durumda organizasyonu oluşturan parçalardan biri kaybedecektir. Bu nedenle kurumun tek sosyal sorumluluğu kar etmektir (Özipek, 2004:39-41).

Friedman kurumların hayır işlerine ya da yerel topluluklara bağış yapması olarak tanımladığı sosyal sorumluluk anlayışına tamamen karşıdır. Ona göre, bu uygulama demokrasiye ve özgürlüğe karşıdır (Özipek, 2004:39-41).

Bu yaklaşımı benimseyenlere göre; sosyal sorunlar bütün toplumu ilgilendirir. Bu nedenle bu sorunlar iş adamlarının çözmesi söz konusu değildir. Bu sorunlar sosyal işlerden sorumlu devlet yöneticileri tarafından çözülmelidir. Temel amaç kuruluşların kar etmesi olan klasik anlayışta toplumsal sorunların çözümünde ne işverenlere yer yoktur. Aksine toplumda meydana gelen toplumsal nitelikteki sorunların bireysel yardımlarla çözülmesi gerektiği bununda olmaması durumunda devletin sosyal konularda sorumluluk üstlenmesi beklenmektedir. Devletin sosyal sorumluluk anlayışının merkezine konulduğu bir yaklaşım görülmektedir.

Özetleyecek olursak; başta Friedman olmak üzere bu görüşe sahip kişilerin temel felsefesi kuruluşların karlarını maksimize etmesi olup, böylece topluma sosyal yönden fayda sağladıklarını düşünmektedirler. Ayrıca sosyal sorunların çözümünün bireysel olarak halledilmesi gerektiği, bunun olmadığı durumlarda ise bu hizmetleri yürütmekle sorumlu olan devletin sorumluluk üstlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

1.9.2. Sosyo-Ekonomik Yaklaşım

Klasik görüşlere karşı olarak, sosyal sorumluluğun lehinde olan fikirleri ortaya koyan bu görüşe, Elton Mayo, Peter Drucker, Adolp Berle, J.M.Keynes gibi düşünürlerin çalışmalarında rastlanmaktadır (Sezgin, 2001:142).

Sosyo-ekonomik görüşü benimseyen düşünürlere göre; sosyal sorunlara devlet kadar toplumun bir parçası olan, elinde teknik, parasal ve yönetsel kaynakları bulunan işletmelerinde önem vermesi gerekmektedir. İşletmeler sosyal sorunlara karşı duyarlı iseler ve bunların çözümünde kendi istekleri ile gerekeni yapıyorlarsa, muhtemel bir devlet müdahalesini de önleyebilirler. Zira sosyal sorunların üzerine işletmeler gitmez ise devletler gidecektir. Bu nedenle devlet tarafından, ekonomik hayata çok kapsamlı

müdahaleler yapılabilecektir. Müdahaleler uzun dönemde işletmelerin çıkarlarını zedeler şeklinde düşünmektedirler (Hatiboğlu, 1995:68).

Devletin sosyal sorunlara müdahil olmasından pek hoşnut olmayan bu anlayış, toplumda devlet haricinde yer alan diğer birimlerin yer almasından yana bir tutum sergilemektedirler. Devletin sosyal hayata müdahale etmesi demek tüm toplumsal yaşamın içinde vazgeçilmez bir unsur olması demektir. Böyle bir durumda toplumu oluşturan diğer birimlerin hareket alanının daralacağı ve özellikle de devletin daha da güçleneceği düşünülerek, sosyal konularda geri planda olması istenmektedir. Devletin çözeceği toplumsal sorunların başta işletmeler olmak üzere diğer birimler tarafından çözülmesi gereği vurgulanmaktadır.

1.9.3. Çağdaş Yaklaşım

Toplumu ve toplumsal sorunların çözümünü günümüz yönetim anlayışında ve ekonomik koşullarında devletin tek başına gerçekleştirmesi mümkün gözükmemektedir. Özellikle de yaşadığımız bilgi çağı ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak yaşanan değişimlerin hem toplumda hem de toplumsal yaşamda meydana getirdiği birtakım değişiklikler, daha doğrusu sorunlar vardır. Bu sorunları yalnızca devlet eliyle çözmek mümkün değildir.

Sosyal sorumluluğa modern bir bakış açısıyla yaklaşanlar, sosyal konularda devletten çok işletmelere, örgütsel amaçların çok daha ötesinde, bir takım toplumsal amaçlar da yüklemeye çalışırlar. Örneğin, bu görüş sahiplerine göre, işletme, zehirli atıklarını boşalttığı gölü temizlemeli veya eğitimsiz iş görenlerinin iş uzmanlığını arttırmalı ya da onların ekonomik durumlarını iyileştirmelidir. Günümüzde büyük bir yoğunluk kazanan çevre kirliliği, enerji ve hammadde yetersizliği, işletmelerin tekelleşmesi ve bazı politik rahatsızlıklar, bu yaklaşımın büyük bir kabul görmesine neden olmuştur. Dolayısıyla, işletmelerden, toplumun yararına olan faaliyetlere girişmeleri ve bu tür faaliyetleri desteklemeleri istenmektedir (Bakırtaş, 2005:34).

Sosyal olaylarda yalnızca işletme ve devlet değil, sivil toplum kuruluşları ve bireysel olarak da toplumun her kesimi tüm sorunların çözümünü devletten beklemeksizin olaylara müdahale etmeli ve kendine düşen sorumluluğu üstlenmelidir.

Devletin amacı toplumun hayat standardını yükseltmek, genel refahını korumak ve iyileştirmektir. Ne yazık ki devlet, tüm sorunların çözümü için ne yeterli bir alt yapıya

ne de yeterli bir maddi kaynağa sahip değildir. Bu noktada devlet dışındaki birimlerin toplumun faydası için hizmet etmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Sosyal hayatın ayrılmaz bir parçası olan devlet dışındaki kurum ya da kuruluşlar toplumsal sorunlar ve bu sorunların çözümlerinde toplumun bir parçasını oluşturmalarıdır. Çünkü bu kurum ya da kuruluşlar var olan sorunları ele alacak her türlü kaynağa sahiptirler.

1.9.4. Yardımsever Yaklaşım

Toplumların gelişmesi için temel şartlardan biri olan sosyal sorumluluğun gelişmesi yalnızca devlet eliyle mümkün değildir. Toplum, devletten sosyal alanda var olan problemlerin biran önce çözülmesini bekler. Ancak, devletin imkânları dâhilinde tüm sosyal sorunlara çözüm bulunamamaktadır. Devletin çözümünde başarısız olduğu sosyal problemlerin çözümü için kendilerine çok fazla maliyet yüklemelerine rağmen, başta özel sektör işletmeleri olmak üzere diğer kurum ve kuruluşlar yardımsever faaliyetlere katılmayı kabul ederler.

Devlet dışındaki kurum ve kuruluşların; toplumsal sorunları çözmek için toplumsal beceriden yoksun olduğu, yüksek maliyetten dolayı zarar görebileceği, temel amaçlarından sapabilecekleri gibi olumsuz düşünceler olmasına rağmen; bu kurum ve kuruluşların sosyal sorumluluğunu yerine getirdiğinde toplumların gelişeceği, toplumda var olan imajlarının yükseleceği ve sosyal sorunlar ortaya çıkmadan önlenebileceği gibi olumlu düşüncelerde söz konusudur (Bakırtaş, 2005:34-36).

Bu görüşte temel nokta, sosyal sorunlar gerek ortaya çıkmadan önce gerekse ortaya çıktıktan sonra yardımseverlik faaliyetlerinde devletin yalnız bırakılmamasının gerektiğidir.

1.10. SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI

Sosyal sorumluluk, kurumların ve yöneticilerinin insanları, toplumu ve çevreyi etkileyen çeşitli sosyal sorunlara çözüm üretmesi ve onlardan kaynaklanan nedenlerden dolayı da hesap vermesi durumudur. Çeşitli alanlarda birçok sorunla karşılaşan insanlar bunların üstesinden tek başına gelemeyeceklerine göre, yeterli maddi kaynak ve teknik altyapıya sahip kurumlardan yardım beklemeleri kaçınılmaz bir durumdur. Kurumlar da varlık nedenleri olan toplumun kendisinden beklentilerini karşılamalıdır. Toplumdaki çeşitli kesimlerle ilişki içerisinde olan kurumların

birtakım sorumluluk alanları bulunmaktadır. Bu sorumluluk alanlarını şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

- Sosyal Refah İle İlgili Sorumluluk,
- Kent ve Çevreye Karşı Sorumluluk,
- Eğitim ve Kültürel Sorumluluk,
- Çalışanlara Karşı Sorumluluk,
- Siyasal ve Politik Sorumluluk,
- Sağlıkla İlgili Sorumluluk,
- İnsan Hakları ve Özgürlükleri İle İlgili Sorumluluk.

1.10.1. Sosyal Refah İle İlgili Sorumluluk

Günümüzde küreselleşme hareketleri sonucu sınırların ortadan kalkması toplumlar arasındaki etkileşimi ve özellikle de farkındalığı arttırmıştır (www.canaktan.org). Özellikle bilgi çağı adını verdiğimiz döneme girdiğimizden itibaren toplumun beklentilerinde de değişiklikler meydana gelmiştir. Yaşanan bu toplumsal dönüşüm, kurumların toplumun birçok farklı kesimlerine karşı yeni tavır sergilemesine ve daha sıkı bir ilişki kurmasına neden olmuştur.

20'inci yüzyılla birlikte toplumu oluşturan bireyler devletten daha fazla sosyal hak ve güvenceler talep etmiştir. Özellikle de 1960'dan itibaren bireylerin daha iyi iş, ücret ve yaşam koşullarını talep etmeye başladıkları toplumsal dönüşüm yıllarıdır.

Toplum içinde örgütlü hareket etme olanağı bulan bireyler insanca yaşamının gereği olan temel koşulların sağlanmasını istemişlerdir.

Sosyal sorumluluk anlayışı her ne kadar gönüllülük esasına dayalı bir uygulama olsa da, konunun her geçen zamanda toplumsal ve örgütsel boyutlarda önem ve anlam kazanması devletin bu alanda daha fazla rol almasına neden olmuştur. Dünyada yaşanan ekonomik sıkıntılar, devletin halkın refahını koruması anlayışını bir kez daha ortaya koymuştur.

Günümüzde birçok aile yaşanan işsizlik problemi nedeni ile sosyal refah düzeyinin çok altında hayatını sürdürmeye çalışmaktadır. Ancak, yaşanan olumsuz hayat koşulları

birçok sosyal probleme de neden olmaktadır. Örneğin; son dönemlerde yaşam standardının çok altında yaşayan ailelerde birçok ailevi problemin ortaya çıktığı gözlenmekle birlikte, suç ve boşanma oranlarının da arttığı görülmektedir. Devlete düşen görev, toplumdaki bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gereken koşulları sağlamaktır. Devlet bu koşulları hem maddi hem de teknik olarak tek başına sağlayamayacağından, toplumun diğer kurum ve kuruluşlarının da devlete sosyal refah düzeyinin artırılması çalışmalarında destek olması gerekmektedir.

Bunun yanı sıra devlet, kamu kurum ve kuruluşlara gereken yasal düzenlemelerle rahat hareket etme imkânı yaratmaktır. Bunun içinde, ekonomik büyüme ve etkinliği sağlayacak iyileştirmeler yapma, istihdam politikaları oluşturarak vasıfsız bireyleri iş sahibi yapacak eğitimleri vermek, şehirlerin gelişmesi ve yenilenmesi amacıyla düşük maliyetli konutlar inşa edilmesi, ulaşım sisteminin geliştirilmesi ve en önemlisi de sosyal devlet anlayışını gerçekleştirmek için yönetim biçiminin yeniden gözden geçirilerek modernize edilmesi gerekmektedir.

1.10.2. Kent ve Çevreye Karşı Sorumluluk

Bazı sorunlar, öylesine derin, karmaşık ve büyüktür ki, tüm kurumların birlikte hareket etmesine gereksinme vardır. Örneğin; asit yağmurları, ozon tabakasındaki tahribat ve yağmur ormanlarının yok edilmesi gibi çevresel sorunlar, bir kurumun her anlamda gücünü aşan sosyal konulardır (Dalyan, 2007:52). Sosyal sorumluluk anlayışına sahip bir devlet, bu tür sorunları çözerken başta işletmeler olmak üzere çeşitli grupları ve bireyleri içine alan bir ortak akıl yoluyla hareket etmelidirler.

Toplumların ve toplumu meydana getiren tüm unsurların, uyması gereken, uymadığı takdirde yasal ve cezai sonuçlar yükleyen yasalara ve kamu politikalarına ihtiyaçları vardır. Eğer bu tür sosyal kurallar olmazsa ya da bu kurullara riayet edilmezse toplumdaki birey ya da kuruluşlar kendilerini hiçbir konu karşısında sosyal sorumlu olarak hissetmezler. Tam tersi bir durumunda olması söz konusudur. Eğer toplum duyduğu rahatsızlıkları dile getirmezse, devlet rahatsızlık duydukları alanlara ilgi göstermeyebilir. Örneğin; kamuoyunun yaşadığı yerde yaşanan yoğun çevre kirliliğinden rahatsız olduğunun sinyallerini vermeye başlaması ilgili kurumda gereken tedbirlerin alınması sonucunu ortaya çıkaracaktır.

Havanın, suyun ve toprağın kirlenmesi, ozon tabakasının delinmesi, asit yağmurları, iklim değişmelerinin yol açtığı ısınma, doğa ve tarih değerlerinin kişisel çıkar kaygıları

ile zarara uğratılması, çevreye sahip çıkılması gereğinin kamuoyunca giderek daha iyi anlaşılmasını sağlıyor. Diğer yandan, Alman atasözünün yansıttığı gerçeğe uygun olarak “ kentin havası insanı özgürleştirmekte”; kimi zaman da, herkesin dilediği gibi, her türlü denetimin dışında davranabileceği gibi yanlış bir kanının yaygınlaşmasına yol açmaktadır. Bu gibiler, kamu mallarına, çevre değerlerine her türlü zararı vermekte kendilerini özgür ve hatta yetkili saymaktadırlar. Özgürlüklerin, hukuka bağlı bir devlet düzeni içinde, başkalarının özgürlüğü ve toplumun çıkarlarıyla sınırlı olduğu gerçeğini görmezlikten gelmektedirler (Keleş, 1995:276). İşte bu noktada devlet, özgürlüklerin sınırının olduğunu ve kentsel ve çevresel olarak herkesin sorumluluk içinde olması gerektiğini toplumdaki her bireye gösterme görevini üstlenmektedir.

Çarpık ve sağlıklı diye nitelenen kentleşme, yarattığı yeni rant alanları üzerinde hak isteminde bulunanlarca girilen suç sayılması gereken eylem türlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kentsel şiddet olayları, açık ve kapalı soygunlar ve arsa mafyası, kentsel değişimin olumsuz sonuçlarıdır. Devlet gerek çıkardığı yasalarla, gerekse uygulamaları ile tüm bu olumsuz durumların ortadan kaldırarak sağlıklı bir kentsel yaşam alanı yaratmalıdır (Keleş, 1995:276).

Kent haklarının yalnız bugünün kuşakları için güvence altına alınması yeterli olmaz. Kent ve çevre hakları bakımından bugünkü kuşakların yarınki kuşaklar adına da bir takım sorumlulukları bulunduğu kabul edilmelidir. Buna istinaden toplumun refah seviyesini arttırmak ve daha yaşanabilir bir dünya yaratmak için devletin, öncelikle elinde olan kamu gücünü kullanarak şehirlerin bina yığına dönüşmesine engel olması; özellikle de kaçak yapılaşma sonucu oluşan çarpık kentleşmeye son vermesi, yaşanan ekonomik sıkıntılar sonucu maddi olarak zayıflayan bireylerin kentlerde nefes alabileceği alanları yaratması, küresel ısınmaya bağlı olarak yaşanan su kıtlığı ile mücadele etmesi, halkın daha yeşil bir kentte yaşama arzusunu gerçekleştirmesi ve tüm bunları yaparken de devlet dışındaki kurum ve kuruluşlardan yardım alarak işbirliği ile sorunlara çözüm üretmesi gerekmektedir. Ancak tüm bunları gerçekleştirmek için, halkın taleplerine açık olmak, sorunları görüp ve çözüm üretebilmek, gelecek kuşakları düşünmek ve yasalarla sorunların çözümünde temel rol oynamak gerekmektedir.

Kısaca kentleşme, kamu hizmetleri için yeni talepler meydana getirir. Kentleşme oranı arttıkça sorunların çeşidinde ve miktarında da bir büyüme ortaya çıkar. Örneğin, suç oranları artar. Bu nedenle daha çok polise ihtiyaç hissedilir. Ayrıca potansiyel ve fiili tehlikelere karşı toplumu korumak için, hava ve su kirliliğinin, gıda maddelerinin, otel,

lokanta ve kahvehane gibi kamuya açık yerlerin denetimi, gürültünün azaltılması, konut, ulaşım, imar ve altyapı ile ilgili çalışmalar, devlet için yeni hizmet alanları olur (www.ekodialog.com). Devletin burada yapması gereken ise; kentleri ve doğal yaşamı korumak, doğal kaynakların sağduyulu olarak kullanımı, enerji tasarrufu, kirlilik yaymayı sınırlandırmayı, atık yönetimini ve düzensiz kentleşmeyi engellemeyi içermelidir (Dalyan, 2007: 58).

1.10.3. Eğitim ve Kültürel Sorumluluk

Bir insanın, insan onuruna yaraşan asgari bir yaşam düzeyi içinde yaşayabilmesi için, asgari bir eğitim ve öğrenim sahibi olması gerekmektedir. Bu asgari eğitim ve öğrenim seviyesini vatandaşlarına kazandırmak ise sosyal devlete düşmektedir. Sosyal devlet; vatandaşlarının sosyal durumlarıyla, refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir yaşam düzeyi sağlamayı ödev bilen devlet olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal devlet anlayışının gelişmesiyle birlikte devletin önemli görevlerinden biri de topluma eğitim hizmetlerinin sunulması olmuştur. Bu konu özellikle son iki yüzyılın devlet felsefesi tartışmaları içerisinde yoğun bir şekilde yerini almıştır. Sosyal devlet, eğitim ve öğretimi devletin başta gelen ödevleri arasında saymakta; tüm vatandaşların eşit imkânlar içinde, bilime dayalı düşündüren, bilinçlendiren, yaratıcı, barışçı, laik ve demokratik eğitim görmesini amaçlamaktadır. Eğitimin parasız yapılması, eğitim faaliyetlerinin planlanması, eğitim kurumlarının yurt çapında yayılması, mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilmesi sosyal devletin başlıca görevleri arasında sayılabilmektedir (Yaman, 2000).

Eğitimin çok yönlü amaçları bulunmaktadır. İnsan hakları, özgürleşme ve bireyselleşmenin gelişmesi ile eğitimin sınırlarının yeniden belirlenmesi çabaları da artmıştır. Bugün çağdaş demokrasilerde, iyi bir vatandaş yetiştirmeyi hedefleyen eğitim programları yerine; daha bireyci, özgür, evrensel iyi insan ve uzman insan yetiştirmeyi hedefleyen sistemler ağırlık kazanmıştır. Özellikle bireylerin değerlerini gözeten, aile ve ferdin taleplerini dikkate alan müfredat ve programlar ön plana çıkmıştır (Atalay, 1998:1093). Eğitim insana yapılan yatırım olarak en önemli, en hayati bir sosyal, ekonomik, kültürel ve politik faaliyet olarak görülmeli (Kocabıykoğlu, 1993:76) ve gelecek için en önemli mesele olarak ele alınıp değerlendirilmelidir.

Eğitim hakkı ile ilgili olarak Türkiye'de Anayasada, Milli Eğitim Temel Kanunu'nda, Yüksek Öğretim Kanunu ile Özel Eğitim Kanunu gibi bazı kanunlarda yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bu konudaki temel kanun olarak anayasanın 42. maddesinde, devlete vatandaşların eğitim ve öğretimlerini sağlamak ödevi yüklenmektedir Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülke için eğitilmiş birey sayısının artması yönündeki ihtiyaç yadsınmamaktadır. Anayasanın 42. maddesine göre, kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz. Bunun ilk adımı olan ilköğretim de bu nedenle devlet okullarında parasız olarak sağlanacaktır. Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencileri burslar ve başka yollarla destekleyecek, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alacaktır. Bu hükümlerin devletin bu alanda fırsat eşitliğini gerçekleştirme anlayışıyla hareket etmesi gereğini vurguladığını söylemek doğru olacaktır (Sabuncu, 2002:148-149).

Devletin sorumluluğu yalnızca eğitimle ilgili olmayıp kültürel alanı da kapsamaktadır. Başta var olan kültürel mirasın korunması, toplumdaki fertlerin sosyal yaşamın bir gereği olan kültürel aktiviteleri yapabilmesine olanak sağlanması vb. alanlarda devletin çalışmalar yapması gerekmektedir. Günümüz modern yönetim anlayışında da devlet, her geçen gün eğitim, kültür ve sanata yaptığı katkıları arttırarak yaşam kalitesini yükseltmeye çalışmaktadır.

1.10.4. Çalışanlara Karşı Sorumluluk

Kurumların temel kaynaklarından biri olan çalışanlar, sosyal sorumluluk uygulamalarının ilk etapta göz önünde bulundurulması gereken boyutunu oluşturmaktadırlar. Çünkü kurumlar amaçlarına çalışanlar sayesinde ulaşırlar. Günümüz yönetim anlayışında değerler ve beklentiler giderek değişmekte, değişen koşullara paralel olarak da çalışanlar sadece ekonomik değerlerle tatmin olmamakta, manevi tatmin, kendini geliştirme ve hem kendilerine hem de ailelerine ayırabilecekleri zaman açısından çalışma hayatını değerlendirmektedirler. Çalışanlar beklentileri ve amaçları doğrultusunda tatmin edilmediği takdirde, onlardan verimli bir çalışma ve moral beklemek olanaksızdır.

Çalışanların verimli bir şekilde çalışması açısından onların motivasyonu giderek önem kazanmaktadır. Kurumların da çalışanlarını motive edebilmek için, onların temel fizyolojik gereksinimlerinin yanı sıra güvenlik, sevgi ve ait olma, değer ve kendini geliştirebilme gereksinimlerini de tatmin etmeye çalışmalıdırlar (Tıngır, 2006:55).

Yönetimler çalışanları bir araç olarak değil, amaç olarak görmelidir. Onlarla birlikte çalışma ilkesini benimsemeli ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmelidirler. Kurumların çalışanların refahına yönelik sorumlulukları; adil ücret ve faydaların sağlanmasını, güvenli iş ortamının sağlanmasını, ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını, personelin ve profesyonellerin gelişmesi için fırsat yaratılması, liyakat ilkesine uyulması, aile hayatına saygılı ve yardımcı olunması, çalışanın özel hayatına saygı gösterilmesi ve ilerlemeye olanak sağlayacak insan kaynakları politikalarına sahip olunmasını içerir (Dalyan, 2007:58).

Anlatılan hususların dışında yerel yönetimlerin çalışanlarına karşı en büyük sorumluluğu, çalışanlarının haklarını Anayasa ve kanunlarla güvence altına almasıdır. Bizde de gerek Anayasada gerekse 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile çalışanların temel hakları güvence altına alınmıştır. Çalışanların statüsünün kanunla düzenlenmesinin amacı, yasaların idari düzenlemelere oranla daha güç değiştirilebilmesi ve böylece kamu görevlileri için istikrarlı bir statü sağlanmış olmasıdır. Bunun yanı sıra, yasalarda öngörülen miktarlarda aile yardımı, doğum yardımı, ölüm yardımı ve tedavi yardımı gibi sosyal refah düzeyinin artmasına yardımcı olan çeşitli yardımların da çalışanlara sağlanması yerel yönetimlerin sorumluluğu kapsamında yer almaktadır (www.ekodialog.com, 03.03.2009).

1.10.5. Siyasal ve Politik Sorumluluk

Yerel yönetimlerin siyasal ve politik sorumluluğuna değinmeden önce bu iki kavramı açıklamak yerinde olacaktır. Kökenlerine inecek olursak, politika ve siyaset kelimeleri kamusal alandaki insan ilişkileri ağını anlamlandırmada iki farklı yaklaşım sunuyorlar."Siyaset", "seyis" (at bakıcısı) kelimesiyle aynı Arapça kökten geliyor. "At yetiştirmek" fiilinden türeyen bir kavram var karşımızda. Böylece "siyaset" özünde "ehlileştirmek, terbiye etmek" amacı güden bir faaliyet oluyor (Ratip, 2008). Birine bakmak, yetiştirmek, terbiye etmek, yönetmek anlamı kazanan siyaset kelimesi daha sonra şehirlerin ve insanların yönetiminde ve bu alandaki ilişkilerde kullanılmıştır. Şehirlerin ve insanların yönetimi anlamında kullanıldığında siyaset, onların refahını arttırmak için belirli bir yöntemle onları yönetmenin sanatını ifade etmiştir. Bu durumda siyaset bir amaç veya prensip gereğince şehrin yönetilmesine ilişkin sanat anlamına gelmektedir (Dursun, 2000:25).

Ortaçağ İslam düşüncesinde siyaset kavramına iki farklı yaklaşımın doğduğu belirlenmiştir. Bunlardan biri Müslüman hukukçuların anayasa ve kamu hukukuna ilişkin teorilerini siyaset kavramıyla İslam hukukunun bir alt dalı olarak ele almış olmalarıdır. Diğer de Müslüman filozofların, Eski Yunan felsefesinin etkisi altında, ideal bir siyasal organizasyonu ortaya koymada siyaset kavramını kullanmalarıdır (Dursun, 2000:26).

Politika" kavramı ise, neredeyse tam zıt kutba yerleşmiş durumda. Antik Yunan şehir-devleti, yani "polis", bu kelimenin kökenini oluşturuyor. Politika kavramının geçmişinde, yöneten ile yönetilenin ayırt edilmediği, kamusal meselelerin özgür bireylerin doğrudan katılımıyla tartışıldığı, farklı fikirlerin çatıştığı bir meydan var. Politika herkesin farklı ama birlikte olabildiği bir alan öngörüyor. Ekonomik anlamda hayatta kalma kaygısını geride bırakabilen özgür bireyler, beraber paylaştıkları dünyanın kalıcılığını sağlamak ve ortak değerlerini korumak adına politika yapıyorlar. Kamusal alanda her türlü yenilikçi eylem yapabilmeleriyle, yani politikayla, çok sesli tartışmalarla özgürleşen bu bireyler, karşılıklı etkinleştirip besledikleri kamusal özgürlükleri sayesinde de eşitleniyorlar. Böylece politika, insan özgürlüğünün somut olarak icraata geçtiği alanı oluşturuyor (Ratip, 2008).

Türkçe’de siyaset kelimesinin yerine aynı anlamdaymış gibi kullanılan politika kelimesi aslında tamamen farklı anlamdadır. Eski Yunan düşünürlerinden Aristoteles politikayı, toplulukların en üstünü ve diğer bütün toplulukları kapsayan devletin temel amacı olan iyi yaşamayı temin etmek için gösterilen faaliyetler olarak kabul etmektedir. Siyaset ise toplumun refahını artırıcı faaliyetlerde kullanılan yöntemdir. Dolayısıyla siyasal olanın emretme, hükmetme, başkasının davranışlarını kendi isteğine uydurma gücü ve kabiliyeti gibi yanlarına dikkat çekmektedir (Dursun, 2000:27).

Ülkenin siyasal sorunları üzerine kafa yormak, bu sorunların çözüm yollarını aramak, çözüm için çeşitli çalışmalar yapmak devletin siyasal sorumluk alanları içerisinde değerlendirilebilir. Bu çerçevede devletlerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ek protokolünün seçim hakkını düzenleyen 3. Maddesi dört türlü yükümlülüğü yerine getirmesini beklemektedir. Bunlar;

- Uygun aralıklarla serbest seçimler yapmak.
- Seçimler serbest olmalıdır.

- Gizli oyla yapılmalıdır.
- Seçim yönetimi halkın kanaatlerinin özgürce oluşmasına elverişli olmalıdır.

Anayasanın 67. maddesine göre ise, vatandaşlar kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir parti içinde faaliyette bulunma ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir. Görüldüğü üzere başta yerel yönetimler olmak üzere devletin tüm kurumları Anayasa ve kanunlarla siyasal hak ve özgürlükleri güvence altına almak yükümlülüğündedir. Bunun yanı sıra, ülkeden ülkeye değişmekle birlikte kadınların siyasal hayata katılımının yetersizliği, vatandaşların siyasal bilincinin yeterli derecede gelişmemiş olması gibi toplumun siyasal sistem içerisinde birçok sorunu bulunabilir. Bu gibi sorunların çözümü için çalışmalar yapmak da yerel yönetimlerin siyasal sorumluluğu içerisinde (Özipek, 2004:66).

1.10.6. Sağlıkla İlgili Sorumluluk

Sağlıklı yaşamak konusu, ilk defa, uluslararası alanda kabul gören tüm ülkelere uygulamalarda referans çerçeve oluşturan insan hakları evrensel bildirgesinde 25. maddesinde yer almıştır. Aynı konu, Dünya Sağlık Örgütü'nün 1970 yılında genel asamblesinde aldığı 23-41 sayılı kararında sağlıklı doğup yaşamak hakkını şu şekilde ifade eder, “Sağlık hakkı bir temel insan hakkıdır.”

Söz konusu husus, Anayasamızın 41. Maddesinde, “Aile, Türk toplumunun temelidir. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlaması öğretimi ile uygulamasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar” şeklinde ifade edilen, aile sağlığının korunması ve geliştirilmesine yönelik hizmetlerin devletin sorumluluğunda olduğu; yine Anayasamızın 56. Maddesinde, “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir.

Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler. Devlet bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir. Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir” şeklinde ifade edilen, çevre sağlığının korunmasına

ilişkin düzenlemelerin yapılması, sağlığın korunması ve geliştirilmesi, sağlık hizmetlerinin planlanması ve sunumunun gerçekleştirilmesi, denetimlerin yapılması ve maliyetinin karşılanması için finansman kaynakları sağlanmasının devletin sorumlulukları arasında yer aldığı belirtilmiştir.

Bununla birlikte devlet, sağlıkta dönüşüm projesi kapsamında Sağlık Bakanlığının yönetim yapısının yeniden düzenlenmesi; önderlik, planlayıcılık ve denetleyicilik rolünün güçlendirilmesi, genel sağlık sigortasının kurulması, temel sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi ve aile hekimliği uygulamasının başlatılması ve e-sağlık sistemine geçmeyi hedeflenmektedir. Böylece topluma daha iyi hizmet verecek bir sosyal proje hayata geçirilmek istenmektedir (Şahin ve Şahin, 2004:3-6-7).

Çağdaş bir devlet, sosyal bir hukuk devleti olmak zorunda olduğuna göre öncelikle vatandaşlarının en kutsal hakkı olan yaşama hakkını güvence altına almak zorundadır. Bunu da en başta toplumu oluşturan bireylerin sağlıkla ilgili haklarını güvence altına alarak yapabilir.

Yasa koyucu; Borçlar Kanunu Md. 332 de "İşverenin işyerinde çalışan işçisinin karşılaşabileceği tehlikeleri önlemek, sağlıklı bir işyeri ortamı oluşturmak zorundadır." hükmünü getirmekle bu konudaki temel düşüncesini ortaya koymaktadır. Burada görülebileceği gibi yasa koyucu alınacak tedbirlerde sınırsız bir zorlamaya gitmemekte, işverenlerin istenebilecek olan tedbirlerin istenmesinin hakkaniyet sınırlarını aşmaması esasını ön şart olarak getirmektedir. İş Yasası Md.73'te: "Her işveren, işyerinde işçilerinin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlüdür Ana hatları ile işçi sağlığı ve iş güvenliği düzenlemesi, yukarıda belirtildiği gibi Borçlar Yasası ve İş Yasasında yapılmışsa da düzenlemelerin bunlardan olduğunu söylemek mümkün değildir. Belediyeler Kanunu - Umumi Hıfzısıhha Kanunu - Sosyal Sigortalar Kanunu - İmar Kanunu ve benzeri kanunlarla bu amaca yönelik düzenlemeler getirilmiştir (Kaçmaz, 2003).

1.10.7. İnsan Hakları ve Özgürlükleri İle İlgili Sorumluluk

Anayasamızda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine paralel olarak demokratik toplumun bir gereği olan insan hakları ve özgürlükleri ile ilgili birtakım hükümler yer almaktadır. Bu hükümlere ve devletin insan hak ve özgürlükleri ile ilgili sorumluluklarına değinecek olursak:

En temel hak ve özgürlük olan yaşama hakkı, insanoğlunun varlığının ve fizik devamlılığının ilk koşuludur. Kâinatta bulunan varlıklar arasında insanın müstesna bir yeri vardır. İnsanoğlunun üstün hakkı olan yaşama hakkına saygı, bütün diğer hakların kullanılması için vazgeçilmezdir. Yaşama hakkı, kamu makamlarının emri ya da izni ile öldürülemez ve yaşama yönelik tehlike ya da risklere karşı kamusal otoriteler tarafından korunma hakkıdır. Bu hak devlete sadece isteyerek ölüme neden olmaktan kaçınma değil, yaşamı korumak için zorunlu önlemleri alma ödevi de yükler. Anayasalar bu hakkı doğrudan ve açıkça öngörür. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. maddesinde de "Her ferdin yaşama hakkı kanunun himayesi altındadır. Kanunun ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infazı dışında, hiç kimse kasten öldürülemez." demek suretiyle yaşama hakkı güvence altına alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası'nın 17. maddesinde de benzer bir düzenleme vardır: "Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir..." Bu düzenleme de birçok ülkede olduğu gibi ulusun yaşamını tehdit eden acil veya kamusal tehlike durumunda sınırlayıcı hiçbir önlemin konusunu oluşturmayan, sapma yapılamayan hakların sert çekirdeğidir. Bu kuralın tek istisnası, meşru savaş eylemleri sonucunda meydana gelen ölümlerdir. 1982 Anayasası'nın 15/2. maddesinde de bu husus düzenlenmiştir." ...Savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler ile, ölüm cezalarının infazı dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.

Bir diğer hak ise kişi dokunulmazlığıdır. Kişi dokunulmazlığı, kişinin iktidara karşı korunması demektir. Kişi dokunulmazlığı en temel insan haklarından biridir. Kişi özgürlüğü ve güvenliği, ikisi birlikte, insanın yasayla belirlenmiş ve sınırlandırılmış durumlar dışında hareket serbestliği ve özgürlüğünden yoksun bırakılmaması anlamına gelir.

Kişi dokunulmazlığında sonra gelen temel insan hak ve özgürlüğü ise yukarıda devletin sorumluluk alanları kısmında da değindiğimiz sağlıkla ilgili haktır. 1982 Anayasasında "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesi şu şekildedir: Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve

geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunlulukla ve kanunda yazılı haller dışında kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence veya eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. Ayrıca devlet, herkesin sağlıklı yaşama ve sağlık hizmetlerinden eşit olarak yararlanma hakkı vardır düşüncesinden yola çıkarak, hastalara en yüksek standartta bakım ve tedavi hizmetlerinden yararlanma hakkını sağlamakla sorumludur.

Günümüzde, gelişmiş toplumların sanayi toplumu aşamasını geride bırakıp bilgi toplumu aşamasına geçtikleri 21.yüzyılda, bilginin ön planda olduğu bir ortamda, eğitim ve öğretim hakkına da öncelik verilmesi gerekmektedir. T.C. Anayasası 42. maddesinde "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlığı altında eğitim hakkını düzenlemiştir. Kimse, eğitim ve öğretim haklarından yoksun bırakılamaz diyerek devletin eğitim ve öğrenim hakkı ile ilgili sorumluluğunu ortaya koymuştur. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır diyerek de bu sorumluluğu belirlemiştir.

Devletin tüm bu sorumluluklarının yanı sıra, hukuk devletinin ve hukukun üstünlüğünün en temel koşullarından ve güvencelerinden de biri olan şikâyet hakkını da güvence altına alması önemli bir husustur. Hak arama özgürlüğü, kişilerin, haklarını korumak için, yasama meclisine ve özellikle "yargı mercilerine başvuru" haklarını içerir. Yasama organlarına karşı: Anayasanın 74. maddesi uyarınca "Dilekçe Hakkı" kullanılabilir.

Bireylerin kendilerine özgü yaşam biçimleri vardır. Bu çerçevede bireyler, doğal olarak özel yaşamlarını diledikleri gibi düzenlemek isteyeceklerdir. Aile yaşamı konusu da bireylerin özel yaşam alanları kapsamında yer almaktadır. T.C. Anayasası İkinci Bölümde "Özel hayatın gizliliği ve korunması" başlığı altında 20. madde özel hayatın gizliliğini düzenlemektedir. Madde metni şöyledir: "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. 21. madde ise konut dokunulmazlığını düzenlemektedir: "Kimsenin konutuna dokunulamaz. Kanunun açıkça gösterdiği hallerde, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınan merciin emri bulunmadıkça, kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz." 22.madde ise

haberleşme hürriyetini düzenlemektedir. “Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır. Kanunun açıkça gösterdiği hallerde, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınan merciin emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz diyerek kişinin hak ve özgürlüklerini güvence altına aldığını göstermektedir.

Bu hak ve özgürlükler dışında devlet tarafından güvence altına alına birçok hak ve özgürlük bulunmaktadır. Vatandaşlar yönetime katılma olanağı sağlayan Anayasanın 67. Maddesine göre vatandaşlar kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir parti içinde faaliyette bulunma ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir şeklinde bir düzenleme ile kişinin siyasal yaşama katılma hakkını güvence altına almıştır.

İnsan hak ve özgürlükleri açısından, insanlığa karşı duyulması gereken sorumlulukların en önemlilerinin başında, insan sağlığı ve kamu güvenliği konusunda hassasiyet gösterilmesi gereğidir (Eren, 1990:117).

Son olarak, T.C. Anayasası "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10. maddesi ile Herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu belirtilerek devlet organlarının ve idare makamlarının bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda olduğu ortaya konmuştur (Yalçınkaya, 2004:45-50).

Görüldüğü üzere, Anayasamızda insan hakları ve özgürlükleri için geniş bir koruma sistemi getirilerek, kişilerin bireysel hak ve özgürlüklerini rahatça kullanmaları için devlete çeşitli sorumluluklar yüklenmiştir.

BÖLÜM 2: SOSYAL SORUMLULUK, SOSYAL DUYARLILIK VE SOSYAL PERFORMANS

2.1. Sosyal Duyarlılık Kavramı

20. yüzyılda ortaya çıkan sosyal sorumluluk kavramı, gerek teknolojik gerekse ekonomik gelişmeler sonucunda farklı boyutlara yayılmış ve bu kavramı tek bir tanım çerçevesinde incelemek zorlaşmıştır. Ancak sosyal sorumluluk kavramını açıklamaya yarayan ortak özellikleri incelendiğinde, bu kavramın daha çok toplumsal ihtiyaçları gözettiği anlaşılmaktadır (Altuğ, 2006:28). Örneğin, devlet tarafından AIDS’e karşı yapılan sosyal sorumluluk projeleri bu salgının bugünkü etkilerini minimize etme hedefine yöneliktir. Bu tür çalışmalar toplumu olumsuz şekilde etkileyen bugün ki bir duruma karşı alınmış aktif stratejilerin sonucudur.

Sosyal duyarlılık kavramı ise proaktif düşünmeyi ön plana çıkarmaktadır. Yine aynı örnekten yola çıkılırsa, AIDS vakaları ilk görülmeye başlandığında, bu hastalıktan korunma kampanyaları yoğun olarak hayata geçirilirse, bu salgının önüne geçilebilir düşüncesi hakimdi. Bu noktada proaktif düşünce önem kazanmaktadır. Proaktif stratejinin amacı, gelecekte önem kazanacak olan konuları tespit edip, geleceği olumlu yönde değiştirmek adına projeleri günümüzden hayata geçirmektir (Göksu, 2006:14).

1960’lardan itibaren kurumların toplumdaki rolü tartışmalarına yeni bir düşünce tarzı eklenmeye başladı. Bu düşünce değişikliği, “sosyal sorumluluk” kavramı yerine her geçen gün artan bir şekilde “sosyal duyarlılık” kavramının kullanılmaya başlanmasıdır.

Kurumların sosyal alanda başarılı olabilmesi için zorunlu olarak nitelendirilebilecek olan, kurum ve toplum ilişkisi, felsefi ve etik bir kavram olan “sosyal sorumluluk” kavramından hareketle ve kurumların çevreden gelen sosyal baskılara tepki üretme kapasitesi olarak tanımlanan “sosyal duyarlılık” kavramına geçişi yaşayan bir değişim içerisine girmektedir. Ancak, sosyal sorumluluk kavramına yakın bir kavram olan sosyal duyarlılık, daha yeni ve en basit anlamıyla, “kurumların politikalarını hem kurum hem de toplum için fayda sağlayacak bir sosyal çevre içerisinde düzenleyebilme yeteneğidir”. Bu doğrultuda, sosyal duyarlılık düşüncesinin temel noktasını, bir kurumun sosyal baskılara tepki verme ya da topluma karşı duyarlı olma eğilimi oluşturur. Kurumların sosyal taleplere ve ihtiyaçlara tepki vermesi konusunda önemli bir rol oynayan sosyal duyarlılık düşüncesi, yapısı yaklaşımı itibarıyla kurum ile toplum arasındaki ilişkilerin idaresini ön plana çıkarır (Göksu, 2006:14-15).

Sosyal duyarlılık; yöneticilerin sosyal sorumluluk alanlarını önceden tahmin edebilmesi, belirleyebilmesi ve yönetebilmesi için örgütsel karar süreçlerinin geliştirilmesini ifade eder (Göksu, 2006:15). Bu nedenledir ki, bir organizasyonun sosyal çevresindeki sorunlara ve çeşitli toplumsal baskılara tepki gösterme ya da sorunlara yanıt arama yeteneğidir.

Sethi'ye göre ise sosyal duyarlılık, kurumların dinamik bir sosyal sistem içerisinde uzun vadedeki rollerinin ne olması gerektiğidir (Altuğ, 2006:29).

Diğer bir tanımlamaya göre sosyal duyarlılık, bir kurumun sosyal çevresindeki sorunlara veya baskılara tepki gösterme ve cevap verme yeteneğidir. Sosyal duyarlılık, kurumların sosyal sorunlara çözüm getirmek için gösterdikleri tepkilerin hızı ve etkinliğiyle ilgilenmektedir (Şimşek ve Özgener, 2001:105).

Bunların yanı sıra çeşitli kurumlar açısından sosyal duyarlılığın ne kadar önemli olduğunu unutmamak gerekir. Örneğin; kâr amacı gütmeyen okullar ve hastanelerin, çeşitli çıkar gruplarının beklentilerindeki değişimleri izlemesi ve bu değişimlere ayak uydurma çabası içine girmesi önemli bir duyarlılıktır (Göksu, 2006:15).

2.2. Sosyal Duyarlılığın Önemi

Sosyal duyarlılık, sosyal zorunluluk ve sosyal tepkiyi aşan faaliyetleri ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Sosyal sorumlu davranışın bu özelliği sosyal olarak arzulanan ve mevcut düzenlemelerle korunan toplumu memnun etme yönündeki faaliyetleri gerçekleştirmek, gelecekteki gereksinimleri belirlemek, herhangi bir grup için faaliyetlerden dolayı gönüllü olarak hesap vermek ve kamu sorunları üzerinde durulmasını içerir (Bakırtaş, 2005:29). Kurumların sosyal sorumlu davranış sergilemeleri onların toplumun istek ve ihtiyaçlarına cevap verdiklerini göstermektedir.

Sosyal duyarlılık, tepki gösterici ve onarıcı davranışlardan ziyade önleyici bir davranış olarak sosyal sorumluluğu öngörür. Yani, sosyal duyarlılık; sosyal zorunluluk ve sosyal tepkinin ötesine giden eylemleri ifade eder. Bu yüzden, bir organizasyon sosyal duyarlılık becerisini geliştirmelidir. Sosyal sorumluluk politikasını kurumsallaştırmalıdır (Şimşek ve Özgener, 2004:1).

Bir kurumun sosyal duyarlılığa sahip olması zaman içerisinde sorumluluk düzeyindeki gelişime paralel olarak artmaktadır. Toplumsal bilinç düzeyi, kurumların yönetim şekli ve sorunlara karşı hassasiyet seviyeleri kurumların sosyal duyarlılığa geçişini

hızlandırabilecek önemli faktörler olarak gösterilebilir (Torlak, 2001). Bu faktörlere gerekli önemin verilerek kurumların sosyal duyarlılığa geçişi hızlandırılmalıdır.

Çağdaş sosyal duyarlılık yaklaşımı, toplumun giderek daha yoğun bir şekilde yüz yüze kaldığı problemler karşısında kurumlara daha fazla ve daha çeşitli alanlarda sorumluluk yüklenmesi gerektiğine dair kurumsal bir çerçeve çizer. Bu bağlamda, gelecekte oluşabilecek veya şu anda olup etkisini ilerde gösterecek olan sosyal duyarlılık konularının açık bir şekilde tartışılması ve çözüm üretilmesi gerekmektedir (Ertan, 2004:124).

Sosyal duyarlılık davranışı karakteristik olarak toplumsal olaylarda belli bir duruş almayı, isteyerek herhangi bir grup için eylemde bulunmaktan sorumlu olmayı içeriyor. Toplumun gelecekle ilgili ihtiyaçlarını karşılamak ve arzulanan yasaların çıkarılması gibi (Çavuşoğlu, 2002:8).

Sosyal duyarlılık kurumlar tarafından, gerekli durumlarda yasal düzenleme yapmalarını, hükümet faaliyetlerinde halkın iyiliği ve refahı için zararlı olan durumları hissederek gerekli müdahalelerde bulunmasını, çeşitli faaliyetlerinin halk tarafından gönüllü olarak değerlendirilmesine olanak sağlanmasını, politikaların amaca uygun olarak geliştirilmesini, dürüst ve açık bir yönetim anlayışının getirilmesini ve en önemlisi de halkın gittikçe artan önemli ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar.

Sosyal açıdan duyarlı olan kurumlar, aktif olarak toplumun problemlerini çözmenin yollarını ararlar. Evsizlik probleminden, işsizliğe, istihdam alanlarının yaratılmasından temiz bir çevre oluşturmaya kadar (Çavuşoğlu, 2003:8).

Görüldüğü üzere sosyal duyarlılık, her ne kadar gönüllülük esasına dayalı bir uygulama olsa da, konunun her geçen zaman toplumsal ve kurumsal boyutlarda önem ve anlam kazanması bu yönde bazı tedbirlerin alınmasını, bazı düzenlemelerin yapılmasını da gerekli kılmaktadır.

2.3. Sosyal Duyarlılığın Yerel Yönetimler Bakımından Önemi

Toplumsal yaşamda ekonomik, sosyal, kültürel, dini, askeri, siyasi ve eğitim amaçlı birçok kurum ve kuruluştan söz edilebilir. İnsanlar günlük yaşamlarının büyük bir kısmını bu kurum ve kuruluşların bir üyesi olarak ya da bunlarla ilişki içerisinde geçirmektedirler. Başka bir deyişle; insanlar yaşamlarının tamamında bu kurum ve kuruluşlarla iç içedirler diyebiliriz.

Kurumlar, insanların işbirliği içerisinde yaşama arzularının bir gereksiniminden doğmaktadır. Bu işbirliği gereksinimi de genellikle bireylerin bireysel güçlerini aşan amaçlarını gerçekleştirmek için kullanmalarından doğmaktadır. Kurumlar varlıklarını sürdürebilmek için birinci derecede hizmet ettikleri birey ve gruplara yarar sağlamaya devam etmelidir. Bu anlamda kurumları, bulundukları çevreden bağımsız olarak düşünmek çok zordur.

Kurumların genel çevresini, toplumda var olan ekonomik, siyasal, yasal, teknolojik, kültürel ve çevreyle ilgili düzen oluşturmaktadır. İçinde bulunduğumuz dönemde kurumlar artık daha fazla çevresine karşı duyarlı, içinde bulunduğu toplumun ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan bir yapıya bürünmüşlerdir. İşte bu konular kurumlarda sosyal duyarlılığın ne kadar önemli olduğunu ortaya koyuyor. Aslında kurumların sosyal duyarlılığının önemini arttıran sadece belli bir çevre içinde bulunmaları değildir.

Toplumların artık “bilgi toplumu” olarak görülmeleri insanlığı geçmişten daha farklı bir aşamaya ulaştırmıştır. Bu farklı aşamada bilgi toplumu kurumlarını karakterize eden en önemli özellik, kalıcı olmayan bir çevrede yaşamak zorunluluğudur. Bir ögede başlayan değişim, başka ögelerde de değişimi getirmektedir. Bu ise çevresel uyumun önemini artırmaktadır. Bu hızlı ve sürekli değişimde, sosyal duyarlılıklara, daha fazla önem verilmektedir. Toplum, kurumlardan sanat ve eğitim gibi konularda direkt rol almasını, sağlık, çevre koruması ve toplumsal refah gibi konulara duyarlı olmasını beklemektedir.

Bazı sosyal sorunlar öylesine büyüktür ki, bireysel olarak bu sorunlarla mücadele etmek mümkün değildir. Örneğin; kuş gribi salgını, atıkların dönüştürülmesi sorunu ve istihdam sorunu gibi. Bu tür karmaşık sosyal konuların çözümünde başta yerel yönetimler olmak üzere kamu kurumları önemli rol oynamaktadır. Gerek sahip olduğu teçhizat ve insan kaynağı gerekse de maddi imkânlar nedeniyle yerel yönetimler en yakın hizmet birimleri olarak toplumsal ihtiyaçları karşılama ve toplumsal sorunlara çözüm üretmede duyarlı olmalıdırlar. Sosyal sorunlarla ilgili duyarlılık davranışları ve politikaları kurumlar tarafından en sık uygulanan kurum politikası olmalıdır. Bu politikaları uygularken kamuoyunun, devletin diğer kurumlarının, sivil toplum kuruluşlarının, uluslararası organizasyonların ve işletmelerin desteğini almak gerekir.

Yerel yönetimlerin, toplumdaki sosyal, siyasal, bilimsel, teknolojik ve doğal çevre üzerinde önemli etkilerinin olduğu görülmektedir. Yerel yönetimler sosyal duyarlılık vasıtasıyla toplumsal birçok sorunun çözülmesinde temel rol oynamaktadır. Topluma istihdam olanaklarının yaratılması için gerekli çabanın harcanması, işsiz olan ve geçim sıkıntısı içerisinde olan ailelere yaşamlarını idame ettirmeleri için gerekli yardımları yapmaları, toplumdaki eğitim seviyesinin artırılması, mesleki eğitim kurslarıyla gençlerin yetiştirilmesi, ekonomik sıkıntılar nedeniyle büyük zorluklar içinde öğrenimlerine devam eden öğrencilere burs verilmesi ve staj imkânlarının sağlanması, tüm bireylerin teknolojiden yararlanması için internet birimlerinin oluşturulması ve kütüphanelerin daha iyi hizmet verebilmesi için gerekli yardımın sağlanması, demokratikleşme ve fırsat eşitliğinin bir gereği olarak eski hükümlü ve sakatlara bir fırsat yaratarak yasaların belirlediği oranda eski hükümlü ve sakat bireylere iş imkânı sağlamak, özürlü bireylerin yeniden topluma kazandırılması için gerekli tüm imkânları seferber etmek gibi.

Özellikle de bizim gibi gelişmekte olan toplumlarda her türlü güvenceden yoksun olan birçok insanın var olduğu bilindiği üzere; bu insanlara giyecek, yiyecek ve barınma yardımlarının yapılması, kimsesiz ve ilgiden yoksun çocuklara da yardım elinin uzatılması bu arada huzurevi, çocuk yetiştirme yurdu gibi kuruluşlardaki yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve bu yurtların sayısının artması için katkıda bulunmak, çevrenin korunması için gerekli tedbirlerin alınması ve enerji tasarrufunun yaygınlaştırılması için gerekli kampanyalara destek sağlanması, doğal ve tarihi güzellikleri ortadan kaldıracak uygulamalardan kaçınmak ve gerekli tedbirleri almak, en önemlisi de ülkemizde büyük göçler sonucu oluşan gecekondu ile diğer yandan yeşil alanların yok edilerek yerlerine betonarme binaların yapılması ile düzensiz şehirler haline gelen yerleşim alanlarının meydana getirdiği sorunlarla mücadele ederek, topluma doğa ile iç içe yeni yaşam alanlarının oluşturulması yerel yönetimlerin sosyal duyarlılık aracılığıyla yapması gereken ve sosyal duyarlılığın ne denli önemli olduğunu ortaya koyan hususlardır.

2.4. Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Duyarlılık İlişkisi

Sosyal sorumluluk, hem teknolojik hem de ekonomik gelişmeler sonucunda farklı boyutlara yayılmış ve tek başına incelenmesi zorlaşmıştır. Yaşanan bu düşünce değişikliği, “sosyal sorumluluk” kavramı yerine her geçen gün artan bir şekilde “sosyal

duyarlılık“ kavramının kullanılmaya başlanmasına neden olmuştur. Her iki kavram iç içe geçmiş gözüktüğü de benzer ve farklı yönleri bulunmaktadır.

2.4.1 Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Duyarlılığın Benzer Yönleri

Sosyal sorumluluk, kurumların ve yöneticilerinin insanları, toplumu ve çevreyi etkileyen faaliyetlerinden dolayı hesap verme durumudur. Bir başka deyişle, kurumlar varlıklarını borçlu oldukları ve kaynaklarını kullandıkları toplumun kendisinden beklentilerini yerine getirmelidirler. Ancak günümüzde kurumların başından bulunan yöneticiler sosyal yükümlülüklerini kendileri belirlemeye çalışmaktadırlar. Bu nedenle, sosyal sorumluluk kavramı sosyal duyarlılığa dönüşmüştür (Demir ve Songür, 1999:166-167). Sosyal duyarlılık daha fazla kullanılmaya başlanmıştır.

Sosyal sorumluluğun farklı bir boyutu olarak ele alınan sosyal duyarlılık, aslında yönetimin sosyal sorumluluk alanındaki tutum ve davranışlarının hareket evresini oluşturur. Sosyal sorumluluk durumunun belirlenmesi, kurumların sosyal sorumluluklarını tanımlama sorunlarına saptanıp kalmadan, bunları rasyonel ve operasyonel düzeylere indirgemesine olanak verir (Nizamieva, 2001:32).

Sosyal sorumluluğa çok yakın bir kavram olan sosyal duyarlılık, kurumların politikalarını, hem kurum hem de toplum için faydalı olacak bir sosyal çevre içinde düzenleyebilme yeteneğidir. Kurumların toplumun bir parçası olarak vatandaşlık bilinci içerisinde davranmaları gerektiği tezinden hareketle sosyal sorumluluk, bir örgüt yönetiminin bir bütün olarak toplumun yarar ve refahını artırıcı kararlar alma, faaliyetlerde bulunma yükümlülüğüdür (Minareci, 2007:53). Görüldüğü üzere, her iki yaklaşımda da kurumların sorumlulukları çerçevesinde, aldıkları kararlarda ve uygulamalarında toplumun yararını gözetmekle sınırlı kalmayıp, her türlü toplumsal konu ve sorun ile birebir ve olanakları elverdiği ölçüde ilgilenme ve katkıda bulunma zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır.

Kısaca, hem sosyal sorumluluk hem de sosyal duyarlılık da temel amaç, ahlâk ve kamu çıkarlarını dikkate alan sınırlar içerisinde hizmetleri yürütmek, toplumsal öncelikleri ve beklentileri karşılayacak ölçüde olumlu tepkide bulunmak, gerekli önlemleri almaya yönelik isteklilik göstermek, bir bütün olarak toplumun çıkarlarına karşı gerekli hassasiyeti dengeli bir şekilde sağlamak ve iyi bir kamu kurumu olmak için sosyal yönden sorumlu bir stratejinin uygulanmasıdır diyebiliriz (Özgener, 2000:136).

2.4.2. Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Duyarlılığın Farklı Yönleri

Günümüzde sosyal sorumluluk kavramına geçmiş hiçbir dönemde olmadığı kadar büyük önem verilmeye başlanmıştır. Bunda, günümüz kurumlarının sosyal sorumluluk kavramı sayesinde, kurum için ciddi kazanımlar elde etmelerinin büyük etkisi bulunmaktadır. Toplumda yaşanan değişimler ışığında günümüz kurumlarının geçmişe oranla sosyal sorumluluk anlayışlarını değiştirdiklerini ve bu değişim sonucunda ortaya bir takım yeni kavram ve uygulamaların çıktığını görmekteyiz. Bu kavramlardan biri de sosyal duyarlılık kavramıdır (<http://www.canaktan.org>, 20.01.2009). Bu iki kavramın benzer yönleri olduğu kadar farklı yönleri de söz konusudur.

Sosyal sorumluluk, kurumların davranışının toplumda hâkim olan normlar, değerler ve beklentilerle uyum içinde olduğu düzeyi tanımlar. Sosyal sorumlulukta bir zorlayıcılık unsuru söz konusudur. Sosyal duyarlılık ise, kurumların sosyal baskılara nasıl karşılık vermesi gereğinden çok, dinamik sosyal sistem içerisinde uzun vadeli nasıl önemli rol oynanması üzerinde durur. Sosyal duyarlılık kavramı tahmin edici ve önleyici niteliktedir. Görüldüğü üzere, sosyal sorumluluk ve sosyal duyarlılık birbirleriyle paralellik gösterse de, sosyal duyarlılık farklı bir boyutu işaret eder. Sosyal duyarlılık, kurumların sosyal baskı ve taleplere cevap verme kapasitesidir (Nizamieva, 2001:31).

Sosyal sorumluluk ile sosyal duyarlılık arasındaki fark, sosyal duyarlılığın daha çok kurumun iç bünyesi ile ilgili olmasıdır. Sosyal duyarlılık konusunda ise yasaların zorlayıcılığı bulunmamaktadır.

Kurumların sosyal konularda duyarlı davranması kendi isteğine bağlıdır. Böyle olmakla birlikte, yine de toplumun artan baskısı ve toplumsal gereksinimler kurumların sosyal konularda daha duyarlı olmasına neden olmuştur. Yönetimin amacı yalnızca kurum politikalarını belirlemek ve uygulamak değil, aynı zamanda toplumsal beklentilere karşılık vermektir. Bunun içinde öncelikle sosyal konularda karar vermek gerekir.

Kısaca sosyal duyarlılık, organizasyonel bir davranış olup, bazı çıkar gruplarının gereksinimlerini karşılamak için yasal ve ahlâki standartları aşmak demektir. Burada yönetime düşen, çeşitli değişimleri öngörme ve uygun önlemleri almaktır. Yönetim, toplumsal sistem tarafından belirlenen rolünü kabul etmiştir. Kurumlar çevresel ve sosyal faaliyetlerini yeniden düzenlemekte ve çıkarlarını dengelenmesi ve

geliştirilmesi için yasaların çıkarılması yönünde faaliyette bulunmaktadır. Sosyal duyarlılık daha çok kurumların sosyal sorunlara karşı göstereceği tepkinin ne olması gerektiği üzerinde durmaktadır.

Sosyal yönden duyarlı organizasyonların özellikleri aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

- 1- Sosyal yönden duyarlı organizasyonlar, sosyal taleplere esnek ve yaratıcı bir tepkide bulunurlar. Bu organizasyonlar kendi istek ve gereksinimlerinden ziyade diğer çıkar gruplarının istek ve gereksinimleri üzerinde odaklanmakta ve çıkar gruplarıyla birlikte onların gereksinimlerini karşılamayı amaçlamaktadır.
- 2- Sosyal açıdan duyarlı organizasyonlar, sosyal sorunların çözümünde reaktif bir tutumdan ziyade proaktif bir tutum sergilemektedirler.
- 3- Sosyal yönden duyarlı organizasyonlar, ekonomik, yasal, sosyal ve ahlaki sorumluluklarını kabul ettiklerinden ve toplumda üstlenmiş oldukları rolün bilincinde olduklarından çevreleriyle olan ilişkilerinde karşılıklı bilgi alışverişine önem verirler.
- 4- Sosyal yönden duyarlı organizasyonlar, toplumsal kültüre saygı duyar ve kültürel bütünlüğü sağlamak için birlikte çalışmayı ilke edinir.

Sosyal yönden duyarlı bir yönetim anlayışı, çok güçlü bir iş bağlılığını, işbirliğini ve daha yüksek düzeyde verimliliği beraberinde getirir. Bir organizasyonun sosyal performansı, toplumun değişen beklentilerini analiz ederek sosyal taleplerine cevap verebilmek için sistematik bir yaklaşım belirler ve sosyal sorunlara ilişkin uygun çözümler getirmeyi kapsar (Göksu, 2006:16-17).

Görüldüğü üzere, hem sosyal sorumluluk hem de sosyal duyarlılık birbirine benzer iki kavramdır. Kurumların toplumun değişen beklentilerine cevap verebilmesi, toplumun sorunlarının farkına varması, insani değerleri ön planda tutması ve en önemlisi de insanca yaşamının gereklerini yerine getirmesi sosyal sorumluluk ve sosyal duyarlılık projelerine verilen önemin bir sonucudur. Bu nedenledir ki, toplumlarda kurumların sosyal sorumluluk ve sosyal duyarlılık projelerine yer vererek sosyal sorunları çözüme kavuşturmaları gerekmektedir.

2.5. Sosyal Duyarlılığın Ortaya Çıkmasına Neden Olan Faktörler

1970’li yıllardan itibaren kurumların toplumdaki rolü tartışmalarına yeni bir düşünce tarzı eklenmeye başlanmıştır. Bu değişiklik, “sosyal sorumluluk” kavramı yerine

“sosyal duyarlılık“ kavramının kullanılmaya başlanmasıdır. Kurumların sosyal alanlarda başarılı olabilmesi için toplumun refah içerisinde yaşayabileceği sosyal çevre yaratmak için politikalar üretmeleri gerekir. Zaten sosyal duyarlılık düşüncesinin temel noktasını da kurumların toplumsal baskılara ve topluma karşı duyarlı bir hal alma eğilimi yatmaktadır.

Toplumsal sınıflar arasında her geçen gün artan gelir dengesizliği, istihdamdaki güvensizlik, ekonomi de yaşanan güven bunalımı, kurumların yönetimi ve sorumluluğu konusundaki endişelerin artması, kurumların kendi çıkar gruplarına karşı sosyal yönden daha fazla sorumlu hissettiği bir anlayışın giderek yaygınlaşması duyarlılık uygulamalarını daha fazla gerektirmektedir.

Kurumların farklı alanlarda topluma katkı sağlamalarına olanak veren sosyal duyarlılık anlayışında, kurumların toplumsal duyarlılığa önem vermesi bir taraftan topluma zarar veren veya olumsuz etki yapan faaliyetleri ortadan kaldırarak sosyal dengeyi koruması; diğer taraftan da toplumun refah ve sağlığına hizmet eden faaliyetlerde bulunarak, sosyal faydayı arttırması ve sosyal sorunları çözmek için önemli ölçüde kaynak ayırması ile mümkündür (Göksu, 2006:19).

Sosyal duyarlılık alanında kurumların duyarlı hareket etmesi ile insani değerlere önem veren ve eşitliğe yönelmiş çoğulcu yaklaşım ve yönetim anlayışının egemen olduğu, yaşam standardı yüksek, denge içinde mutluluk arayan bir toplum oluşur (Göksu, 2006:20).

Sosyal ve ekonomik sorunlar gerek eşitsizlik ya da eşitsizliğin algılanması gerekse de artan beklentiler nedeniyle giderek daha fazla dikkat çekmeye başlamıştır. Kentlerin sağlıksız gelişimi, çevre kirliliği gibi sorunların çözümünde kurumların gerekli sorumluluğu yüklenmeyerek başarısız olarak görülmeye başlanması ile birlikte sosyal duyarlılığa karşı beklentiler toplumda daha fazla artmıştır. En önemlisi de kurumlar, “sorun” bulmadan, kendilerinin “muhtemel” sorunlara el atıp, çözmeleri gerektiğini anlamışlardır ve duyarlı bir yönetim anlayışının farkına varmışlardır (Göksu, 2006:47-48).

2.6. Sosyal Duyarlılık ve Sosyal Yarar (Fayda) İlişkisi

Fayda Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde, gereksinmelerin, mal ve hizmetler kullanılarak doğrudan doğruya karşılanması sırasında tüketicinin duyduğu haz olarak tanımlanmıştır (<http://www.tdkterim.gov.tr>, 02.02.2009).

Sosyal fayda ise, belirli bir ekonomik karar sonucu bütün toplumun refahında meydana gelen artış şeklinde tanımlanmıştır (<http://www.ekonomist.com.tr>, 03.03.2009). Diğer bir tanımlamada sosyal fayda, planlanan ve hayata geçirilen bir sosyal faaliyetin-etkinliğin- hareketin- programın olumlu neticelerinden, hedef, grup veya kitlenin, maddi ve manevi yönleriyle istifade etmesi-menfaat sağlamasıdır (<http://www.ankara-bel.gov.tr>, 04.03.2009).

Sosyal fayda, devlet tarafından alınan bir karar sonucu toplumun tümüne yönelik olarak üretilen mal ve hizmetlerin tamamını kapsar. Bu kavram sadece devlet tarafından alınan kararların tüm topluma etkisini değil aynı zamanda bazı kişiler tarafından alınan kararların ya da yürütülen ekonomik faaliyetlerin sonucunda toplumsal refahta meydana gelen artışları da ifade eder (<http://www.ekonomist.com.tr>, 03.03.2009). Bir kişinin eğitim görmesinden sadece kendisinin değil tüm toplumun fayda sağlaması gibi birçok örnek verilebilir.

Sosyal devletler amaçlarına ulaşabilmek için çeşitli politikalar üretirler ve birtakım politika araçlarını kullanırlar. Sosyal politika, sosyal sorunları inceleyen ve bunlara çeşitli çözümler üreten bir araştırma alanı olup, toplumun refah düzeyini artırıcı çözümler üreten politika çeşididir (Aktan ve Özkıvrak, 2003). Devlette sosyal politikalarından biri olan sosyal duyarlılık projeleri ile topluma sosyal yarar sağlamayı amaçlamaktadır. Devletin bu amaçla organize ettiği sosyal sorumluluk kampanyaları topluma sosyal fayda kazandırma amacına dönük olarak gerçekleştirilmektedir. Bu tür kampanyalar samimi olarak gerçekleştirildiğinde toplum tarafından kabul görmekte ve toplumun kurumlara bakış açısına da olumlu olarak yansımaktadır (Tıgılı ve diğ., 2007).

Kurumların sosyal konularda duyarlı davranması gerek kuruma gerekse de topluma birtakım sosyal faydalar sağlamaktadır. Kurum açısından; marka değeri meydana getirme, kurumsal itibarın sağlanması, kurumsal imajın artması, toplumsal saygınlık kazanılması, nitelikli personelin kurumda çalışma isteğinin artmasının sağlanması, yöneticilerin ve çalışanların farkındalıklarının artarak daha iyi motivasyon olmasına

vb. sosyal faydalara yardımcı olmaktadır (Aktan ve Börü, 2006:65). Kurumların duyarlı davranışlarının toplum açısından yarattığı sosyal faydalar ise; insan haklarının geliştirilmesi, eğitim, sağlık ve kültür alanlarında yapılan yatırımların artması, kadın ve çocuk işgücünün sömürülmesine engel olunması, sürdürülebilirliğe katkının sağlanması, daha fazla istihdam oluşturulması, toplumsal engellerin ortadan kaldırılması, toplumsal katılım ve ortak yaşam paylaşım alanlarına kavuşulması, sosyal dayanışma mekanizmalarının yeniden canlandırılması şeklinde ifade edilebilir.

Sosyal duyarlılığın en önemli tarafı ise, toplumda önemli bir yere sahip olan gençlerle işbirliği içerisinde sosyal duyarlılık projelerini gerçekleştirerek, genç nesiller ve kurumlar arasında dayanışma duygularını güçlendirmektir. Bunun sonucunda tekilleşen ve yalnızlaşan değil, sosyalleşen ve dayanışan bir toplum yaratılmasına katkı sağlanmasıdır.

Kurumların sosyal duyarlı davranışları ile kentler daha temiz hale gelmekte, sağlıklı yaşam tarzı özendirilmekte, canlı yaşamına saygılı ve kent güvenliğini sağlayıcı çağdaş yöntemlerin geliştirilmesi sağlanmaktadır.

Sosyal duyarlılık yönetiminin sağlayacağı sosyal faydaları kısaca şunlardır:

- İyi bir sosyal çevre oluşturularak kurumun kamuoyunca daha çok benimsenmesi sağlanabilir.
- Toplumsal sorunların tartışılıp çözümlenmesini üstlenerek toplumun önemli bir parçası haline gelinebilir.
- Ekolojik yapıya ve çevreye duyarlı bir kurum ve toplum yaratılabilir.
- Nitelikli çalışanın kuruma kazandırılmasına ve kuruma olan bağlılığın artmasına neden olur.
- Toplumdaki bireyler arasında iletişim, güven ve dayanışma güçlenir (Nalbant, 2005:197). Böylece sosyal dayanışma mekanizmalarının yeniden canlandırılır.
- Eğitim, sağlık ve kültür alanlarında yapılan yatırımların artması sağlanır.
- Kurumların itibarlarının artması ve marka imajlarının korunması sağlanır.
- Toplumsal engeller ortadan kaldırılarak engelli vatandaşlar yeniden toplumsal yaşama kazandırılır.

- Demokrasi ve insan haklarının geliştirilmesi sağlanır.
- En önemlisi de duyarlı bir toplum oluşturma yolunda önemli adımlar atılmış olur.

Bunların yanı sıra devletin sahip olduğu kurum ve kuruluşlar birtakım ekonomik faaliyetler gerçekleştirerek halka kamu hizmeti sunmaktadırlar. Bu kamu hizmetleri mevcut ekonomik yapının karakteristik özelliğine göre farklı şekillerde tezahür edebilir. Bazı kamusal mal ve hizmetlerin faydası özel mal ve hizmetler gibi pazarlanabilir. Mesela yerel yönetimler, yerel halkın tercihleriyle uyuşan mal ve hizmet demetini sunacaklarından, fiyatlandırmada talebe göre tespit edilebilecek ve en iyi hizmeti en düşük maliyetle sunmak için yerel yönetimler arasında rekabet teşvik edilecektir. Böylece etkinlik sağlanacak ve sunum maliyetleri içselleştirilecektir. Etkinlik perspektifinden, yerel hizmetlerin finansmanı mümkün olduğunca fayda esasına göre sağlanmalıdır. Finansman kaynağı olarak da, fayda vergileri ve kullanıcı fiyatları uygun olacaktır. Yerel hizmet sunumunda etkinliğin sağlanabilmesi için;

- Gerçekleştirilecek olan hizmetlerin sosyal duyarlılık bilinci içerisinde topluma maksimum derecede sosyal fayda sağlayacak şekilde yapılmalıdır.
- Yerel kararların halkın denetimine ve bilgisine açık olması gerekir. Karar alma sürecinin demokratik olması ölçüsünde yerel halk alınan kararların maliyet ve faydalarını önceden takdir edebilir ve tam bir enformasyona sahip olabilir.
- Fayda ve maliyetler, yerel alanın dışına taşmamalıdır.
- Yerel hizmet sunumunda sosyal fayda gözetilerek özel sektörün katılımı da sağlanmalıdır (Tuncer, 2007:91-92).

Özetleyecek olursak; kamu hizmetleri doğrudan kar amacına yönelik değil, kamu yararına uygun olarak halka sunulur. Kamu yönetimindeki kar kavramı, farklı bir özelliğe sahiptir. Kamu kurumlarında “kar”ın yerini “sosyal fayda” kavramı alır. Yoksulların ve kimsesizlerin korunması, evi olmayanlara uygun fiyatlarda ev verilmesi, çiftçilerin çeşitli şekillerde desteklenmesi, işsizliği azaltmak için çalışanların daha genç yaşta emekli edilerek yeni istihdam alanlarının yaratılması, üretimi arttırmak için devlet tarafından verilen teşvikler, tüm bunlar “sosyal fayda” kavramı içinde değerlendirilecek hususlardır (www.ekodialog.com). Ancak şunu da unutmamak

gerekir ki tüm bu sosyal yardımların temelinde yatan ve sosyal faydayı ortaya çıkaran temel unsur kurumlardaki sosyal duyarlılıktır.

2.7. Sosyal Performans Kavramı

Sosyal performans kavramının açıklanabilmesi için öncelikli olarak performans kavramının ne anlama geldiğinin ve kavramı oluşturan unsurların neler olduğunun ele alınması gerekmektedir.

Performans sözcüğü, herhangi bir işin, hizmetin ya da malın yerine getirilmesi manasına gelir. Performans sözcüğünün kapasite sözcüğü ile de yakından ilişkisi vardır. Performanstan bahsederken, aslında kapasiteden de bahsetmiş oluruz. Örneğin, performansın düşük olması, ya kapasite kullanımının düşük olduğu, aslında daha yüksek kapasite ile çalışmanın mümkün olduğu ya da kapasitenin yetersiz olduğu anlamına da gelebilmektedir (Şentürk, 2008:7). Görüldüğü üzere, çeşitli şekillerde performans kavramını açıklamak mümkün olmaktadır.

Performans genellikle, belirlenen koşullara göre bir işin yerine getirilme düzeyi veya iş görenin davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır. Bir başka ifade ile performans, genel olarak amaçlı ve plânlanmış bir etkinlik sonucunda elde edileni, nicel ve/veya nitel olarak belirleyen bir kavramdır. Yani, belirlenmiş olan bir hedefe ulaşım seviyesinin ölçümüdür (Şentürk, 2008:7).

Genel olarak performans, “amaçlı ve plânlanmış bir etkinlik sonucunda elde edilenin nicel ya da nitel olarak belirlenmesi”ni ifade eder (Akal, 1998: 1).

Performansın belirlenebilmesi için, gerçekleştirilen faaliyetlerin sonucunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Performans ölçüldükten sonra elde edilen değerler, performans göstergelerini oluşturmaktadır (Akal, 1998: 1).

Yerel yönetimler açısından performans ise, yerel yönetimlerin belirlediği stratejik amaçları gerçekleştirmek üzere giriştikleri faaliyetlerin ve personelin iş ve işlemlerinin sonucunun nicel ya da nitel olarak belirlenmesi, böylece belediyenin genel olarak başarısının tespit edilmesi olarak tanımlanabilir (Köseoğlu, 2005:213).

Bunların yanı sıra performans, çok çeşitli unsurların ya da boyutların bir araya gelmesinden oluşan bir olgudur. Performansın bazı boyutları, zaman içerisinde önemini kaybederken bazıları daha önemli hale gelmiş, bazı unsurlar ise yeni ortaya çıkmıştır. Tutumluluk ve verimlilik, etkinlik ve günümüzde de kalite unsurları gelişme

göstermiştir. Diğer yandan performansı oluşturan unsurlar, sunulan mal ve hizmetlerin çeşidine göre de değişebilir. Mesela bir belediyede şikâyetleri dinlemek, müşteri tatmini gibi faaliyetlerde, hizmetlerde kalite ön planda iken; hane başına ulaştırılan su hizmeti gibi faaliyetlerde kaliteden çok kalite ön plana çıkmaktadır. Son olarak performansın unsurları, sunulan mal ve/veya hizmetin kaynağına (kamu kesimi, özel kesim) göre de çeşitlenebilmektedir (Köseoğlu, 2005:213).

2.7.1 Sosyal Performans Yönetimi

Performans yönetimi, kaynakların etkin ve verimli kullanımını sağlayarak kaynak kullanım kapasitesini ve hizmetlerin kalite ve etkinliğini artırmayı amaçlayan bir yönetim anlayışı ve bu anlayışın hayata geçirilmesine yardımcı olan teknikler bütünüdür (Köseoğlu, 2005:222).

Diğer bir tanımlamada ise performans yönetimi; bir kurumun, kuruluş amaç ve hedefleri doğrultusunda ürettiği/sunduğu mal ve hizmetleri başarılı bir biçimde gerçekleştirebilmesi için kullandığı yol, yöntem ve araçlar konusunda yapılan faaliyetlerdir (Şentürk, 2008:7).

Performans yönetimini şu şekilde de tanımlayabiliriz: iyi bir performans seviyesine ulaşmak için idarenin, performans plânlamasını ve denetimini de içeren geniş bir anlayış geliştirmesine *Performans Yönetimi* denir. Bir başka ifade ile performans yönetimi, örgütü istenen amaçlara yönleltmek için örgütün mevcut ve geleceğe ilişkin durumları ile ilgili bilgi toplama, bunları karşılaştırma ve performansın sürekli gelişimini sağlayacak yeni ve gerekli etkinlikleri başlatma ve sürdürme görevlerini yüklenen bir yönetim sürecidir (Altıntaş, 2008:4).

Bir kurumun başarı seviyesini artırabilmek amacıyla geliştirilen yönetim tekniklerinden biri olan performans yönetimini kamu kesimine uyarlayacak olursak, performans yönetimi, “kamu yönetiminde kuruluş amaçları doğrultusunda yetki, görev ve sorumluluk alınan mal ve hizmet üretiminde, iş başarımının sağlanması süreç ve etkinlikleri” olarak tanımlanabilir (Köseoğlu, 2005:222).

Bu tanımları birlikte değerlendirdiğimizde; performans yönetimi kurum idaresine, kurumun şu andaki durumunu tespit etmek, kurum hakkında geleceğe yönelik amaçlar ve stratejiler belirlemek, bu amaç ve stratejileri planlı bir şekilde uygulamaya geçirmek, uygulama sonucundaki gerçekleştirmelerin ölçümü ve denetimi vasıtasıyla

geri bildirimler elde edip sistemin olumlu veya olumsuz yönlerini tespit etmek ve sonunda kurumun hedeflerinde ve stratejilerinde değişimler yapıp kurum sistemini revize ederek faaliyetleri sürdürmek gibi görevler yüklemektedir. Bu da göstermektedir ki, performans yönetimi sisteminin klasik yönetimden ayrılan en önemli özelliği, örgüt faaliyetlerinin ölçümü ve denetimi sonucu geri bildirimler oluşturması ve bu şekilde örgüt performansının geliştirilmesi için gerekli araçları sağlamasıdır (Altıntaş, 2008:4).

Tüm bu tanımlamalar ve değerlendirmeler sonucunda performans yönetiminin içeriğini şu şekilde özetlenebilir (Altıntaş, 2008:4):

- Örgütün geleceğine yönelik hayaller (vizyon) oluşturmak.
- Mevcut durumu inceleyerek geleceğe yönelik stratejileri belirlemek ve planlamak.
- Performans gelişimleri ile ilgili girişimleri tasarlamak, geliştirmek ve uygulamak.
- Hedeflenen yöne gidilip gidilmediğini, gidiliyorsa nasıl gidildiğini gösterecek bir ölçüm ve değerlendirme sistemini, tasarlamak, geliştirmek, uygulamak.
- Performans düzeyini sürekli geliştirmeyi sağlayacak ödül-ceza sistemini kurmak.
- Bütün bu amaçlara ulaşmak için örgüt yapısını yeniden düzenlemek.

Buradaki amaç, performans yönetimi vasıtasıyla geleceğin örgütlerini oluşturmak ve örgütlerin faaliyet çıkışlarından maksimum yararlanmayı sağlamaktır.

2.7.2 Yerel Yönetimlerde Sosyal Performans

Özellikle günümüzde kamu harcamalarını artması, kamu kaynaklarının etkinlik-verimlilik ve tutumluluk ilkelerine göre kullanılmasını gündeme getirmiştir. Kanunilik denetiminin kamu harcamalarının denetiminde yetersiz kalması, halkın kamu kesimi tarafından sunulan hizmetlerin nitelik ve niceliklerini sorgulaması, medya ve kamuoyunun kamu yönetiminin faaliyetlerini daha duyarlı izlemesi, bu grupların ülke yönetimleri üzerindeki baskılarının artmasına neden olmuştur. Bu ve benzeri nedenler, ülke yönetimlerinin yeni ve farklı denetim uygulamalarına gitmelerine neden olmuştur. Bu kapsamda performans denetimi günümüzde birçok ülkede, özellikle OECD ülkeleri tarafından bazı farklılıklarla başarılı bir şekilde uygulanmaktadır (Şentürk, 2008:3-4).

Yerel yönetimler açısından performans, yerel yönetimlerin belirlediği stratejik amaçları gerçekleştirmek üzere giriştikleri faaliyetlerin ve personelin iş ve işlemlerinin sonucunun nicel ya da nitel olarak belirlenmesi, böylece belediyenin genel olarak başarısının tespit edilmesi olarak tanımlanabilir (Köseoğlu, 2005:213).

Kamu hizmetlerinin temel amacı, vatandaşların hayat tarzını çağdaş değerlere uygun biçimde iyileştirmek ve onların refah düzeyini artırmaktır. Yerel Yönetimler, devletin yerel hizmetlerin görülmesi amacıyla, yerel ölçekte örgütlenmesidir. Yerel yönetimler temelde toplum tarafından oluşturulmuş olup, topluma hizmet amacıyla, toplumun zaten kıt olan kaynaklarını kullanmaktadır. Bu sebeple, yerel yönetim kuruluşlarından biri olan belediyelerin hizmetlerinde etkinlik, kalite ve verimlilik artışı, belediyelerin topluma karşı görevi ve varlık gerekçesinin sonucudur.

Yerel Yönetimlerde performans yönetiminin hayata geçirilmesine yönelik esaslar KMYK'da (Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu), 5272 sayılı Kamu Yönetimi Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanunda ve Belediyeler Kanununda yer almaktadır. 5018 sayılı KMYK' nın stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme başlıklı 1.maddesinde (Karabeyli, 2006:19-20 ve Şentürk, 2008:4-5):

“Bu kanunun amacı...kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını...” düzenlemektir.

9.maddesinde, “Kamu idareleri; kalkınma planları, programlar ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar”.

5272 sayılı Kamu Yönetimi Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanunda ise;

Madde 5, i: Kamu kurum ve kuruluşları, insan gücü, bilgi birikimi ve maddi kaynakları etkili ve verimli şekilde kullanır.

Madde 8, 2.: Mahalli idareler, görev, yetki ve sorumluluk alanlarına giren hizmetleri kendi stratejilerine, amaç ve hedeflerine, performans ölçütlerine uygun olarak yürütür.

Madde 38: Denetim; kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyet ve işlemlerinde....hizmetlerin süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre; tarafsız olarak analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek;....

Madde 39,c: Performans denetimi; yönetimin bütün kademelerinde gerçekleştirilen faaliyet ve programların planlanması, uygulanması ve kontrolü aşamalarında ekonomikliğin, verimliliğin ve etkinliğin denetlenmesini ifade eder.

5018 Sayılı Belediye Kanununda:

Madde 1: Bu kanunun amacı...kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını...düzenlemektir.

Madde 5-g: Kamu idarelerinin mal ve hizmet üretimi ve ihtiyaçlarının karşılanmasında, ekonomik veya sosyal verimlilik ilkelerine uygun olarak maliyet-fayda veya maliyet-etkinlik ile gerekli görülen diğer ekonomik ve sosyal analizlerin yapılması esastır.

Madde 9: Kamu idareleri, kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlar.

Yerel yönetimlerin performans yönetiminde sadece kurum içi performans değerlendirmesi yeterli değildir. Sonuçta, belediyeler vatandaşlara hizmet için vardır ve esas olan da vatandaşın memnuniyetidir. Yerel yönetimlerin hizmetlerinde "vatandaş geri beslemesi" çok önemlidir. Özellikle de sosyal sorumluluk ve duyarlılık açısından halkın ihtiyaç ve sıkıntılarını göz önünde bulundurarak elindeki kıt kaynakları en iyi şekilde değerlendirmesi gereken yerel yönetim kuruluşları sosyal performansını arttırmak için halkın sorunlarını en iyi performansı sergileyerek çözmesi gerekmektedir.

Vatandaşlar yerel yönetimlerin sosyal performanslarını değerlendirirken öncelikli olarak;

- Yerel yönetim kuruluşlarının yapmış oldukları sosyal sorumluluk projeleri,

- Yerel yönetim kuruluşlarının sosyal sorunlara karşı duyarlı olup olmadıkları,
- Ekolojik ve doğal çevreye karşı hassas olup olmadıkları,
- İçme suyu, katı atıkların değerlendirilmesi gibi hususlara ne kadar önem verdikleri,
- Şeffaf, katılımcı, güvenilir ve yolsuzlukla mücadeleye duyarlı olup olmadığına bakmaktadır.

Görüldüğü üzere yerel yönetimler başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal performanslarının ölçülmesinde önemli bir unsur olan vatandaşların temel beklentisi sosyal konularda sorumluluk üstlenilmesi ve duyarlı davranılmasıdır. Kamu kurumlarının da stratejik hedeflerine ulaşabilmesi için halkın sorumluluk sahibi bir yönetim anlayışına sahip olma isteğini göz önünde bulundurarak sosyal performansını arttırması gerekmektedir.

BÖLÜM 3: YEREL YÖNETİMLERDE SOSYAL SORUMLULUK YÖNETİMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Yöntem

3.1.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırma, yerel yönetim kuruluşlarından biri olan Çankaya belediyesinin, sosyal sorumluluk düzeyini ölçmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, belediyenin gerçekleştirmiş olduğu sosyal sorumluluk projelerinin, toplum ve belediye çalışanları açısından nasıl algılandığını göstermek bakımından önem taşımaktadır.

3.1.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırma, Çankaya belediyesi sınırlarında yaşayan vatandaşlar ve Çankaya Belediyesi personeli üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın kapsamını söz konusu belediyenin sınırları içerisinde yaşayan yerel halkın kendilerine ulaşılanlar ile Çankaya Belediyesi çalışanları ile sınırlıdır.

Araştırmada ileri sürülen her yorum araştırmaya katılanlarla veri toplama aracıyla söz konusu belediyede kendilerine ulaşılanlarla sınırlıdır.

3.1.3. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemi, Çankaya Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan halk ve belediye çalışanları oluşturmaktadır. Çankaya İlçesinde rast gele seçilen vatandaşlara 500 soru kâğıdı dağıtılmıştır. Soru kâğıtlarından 420'si geri dönmüş bunların 17'si çeşitli eksikler nedeniyle değerlendirmeye alınmamıştır. Analizler 401 soru kâğıdı üzerinden yapılmıştır.

Araştırmanın Belediye çalışanlarına karşı sorumluluk boyutunu ölçmek amacıyla belediye personeline 75 soru kâğıdı dağıtılmış, bunların 50'si geri donmuş ve değerlendirmeye alınmıştır. Bu rakamların yeterli olduğu aşağıdaki formüle göre değerlendirilmiştir. Örneklem büyüklüğü $n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2 \cdot (N-1) + t^2 \cdot p \cdot q}$ formülüne göre hesaplanmıştır. Buna göre araştırma örneklemini niceliksel olarak, istatistikî analizler için yeterli büyüklüktedir.

3.1.4. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Araştırmanın belirtilen amacı doğrultusunda aşağıdaki model geliştirilmiştir. Modelde, yerel yönetim çalışanlarının ve yerel yönetimlerin hizmet sunduğu halkın sosyal sorumluluk algıları gösterilmeye çalışılmıştır tez konusu kapsamında aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir. Ayrıca test etmek amacıyla aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

H1: Araştırmaya katılanların demografik özellikleri ile sosyal sorumluluk algı ortalamaları arasında fark vardır.

H2: Sosyal sorumluluk boyut ortalamaları arasında fark vardır.

H3: Sosyal sorumluluk boyutları arasında anlamlı ilişki vardır.

3.1.5. Veri toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, daha önce sosyal sorumluluk konusunda yapılmış araştırmalar incelenerek buralardan örnek ifadeler çıkarılmıştır. Bu örnek ifadeler araştırma metninden çıkarılan ifadelerle karşılaştırılarak 50 adet ifade tespit edilmiştir. Bu ifadelerle 40 kişi üzerinde pilot çalışma uygulaması yapılarak elde edilen verilerle soru formunun güvenilirlik analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda 13 soru anket formundan çıkarılarak toplam 37 ifade üzerinden anket uygulaması

yapılmıştır. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda araştırmanın cronbach alpha değerinin $\alpha=0,89$ olduğu görülmüştür.

Anketlerdeki tüm ifadeler 5’li Likert ölçeği (1-Kesinlikle Katılmıyorum... 3-Kararsızım... 5-Kesinlikle Katılıyorum) çerçevesinde oluşturulmuştur.

3.2.Verilerin Analizi

Veriler SPSS 11,5 istatistik programı yardımı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde frekans dağılımları ortalama, standart sapma, bağılantısız örneklemeler için T-Testi, Varyans analizi ve korelasyon analizleri yapılmıştır. Araştırma $\alpha=0,05$ ve $\alpha=0,01$ anlamlılık düzeyinde yapılmıştır.

3.3. Bulgular ve Yorumlar

3.3.1. Araştırma Örneklemine İlişkin Veriler:

Tablo 1: Demografik Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

Demografik özellikler	Frekans		Yüzde		Demografik Özellikler	Frekans		Yüzde	
Yaş	Ç	H	Ç	H	Medeni durum	Ç	H	Ç	H
21-27	22	88	2,0	21,9	Evli	23	223	46,9	55,5
31-40	12	100	44,9	24,9	Bekâr	26	177	53,1	44,0
36-43	9	80	24,5	19,9	Eğitim durumu				
44-51	4	84	18,4	20,9	İlköğretim	3	127	6,1	31,6
52 ve üstü	1	50	8,2	12,4	Orta Öğretim	10	106	20,4	26,4
Cinsiyet					MYO	8	63	16,3	15,7
Kadın	28	197	57,1	49,0	Fakülte	27	86	55,1	21,4
Erkek	21	205	42,9	51,0	Y.lisans-Doktora	1	20	2,0	5,0

Araştırma örneklemi oluşturulan vatandaşların ve çalışanların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere, vatandaşların %24,9’u 31-40 yaş aralığında; %49’u kadın, %55,5’i evli, %31,6’sı ilköğretim düzeyinde eğitime sahiptirler. Çalışanların ise, %44,9’u 31-40 yaş aralığında; %57,1’i kadın, %53,1’i bekar, %55,1’i fakülte düzeyinde eğitime sahiptirler.

3.3.2.Boyut Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçekteki ifadeler beşli Likert tipi ölçek şeklinde düzenlenmiştir. Beşli Likert tipi ölçeklerde boyutların analizleri sonucunda elde edilen ortalama değerlerden 3'ün altında kalanlar olumsuz yargıyı, 3'ün üzerinde olanlar ise olumlu yargıyı ifade etmektedir (1 hiç katılmıyorum...5 Kesinlikle katılıyorum olması durumunda). Boyut ortalamaları, bir faktör ile ilgili olarak ortalama aritmetik değeri; standart sapmalar (SS) ise bireylerin cevaplarının birbirine yakınlık durumunu gösterir. Standart sapma küçüldüğü ölçüde bireylerin faktörler açısından eğilimlerinin yakın (homojen) olduğu, standart sapmanın büyük olması durumunda cevaplayıcıların eğilimlerinin birbirinden uzaklaştığını (heterojen) gösterir. Kısaca standart sapmanın küçük olması; ortalamadan sapmaların az olduğunun, büyük olması ise ortalamadan sapmanın çok olduğunun göstergesidir.

Tablo 2: Boyut Ortalama ve Standart Sapma Değerleri Tablosu

Araştırma boyutları	Ortalama	Standart sapma
Sosyal refaha ilişkin sorumluluk	2,997	,583
Kent ve çevreye karşı sorumluluk	2,740	,561
Eğitim ve kültürel sorumluluk	3,386	,735
Çalışanlara karşı sorumluluk	3,244	,998
Siyasal ve Politik sorumluluk	3,280	,761
Sağlığa ilişkin sorumluluk	3,438	,754
İnsan Hakları ve Özgürlüklerine ilişkin sorumluluk	2,887	,706
VATANDAŞ GENEL	3,118	,683
ÇALIŞAN GENEL	3,244	,998

Tablo 2'ye bakıldığında vatandaşların sosyal sorumluluk algıları ortalamasının ($X=3,11$; $ss= 0,683$) çalışanların sorumluluk algılarından kısmen düşük ($x=3,24$; $ss= ,998$) çıktığı anlaşılmaktadır. Bu değerlere göre araştırmaya katılanların belediyenin faaliyetleri ilgili algılarının olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Tablodaki değerlere göre vatandaşların sosyal sorumluluk algılarının genel ortalaması ($X=3,11$; $ss= ,683$) düzeyindedir. Buna göre vatandaşların genel sosyal sorumluluk algıları çalışanların genel sosyal sorumluluk algılarından kısmen düşük çıktığı anlaşılmaktadır. Bu değerlere göre araştırmaya katılanların belediye faaliyetleri ile ilgili sosyal sorumluluk algılarının olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılanların belediye faaliyetleriyle ilgili algıladıkları sosyal sorumluluk boyutu sağlığa ilişkin sorumluluk ($x=3,43$; $ss= ,754$), araştırmaya katılanların algıladıkları en düşük sosyal sorumluluk

boyutu ise kent ve çevreye karşı sorumluluktur ($x=2,74$; $ss=,561$). Bu değerlere göre araştırmamızın ikinci hipotezi olan sosyal sorumluluk boyutları ortalamaları arasında fark vardır şeklindeki **H2 hipotezinin** doğrulandığı anlaşılmaktadır.

3.3.3. Sosyal Sorumluluğun Demografik Değişkenlerle İlişkisi:

Tablo 3: Algılanan Sosyal Sorumluluğun Cinsiyet Değişkeni T Tablosu Değerleri

Cinsiyet			N	Ort. X	s.s.	T	p
	Refah	Kadın	197	3,080	,585	2,831	,005
		Erkek	205	2,917	,570		
	Kent	Kadın	197	2,826	,559	3,063	,002
		Erkek	205	2,656	,552		
	Eğitim	Kadın	197	3,495	,726	2,938	,003
		Erkek	205	3,282	,729		
	Siyasal	Kadın	197	3,385	,690	2,746	,006
		Erkek	205	3,178	,812		
	Sağlık	Kadın	197	3,537	,715	2,578	,010
		Erkek	205	3,344	,779		
	İnsan	Kadın	197	2,968	,656	2,261	,024
		Erkek	205	2,800	,744		

Araştırmada kadınların ve erkeklerin sosyal sorumluluk düzeylerini incelemek için “bağımsız örneklemeler için *t* testi” yapılmıştır, $p<0,05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır. Kadınların ve erkeklerin sosyal sorumluluk boyutlarına ilişkin algı ortalamaları, standart sapma değerleri, *t* ve *p* değerleri yukarıdaki Tablo 3’de gösterilmiştir. Tablodan da görüldüğü üzere tüm sosyal sorumluluk boyutlarında sosyal sorumluluk algı ortalamalarının kadınların erkeklerden fazla olduğu anlaşılmaktadır. Tablodan görüleceği üzere $p<0,05$ anlamlılık düzeyinde cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı farklılığın olduğu anlaşılmaktadır.

Buna göre araştırmamızın birinci hipotezi olan araştırmaya katılanların demografik Özellikleri ile sosyal sorumluluk algı ortalamaları arasında fark vardır şeklindeki **H1 hipotezinin** cinsiyet değişkeni bakımından da doğrulandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4: Algılanan Sosyal Sorumluluğun Medeni Durum Değişkeni T Tablosu Değerleri

Medeni Durum			N	Ort. X	s.s.	T	p
	Refah	Evli	223	3,136	,554	5,567	,000
		Bekâr	177	2,820	,574		
	Kent	Evli	223	2,802	,568	2,439	,015
		Bekâr	177	2,664	,548		
	Eğitim	Evli	223	3,493	,729	3,175	,002
		Bekâr	177	3,261	,722		
	Siyasal	Evli	223	3,339	,735	1,700	,090
		Bekâr	177	3,209	,791		
	Sağlık	Evli	223	3,573	,742	3,944	,000
		Bekâr	177	3,279	,738		
	İnsan	Evli	223	2,939	,734	1,554	,121
		Bekâr	177	2,829	,666		

Araştırmada evlilerin ve bekârların sosyal sorumluluk algı düzeylerini incelemek için “bağımsız örneklem için *t* testi” yapılmış, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel bakımdan tüm boyutlarda anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır. Araştırmaya katılanlardan evli olanların tüm boyutlarda bekâr olanlardan sosyal sorumluluk algı ortalamalarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Evlilere oranla bekârların sosyal sorumluluk algı düzeylerinin düşük çıkması, bekarların sosyal sorumluluğa ilişkin duyarlılıklarının daha az olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Çalışanlar için yapılan T-testi ve Anova testi $p > 0,005$ ve $p > 0,001$ düzeyinde anlamlı bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 5: Yaş değişkeni ve Sosyal Sorumluluk Arasındaki İlişkinin Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın kaynağı		s.s	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	F	P
Yaş	Refah	Guruplar arası	4	6,083	1,521	4,634	,001
		Guruplar içi	397	130,275	,328		
		Toplam	401	136,358			
	Kent	Guruplar arası	4	5,702	1,425	4,680	,001
		Guruplar içi	397	120,915	,305		
		Toplam	401	126,617			
	Eğitim	Guruplar arası	4	11,934	2,983	5,782	,000
		Guruplar içi	397	204,834	,516		
		Toplam	401	216,767			
	Siyasal	Guruplar arası	4	10,997	2,749	4,929	,001
		Guruplar içi	397	221,426	,558		
		Toplam	401	232,423			
	Sağlık	Guruplar arası	4	7,377	1,844	3,316	,011
		Guruplar içi	397	220,817	,556		
		Toplam	401	228,195			
	İnsan	Guruplar arası	4	5,00	1,250	2,544	,039
		Guruplar içi	397	195,094	,491		
		Toplam	401	200,094			

Katılımcıların sosyal sorumluluk algılarında demografik değişkenlerin etkili olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) analizine göre **yaş** değişkeni ile sosyal sorumluluk boyutları arasında anlamlı farklılığın olduğu anlaşılmıştır. Yaş değişkeninin F istatistik değerinin sosyal refaha ilişkin sorumlulukta ($F=4,63$; $p<0,05$), kent ve çevreye karşı sorumlulukta ($F=4,68$; $p<0,05$), eğitim ve kültürel sorumlulukta ($F=4,92$; $p<0,05$), siyasal ve politik sorumluluk ($F=4,92$; $p<0,05$), sağlık ile ilgili sorumluluk ($F=3,31$; $p<0,05$), insan hak ve özgürlüklerine ilişkin sorumluluk ($F=2,54$; $p<0,05$) düzeyinde anlamlı bir ilişkinin olduğu anlaşılmıştır. Buna göre araştırmamızın birinci hipotezi olan araştırmaya katılanların demografik özellikleri ile sosyal sorumluluk algı ortalamaları arasında fark vardır şeklindeki **H1 hipotezinin** doğrulandığı anlaşılmaktadır

Tablo 6: Eğitim değişkeni ve Sosyal sorumluluk arasındaki ilişkinin Varyans Analizi Sonucu

Eğitim	Varyansın kaynağı		s.s	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	F	P
	Refah	Guruplar arası	4	8,972	2,243	6,990	,000
		Guruplar içi	397	127,386	,321		
		Toplam	401	136,358			
	Kent	Guruplar arası	4	4,037	1,009	3,268	,012
		Guruplar içi	397	122,581	,309		
		Toplam	401	126,617			
	Eğitim	Guruplar arası	4	13,412	3,353	6,546	,000
		Guruplar içi	397	203,356	,512		
		Toplam	401	216,767			
	Siyasal	Guruplar arası	4	14,379	3,595	6,545	,000
		Guruplar içi	397	218,045	,549		
		Toplam	401	232,423			
	Sağlık	Guruplar arası	4	17,952	4,488	8,475	,000
		Guruplar içi	397	210,243	,530		
		Toplam	401	228,195			
	İnsan	Guruplar arası	4	2,473	,618	2,544	,293
		Guruplar içi	397	197,621			
		Toplam	401	200,094			

Katılımcıların sosyal sorumluluk algılarında demografik değişkenlerin etkili olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) analizine göre **eğitim** değişkeni ile sosyal sorumluluk boyutları arasında anlamlı farklılığın olduğu anlaşılmıştır. Yaş değişkeninin F istatistik değerinin sosyal refaha ilişkin sorumlulukta ($F=6,99$; $p<0,05$), kent ve çevreye karşı sorumluluk da ($F=3,26$; $p<0,05$), eğitim ve kültürel sorumlulukta ($F=6,54$ $p<0,05$), siyasal ve politik sorumluluk ($F=6,54$; $p<0,05$), sağlık ile ilgili sorumluluk ($F=8,47$; $p<0,05$), insan hak ve özgürlüklerine ilişkin sorumluluk ($F=2,54$; $p<0,05$) düzeyinde anlamlı bir ilişkinin olduğu anlaşılmıştır. Buna göre araştırmamızın birinci hipotezi olan araştırmaya katılanların demografik özellikleri ile sosyal sorumluluk algı ortalamaları arasında fark vardır şeklindeki **H1 hipotezinin** doğrulandığı anlaşılmaktadır.

3.3.4. Korelasyon Bulguları

Tablo 7: Korelasyon Analiz Tablosu

ALT BOYUTLAR		A	B	C	D	E
A- Sosyal refah	Pearson r					
	Anlamlılık	.				
B- Kent ve çevre	Pearson r	,622**				
	Anlamlılık	,000				
C- Eğitim ve kültür	Pearson r	,636**	,660**			
	Anlamlılık	,000	,000			
D- Siyasal ve Politik	Pearson r	,572**	,657**	,795**		
	Anlamlılık	,000	,000	,000		
E- Sağlık	Pearson r	,589**	,640**	,745**	,756**	
	Anlamlılık	,000	,000	,000	,000	
F- İnsan Hakları ve Özgürlükleri	Pearson r	,517**	,529**	,620**	,620**	,653**
	Anlamlılık	,000	,000	,000	,000	,000

**** 0.01 düzeyinde anlamlı**

*** 0.05 düzeyinde anlamlı**

Sosyal sorumluluk alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre sosyal refahla, kent ve çevreye karşı sorumluluk arasında $r = ,622$ sosyal refah ile eğitim ve kültürel sorumluluk arasında $r = ,636$, sosyal refah ile siyasal ve politik sorumluluk arasında $r = ,572$, sosyal refah ile sağlıkla ilgili sorumluluk arasında $r = ,589$ sosyal refah ile insan hakları ve özgürlükleri ile ilgili sorumluluk arasında $r = ,517$ kent ve çevreye karşı sorumluluk ile siyasal ve politik sorumluluk arasında $r = ,657$ kent ve çevreye karşı sorumluluk ile sağlıkla ilgili sorumluluk arasında $r = ,640$, kent ve çevreye karşı sorumlulukla insan hakları ve özgürlükleri ile ilgili sorumluluk arasında $r = ,529$, eğitim ve kültürel sorumluluk ile siyasal ve politik sorumluluk arasında $r = ,795$ eğitim ve kültürel sorumluluk ile sağlıkla ilgili sorumluluk arasında $r = ,745$ eğitim ile ilgili sorumluluk ve insan hakları ve özgürlükleri ile ilgili sorumluluk arasında $r = ,620$, siyasal ve politik sorumlulukla sağlığa karşı sorumluluk arasında $r = ,756$, siyasal ve politik sorumlulukla insan hakları ve özgürlüklerine karşı sorumluluk arasında $r = ,620$, sağlıkla ilgili sorumluluk ile insan hakları ve özgürlüklerine karşı sorumluluk arasında $r = ,653$ ve 0,01 önem düzeyinde anlamlı ilişkinin olduğu anlaşılmıştır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre araştırmamızın üçüncü hipotezi olan sosyal sorumluluk boyutları arasında anlamlı ilişki vardır şeklindeki **H3 Hipotezinin** doğrulandığı anlaşılmıştır.

Korelasyon analizi ile değişkenler (alt boyutlar) arasındaki ilişki test edilmiştir. Bilindiği gibi korelasyon katsayısı 1'e yaklaştığı ölçüde ilişkinin mükemmelliği, 0'a yaklaştığı oranda da ilişkinin zayıf olduğu anlamına gelir. Araştırmada değişkenler arası korelasyon değerleri Tablo 3'de gösterilmiştir. Tabloda yer alan korelasyon değerlerine göre siyasal ve politik sorumluluk ile eğitim ve kültürle ilgili sorumluluk arasında $r: 0,795$ düzeyinde anlamlı bir ilişki vardır. Diğer boyutlar ile de sırasıyla anlamlı ilişki içindedir. İnsan hakları ve özgürlükleri ile ilgili sorumluluk ile eğitim ve kültür ile ilgili sorumluluk arasında ilişkiyle siyasal ve politik sorumluluk arasındaki ilişki aynı ($r:0,620$) düzeyde ilişki içindedir. Negatif ilişki içinde olan boyut bulunmamaktadır.

Korelasyon analizine göre sorumluluğa ilişkin alt boyutların yüksek olması, sosyal sorumluluğun yüksek olmasına katkı sağlayacağı ileri sürülebilir. Ancak burada korelasyon analizlerinin sadece değişkenler arasındaki ilişki düzeyini belirlemek için kullanıldığı göz ardı edilmemelidir. Bir başka ifade ile korelasyon analizi faktörlerden birindeki bir birimlik değişmenin diğer faktörde kaç birimlik bir değişim yarattığını belirlemektedir. Fakat bu ilişkinin yönü ve açıklayıcılığı, yani hangi faktörün hangisini ne düzeyde etkilediği ancak regresyon analizi ile tespit edilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Son yılların en önemli konularından biri olan sosyal sorumluluk, kurumlarla toplumdaki bireyler arasındaki ilişkinin ne denli önemli olduğunu ve kurumların toplumun ihtiyaç ve sorunlarına karşı duyarlı bir yaklaşım sergilemeleri gerektiğini belirtmek açısından önemli bir yer tutmaktadır.

Kelime anlamı itibariyle sorumluluk, bir işi üstüne alan ve o işi yapmak zorunda olan bir kişiden beklenen yükümlülüklerin bütünü şeklinde ifade edilmektedir (Bayrak, 2001: 81).

Yönetim bilimi açısından ise sorumluluk, astın bir başkası için bir görevi ya da belirli bir hizmeti yerine getirme mecburiyetidir” (Koparal, 2000:186).

Sosyal sorumluluğun fonksiyonlarına bakarak sosyal sorumlulukla ilgili şöyle bir tanıma varabiliriz: Ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve dinsel bütün kurumlarla danışmalı, çoğulcu yaklaşım ve yönetim anlayışını hâkim kılan; toplumsal mutluluğu kültürünün manevi ve maddi yönlerinin dengesinde bulacağını bilen; sınıfsal farklılıkların azaldığı insani değerlere ve eşitliğe yönelen; verimlilik ve yüksek performans sonucu sağlanan üretim artışının sağladığı hayat standardına sahip olan; iyimser, verimliliği yüksek, aktif bir toplum yaratmak diyebiliriz (Tosun, 1978: 189).

Yerel yönetimler açısından sosyal sorumluluk, yerel yönetim kuruluşu çalışanlarının aldıkları her kararda, halkın büyük çoğunluğunun istek ve ihtiyaçlarını sağlayacak bir genel sorumluluk taşımalarını ifade eder. Bu açıdan, kamu görevlilerinin temel sorumluluğu, kamu yönetiminin halka hizmet etme aracı olduğu bilincinden uzaklaşmadan, halkın huzur ve refahı için gerekli hassasiyete sahip olmalarıdır.

Sosyal sorumluluk ilkesinin esası, bireylerin ve örgütlerin toplumun diğer aktörleri ile olan karşılıklı ilişkilerinde saklıdır. Ne bireyler ne de örgütler, karşılığında başkalarının hak ve özgürlüklerini tanımaya ve korumaya gönüllü olmadıkça, kendi haklarının ve özgürlüklerinin sağlanmasını talep edebilirler. İşte bu karşılıklılık, sosyal sorumluluk ilkesinin esasını oluşturmaktadır (Özipek, 2004:17). Bu karşılıklı ilişki de sorumluluk ilkesinin sağlanabilmesi için gerekli hassasiyetin sağlanması gerekir.

Sosyal sorumluluk kavramı 20.yy'ın ilk yıllarında ortaya atılmış olsa da, sosyal sorumluluk düşüncesinin modern bakış açısı, Howard R. Bowen'ın “İş Adamının Sosyal Sorumlulukları” adlı kitabı ile büyük ivme kazanmıştır. Bowen, kitabında,

kurumların aldığı kararların sosyal etkilerini göz önünde bulundurmalarını ileri sürmüştür (Göksu, 2006:5).

Sosyal sorumluluk, 20. yüzyılla birlikte ivme kazanan modern yönetim anlayışında üzerinde sıklıkla durulmaya başlanan ve tartışılan bir konu haline gelmiştir. Günümüzde de toplum, giderek artan bir oranda kamu kurumlarının sosyal sorumluluk üstlenmeleri konusunda bir baskı meydana getirmiştir. Bunun sonucunda yöneticiler, görev ve yetkilerini kullanırken toplumsal eğilimlerden büyük ölçüde etkilenerek kararlarını insani, sosyal, politik, yasal ve ahlaki boyutlarını düşünmeden alamaz hale gelmişlerdir (Karaismailoğlu, 2006:11).

Kurumlar, sosyal yaşantının bir parçası olarak ortaya çıkmalarından dolayı içinde bulundukları topluma karşı da bir takım sorumluluklar üstlenirler. Yani, toplumun bir üyesi olması nedeniyle kurumlar toplumun her üyesi gibi sosyal açıdan sorumludur. Bu sorumluluklarını, toplum içerisindeki bireylerin çıkarları gözetilerek bir takım faaliyetlerde bulunmak şeklinde yerine getirirler.

Kurumlar bazında sosyal sorumluluğun önem kazanmasına neden olan temel faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz (Doğan, 2007: 8-10): Kurumların uygulamalarının gittikçe daha şeffaf hale gelmesi, kurumların toplumun beklentilerini göz ardı edememesi, kurumların toplumun gözünde iyi bir izlenim bırakma zorunluluğu, çevrenin korunması ve çevre kirliliğini önleme konusunda toplum tarafından gösterilen baskı ve çabaların artması, bilgi temelli yaşam anlayışına geçişin, vatandaşların daha fazla bilgiye sahip olmaları ve bu bilgiyi daha etkili kullanıyor olması ve kurumların yaptıkları işlerden dolayı sorgulanır hale gelmesi, dünyadaki gelişmelere paralel olarak meydana gelen çevrenin kirliliğinin artması ve kaynakların tüketimindeki bilinçsizliğin ortaya çıkardığı küresel ısınma ile mücadele zorunluluğu, toplumdan gelen baskılar sebebiyle hükümetlerin sosyal sorunlara yönelik yasalar ve düzenlemeler çıkarması, sivil toplum kuruluşlarının etki alanlarının gün geçtikçe artması, katılımcı yönetim anlayışının öneminin artması ve dünyada hızla yaşanan demokratikleşme süreci.

Sosyal sorumluluğa önem veren kurumlar toplumun gelişmesine ve toplumsal sorunların çözülmesine katkıda bulunmaktadır. Öncelikli olarak toplumsal refahın arttırılması çalışmalarının yerel yönetim kuruluşları tarafından yürütülmesi gerekmektedir.

Yerel halkın yaşadıkları toplumda kendilerini birer birey olarak görmelerini sağlamak, yaşamlarını idame ettirmeleri için gerekli olanakları elde etmesinde yol gösterici olmak ve toplumsal yaşama katılmalarını sağlamak yerel yönetimlerin sosyal sorumlulukları içerisinde yer almaktadır.

Yerel yönetimlerin, yerel halkının ihtiyaçlarını sürekli takip edebildiği ve giderdiği oranda başarılı olmaları mümkün olmaktadır. Vatandaş odaklı bir yönetim olarak da ifade edilebilecek yönetim anlayışı, yerel yönetimlerin yerel halkının ihtiyaç öncelikleri doğrultusunda hareket etmesini sağlamakla sosyal sorumluluklarını yerine getirmelerine yardımcı olmaktadır.

Yerel yönetimlerin sosyal sorumluluklarını yerine getirebilmeleri, başta üst kademe olmak üzere, orta ve alt kademe yöneticilerinin bu konudaki duyarlılıklarıyla yakından ilgilidir. Bu noktada yerel politikaların oluşumunu gerçekleştiren yerel yöneticilerin, yerel yönetimlerin temel işlevlerinin yerine getirilmesi konusunda duyarlılıklarına ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla yaşanan gelişmelere paralel olarak, halkın değişen ihtiyaçlarını sürekli olarak öğrenmeye yönelik araçların geliştirilmesi ve böylece yerel politikaların oluşum aşamasına halkın ortak edilmesi gerekli olmaktadır. Bu çerçevede, son zamanlarda kamu yönetiminde eşitliğin sağlanması ve beklentilerin öğrenilmesi konusunda, politikaların oluşum aşamalarına halkın aktif katılımının sağlanması yönünde bir eğilim, giderek ağırlık kazanmaktadır (Yüksel ve diğ., 2005: 300).

Yerel yönetimlerin vatandaşlara ve çalışanlara karşı sosyal sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini ölçmek amacıyla alan araştırması yapılmıştır. Araştırma, belediyenin gerçekleştirmiş olduğu sosyal sorumluluk projelerinin, vatandaş ve çalışanlar açısından nasıl algılandığını göstermek açısından büyük önem taşımaktadır. Araştırmayı ölçmek için kurulan modelde, yerel yönetim çalışanlarının ve yerel yönetimlerin hizmet sunduğu halkın sosyal sorumluluk algıları gösterilmeye çalışılmıştır. Verilerin analizinde frekans dağılımları ortalama, standart sapma, bağlantısız örneklemeler için T-Testi, Varyans analizi ve Korelasyon analizleri yapılmıştır. Araştırma $\alpha=0,05$ ve $\alpha=0,01$ anlamlılık düzeyinde yapılmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda, vatandaşların sosyal sorumluluk algılarının çalışanların sosyal sorumluluk algılarından kısmen düşük çıktığı anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılanların belediye faaliyetleriyle algılı algıladıkları en yüksek sosyal sorumluluk boyutu sağlığa ilişkin sorumluluk, en düşük sosyal sorumluluk boyutu ise kent ve

çevreye karşı sorumluluktur. Ayrıca tüm sosyal sorumluluk boyutlarında sosyal sorumluluk algı ortalamalarının kadınların erkeklerden ve evlilerin bekârlardan fazla olduğu anlaşılmaktadır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre de araştırmamızın üçüncü hipotezi olan sosyal sorumluluk boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonuçlarını göz önüne alarak, yerel yönetimlerin sosyal sorumluluk düzeylerinin çeşitli faktörler arasında değişkenlik gösterdiğini görmekteyiz. Analiz sonuçlarında düşük çıkan değerlerin yükseltilmesi için yerel yönetimlerin gerekli duyarlılığa sahip bir sorumluluk anlayışını benimseyerek hareket etmesi gerekmektedir. Bunun içinde halkın değişen ihtiyaçlarını göz önüne alarak yerel politikalarını oluşturmalarıdır.

KAYNAKLAR

- AKTAN, C.Can (2007), **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, İGİAD Yay:4, İstanbul.
- ALTAÇ, Esin (2004), **Marka Değerini Oluşturan Unsurların İncelenmesi, Ölçülmesi Ve Bir Uygulama**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ALTINTAŞ, Erkan (2005), **Kurumsal İtibar ve Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F. Örneği**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ALTUĞ, Nevzat Sinan, (2006), **İş Etiği, Sosyal Sorumluluk ve İlaç Sektöründen Uygulamalar**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ARSLAN, Nagehan Talat (2005), **Teoriden Pratiğe Kamu Yönetimi**, Aktüel Yayınları, İstanbul.
- ARSLAN, Nagehan Talat (2005), **Türkiye’de Kamu Yönetimi Sorunları Üzerine İncelemeler**, Seçkin Yayınları, Ankara.
- ATALAY, Beşir (2002), “Eğitim ve Öğretim Görme Hakkı”, **Yeni Türkiye**, Sayı: 98/22, s. 1093.
- BAKIRTAŞ, Hülya, (2005), **İşletmelerde Sosyal Sorumluluk: Konaklama Sektöründe Bir Uygulama**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BALTA PELTEKOĞLU, Filiz (2001), **Halkla İlişkiler Nedir?**, Beta Yayınları, İstanbul.
- BAŞARAN, İ. Ethem (1991), **Örgütsel Davranış: İnsanın Üretim Gücü**, Gül Yayınları, Ankara.
- BAYRAK, Sabahat (2001), **İş Ahlakı ve Sosyal Sorumluluk**, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- BAYRAKTAR, K., M. Altınöz, H. Tutar (2003), **Kamu-Özel Kesim Yapısı ve İlişkileri**, Nobel Yayınları, Ankara.

BOZKURT, İzzet (2004), **İletişim Odaklı Pazarlama**, Kapital Medya Hizmetleri, İstanbul.

ÇAKIR, Vural (2001), **Geleceğe Bir Dokunuş**, MediaCat Kitapları, İstanbul.

ÇAVUŞOĞLU, Feyza, (2003), **İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları ve Çalışma Hayatının Kalitesinin Arttırılması Üzerine Etkisi**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇEVİK, Hasan Hüseyin (2004), **Türkiye’de Kamu Yönetimi Sorunları**, Seçkin Yayınları, Ankara.

DALYAN, Figen (2007), Sosyal Sorumluluğun Temelleri, **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, İgiad Yay., Ed: C. Can Aktan, İstanbul, s. 52,58.

DALYAN, Figen, Serpil A. Gökbel (2005), **İşletmelerde Sosyal Sorumluluk: IMKB’ DE İşlem Gören Bankaların Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri ile Karlılıkları Arasındaki İlişki**, T.C.And.Üniv.Yayınları No:1627, Eskişehir.

DAVUTOĞLU, Nesteren (2000), “Yükselen Yıldız Marka”, **Marketing Türkiye Dergisi**, İstanbul, Marka Özel Sayısı, s. 46.

DERDİMAN, Ramazan Cengiz (2005), **Yerel Yönetimler:Yeni Düzenlemelere Göre**, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa.

DURSUN, Davut (2006), **Siyaset Bilimi**, Beta Yayınları, İstanbul.

Devletin görevleri ve devletin büyümesi

http://www.ekodialog.com/kamu_yonetimi/devlet_nedir_gorevleri.html, 28.01.09.

ELDEN, Müge (2005), “Kurum Kimliği ve Kurumsal Reklam Arasındaki İlişki”, **Yeni Düşünceler**, Sayı 1, Yıl: 2005, s.3.

ELİTOK, Bülent (2003), **“Hadi Markalaşalım”**, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

EREN, Erol (1990), **“İşletmelerde Stratejik Planlama ve Yönetim”**, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayın No:234, İstanbul.

ERSİN, Meltem (1999), **Tüketici Satın Alma Karar Aşamasında Marka Bağımlılığı Etkisi ve Meyve Suyu Tüketicileri Üzerine Bir Uygulama**,

Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERTAN, Bengü, (2004), **İşletmelerin Örgütsel Güven ve Sosyal Sorumluluk Anlayışları Üzerine Bütünleşik Kurumsal İletişim Yönlü Bir Araştırma**, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERTEN, Metin (1999), **Nasıl Bir Yerel Yönetim?**, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

ERYILMAZ, Bilal (1997), **Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması**, Birleşik Yayıncılık, İstanbul.

GEZER, Bekir (2004), “Fransız ve Türk Yerel Yönetim Sistemlerinin Mukayesesi ve Ülkemiz Açısından Değerlendirilmesi”, **Yerel Yönetim ve Denetim**, Cilt: 9, Sayı: 1, Yıl: Ocak 2004, s.14.

GÖCENOĞLU, Ceyhun ve K. Zeynep Girgin (2004), “Kurumsal Yönetişimin Türkiye’deki Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamalarına Olan Etkileri”, 4. **Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi**, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, <http://www.gocenoglu.net/urettiklerim.htm>, s. 3.

GÖKSU, Fatma, (2006), **Sosyal Sorumluluk Uygulamalarının Marka İmajına Etkisi(Petrol İşletmelerinde Uygulamalı Araştırma)**, Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÖZLER, Kemal (2003), **İdare Hukuku**, Ekin Kitabevi, Bursa.

GÖZÜBÜYÜK, Şeref (2002), **Açıklamalı Türk Anayasaları**, Turhan Kitabevi, Ankara.

GÜLOĞLU, Tuncay (1998), “Sosyal Güvenlik ve Popülist Hükümet Politikaları”, **Siyaset ve Yönetimde Etik Sempozyumu**, Sakarya İİBF, Adapazarı, s. 405-416.

GÜNDAY, Metin (1996), **İdare Hukuku Dersleri**, İmaj Yayıncılık, Ankara.

GÜNEŞ, İsmail (2000), “Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetimlerin Varlık Nedenleri”, **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Maliye Araştırma Uygulama Merkezi Yayın No:13, İstanbul, s. 271- 274.

GÜNGÖR, Onal (1997), **Halkla ilişkiler**, Türkmen Kitabevi, İstanbul.

Günümüzde Gönüllüğün Önemi, 2004, s.2.

GÜRGEN, Haluk, **Kurumsal İtibar ve Sosyal Sorumluluk**,
http://www.iso.org.tr/kongre/Kongre_2008/Sunumlar/2A-3-Haluk-Gurgen.ppt,
25.12.2008.

GÜZELCİK, Ebru (1999), **Küreselleşme ve İşletmede Değişen Kurum İmajı**, Sistem
Yayıncılık, İstanbul.

http://www.canaktan.org/yonetim/kurumsal-sosyalsorum/kurumsal-sosyal/kavram.htm#_ftn1, 20.01.2009.

<http://www.ikv.org.tr>, 11.12.2008.

<http://www.ekonomist.com.tr>, 03.03.2009.

<http://www.ankara-bel.gov.tr>, 04.03.2009

İBİŞOĞLU, Aylin (2007), **Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Vestel Örneği**,
Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İNAÇ, Hüsamettin ve Feyzullah Ünal (2007), “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik
Şartı ve Türkiye’de Belediyeler”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 17, Yıl: Nisan 2007, s. 7-8.

KAÇMAZ Haydar,

http://www.mmo.org.tr/muhendismakina/arsiv/2003/mayis/makale_iscinin_gorev_sor.htm, 28.01.09.

KADIBEŞGİL, Salim (2001), **Halkla İlişkilere Nereden Başlamalı?**, 4.Baskı,
MediaCat, İstanbul.

KALELİ, Nilay ve Ahmet Şen (2003), “**Bilgi Toplumu İşletmelerinde Sosyal Sorumluluk**”, www.bilgiyonetimi.org, 12.12.2008.

KARABULUT Suat, “**AB Sürecinde Gelişen AVE/Sosyal Sorumluluk Standartları**”, Marmara Çalışanlar Federasyonu,
<http://www.mcf.org.tr/bpi.asp?caid=343&cid=59>, s.2, 11.12.2008

KARANCI, Pelin (1995), **Küçük Sanayi İşletmelerinin Personele İlişkin Sosyal Sorumlulukları**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KARPAT, Işıl (1999), **Bankacılık Sektöründe Örneklerle Kurumsal Reklam**, Yayınevi Yayıncılık, İstanbul.

KAVRUK, Hikmet (2004) **Köy ve Mahalle: Yerleşim ve Yönetim Birimi**, Odak Yayınevi, Ankara.

KELEŞ, Ruşen (1995), “Kent ve Çevre Hakkının Korunması Üzerine Gözlemler”, **Ankara Üniv. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt 49 Yıl Haz-Aralık 1994, Ankara, s.276

KOCABIYIKOĞLU, M. Fatih (1993), “Türk Eğitimi ve Aksaklıkları”, **Sosyoloji Konferansları**, Yirmi Dördüncü Kitap, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3732, Fakülte Yayın No: 544, İstanbul, s. 76.

KOPARAL, Celil (2000), **Yönetim ve Organizasyon**, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir.

KOTLER Philip ve Nancy Lee (2006), **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, Mediacat Yayınları, İstanbul.

KOTLER, Philip (1997), **Pazarlama Yönetimi**, Beta Basım Yayım, İstanbul.

KÖSE, Ömer (2004), “Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 52, Yıl: Ocak-Mart 2004, s. 9-10.

Memurlar hakları, ödevleri, yükümlülükleri, cezaları,

http://www.ekodialog.com/kamu_yonetimi/memur_memurlar_hakkinda.html,28.01.09

MİNARECİ, Yasemin, (2007), **Turizm İşletmelerinde Kurumsallaşma ve Sosyal Sorumluluk: Otel İşletmelerinde Bir Uygulama**, Basılmamış Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MUSTAFA YEVA, Lale, (2007), **Sosyal Sorumluluk İle Örgütsel Vatandaşlık Davranışları ve Örgütsel Özdeşleşme Arasındaki İlişkiye Yönelik Bir**

- Araştırma**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- NİZAMİEVA, Dilbar, (2001), **Örgütlerde Sosyal Sorumluluk ve İş Etiği**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- OKAN, Ozan, (2006), **Kurumsal Yönetim Yaklaşımı ve Ülkemizdeki Uygulanabilirliği**, Basılmamış Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- OKAY, Ayla (2002), **Kurum Kimliği**, MediaCat Kitapları, Ankara.
- OKAY, Ayla ve Aydemir Okay (2001), **Halkla İlişkiler Kavram Strateji ve Uygulamaları**, Der Yayınları, İstanbul.
- ONAR, Sıddık Sami (1966), **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, İsmail Akgün Matbaası, Cilt: 2, İstanbul.
- ÖKMEN, Mustafa (2002), “Yerel Yönetimlerde Özerklik Eğilimleri, Avrupa ve Türkiye”, **Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler**, Edi: Bekir Parlak, Hüseyin Özgür, Alfa Yayınları, İstanbul, s. 104-105.
- ÖLÇER, Ferit (2001), “Günümüzde Sosyal Sorumluluğun Değişen Boyutları ve İşletmeler Üzerine Etkileri”, **Standard Dergisi**, Yıl 40, Sayı 473, TSE Yayınları, s. 22-23.
- ÖNCEL, Yenal (1992), **Mahalli İdareler Maliyesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- ÖZGENER, Şevki (2004), **İş Ahlakının Temelleri**, Nobel Yayınevi, İstanbul.
- ÖZGENER Şevki, (2000), **İş Ahlakı ve Sosyal Sorumluluk: İmalat Sanayiinde Bir Uygulama**, Basılmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- PARLAK, Bekir (2002), “Avrupa Birliği Perspektifinden Merkezi Yönetim- Yerel Yönetim İlişkileri”, **Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler**, Edi:Bekir Parlak, Hüseyin Özgür, Alfa Yayınları, İstanbul, s. 45.

- PEHLİVAN, İnayet (1998), **Yönetmel Mesleki ve Örgütsel Etik**, Pagem Yayınları, Ankara.
- PRİNGLE Hamish ve Marjorie Thompson (2000), **Marka Ruhu**, Scala Yayıncılık, İstanbul.
- PRİNGLE Hamish ve William Gordon (2001), **Marka Kültürü**, Çev: Neşe Olcaytu, Scala Yayıncılık, İstanbul.
- RATİP Mehmet (2008), “**Siyaset mi Politika mı?**”,
<http://www.kibrisgazetesi.com/printa.php?col=114&art=7113>, 29.01.2009
- SABUNCU, Yavuz (2002), **Anayasaya Giriş**, İmaj Yayınevi, Ankara.
- SABUNCUOĞLU, Zeyyat (1995), **İşletmelerde Halkla İlişkiler**, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- SEZGİN, Mete (2001), “**İşletmelerde Sosyal Sorumluluk ve Halkla İlişkiler**”,
Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO Dergisi, Konya, s. 142.
- SEYYAR, Ali (2003), **Ahlak Terimleri**, 1.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- SİVEREKLİ, Esra (2001), “Yerelleşme ve Yerel Demokrasi”, **Türk İdare Dergisi**,
Yıl: Haziran 2001, s. 122,123.
- SÖNMEZ, Feristah ve Kamil Bircan (2003), **İşletmelerin Sosyal Sorumluluğu ve Çevre Sorunlarında Ekonomik Yaklaşımlar**,
http://www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/Feristah_II.doc, s. 2, 05.12.2008.
- ŞAHİN Feyzullah ve Dilek Şahin (2004), “Sağlıkta Dönüşüm Programı ve Sağlık Eğitimi”, **I. Ulusal Sağlık Geliştirme ve Sağlık Eğitimi Sempozyumu**,
Ankara, <http://www.sabem.saglik.gov.tr/kaynaklar/2469.pdf> , 27.01.09.
- TAŞKAN, Uğur (2003), **İşletmelerin Sosyal Sorumluluklarını Yerine Getirmelerinde Halkla İlişkilerin Rolü ve Konuyla İlgili Bir Model Önerisi**,
Basılmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TAVLAK, Selçuk (2007), **Kurumsal İtibarın Oluşturulmasında Sanat Sponsorluğunun Yeri**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- TEKELİ, İlhan (1983), “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 16, Sayı 2, Yıl 1983, s. 3.
- TORTOP, Nuri ve diğ. (2006), **Mahalli İdareler**, Nobel Yayınevi, Ankara.
- TOSUN, Kemal (1978), “Çevre Bozulması ve Biz”, **İ.Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi**, Yıl 2, Sayı 8, İstanbul, s. 189.
- TURAN, Serdar (2004), “Şirketler Sosyal Sorumluluk Kuyruğunda”, **İnfomag Dergisi**, Yıl: Şubat 2004, s. 87-88.
- TUTAR, Hasan (2008), **Örgütsel Algılama Yönetimi**, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Türkçe Sözlük, (1992), Türk Dil Kurumu (TDK).
- ULU, Ali Samet (2007), **Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Bir Alan Çalışması**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ULUSOY, Ahmet ve Tekin Akdemir (2004), **Mahalli İdareler**, Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, Ankara.
- URAL, Ebru Güzelcik (2006), **Stratejik Halkla İlişkiler Uygulamaları**, Birsan Yayınevi, İstanbul.
- ÜLGER, Billur (2003), **İşletmelerde İletişim ve Halkla İlişkiler**, Der Yayınları, İstanbul.
- YALÇINKAYA, Haşim (2004), İnsan Hakları ve Özgürlükleri, **Çağın Polisi Dergisi**, Cilt 3, Sayı 26, Yıl Şubat 2004, Ankara, s. 45-50, <http://www.caginpolsi.com.tr/26/45-46-47-48-49-50.htm>, 28.01.09.
- YAMAN, Hamza (2000), **Eğitim Hakkı**, http://www.turkhukuksitesi.com/makale_22.htm, 27.01.09.
- YATKIN, Ahmet (2008), “Etik Düşünce ve Davranışın Yerel Yönetimlerde Hizmet Verimliliğinin Arttırılmasında Rolü ve Önemi Elazığ Belediyesi Örneği”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 18, Sayı 1, Yıl: Ocak 2008, s. 217.

- YAZICI, Nihat (1992), **İşletmelerde Yöneten ve Yönetilenlerin Sosyal Sorumluluk Algılanışları**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILMAZ, Gözde (2005), **Çok Uluslu İşletmelerde İzlenim Yönetimi ve Kurumsal İmaj Oluşumuna Katkısı**, İst. Tic.Üniv. Yayınları, İstanbul.
- YÖNET, Ender (2008), “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışında Son Dönemeç: Stratejik Sorumluluk”, **Balıkesir Üniversitesi SBE Dergisi**, Cilt 8, Sayı 13, Yıl Mayıs 2008, s. 239-248.
- YÜKSEL, Fatih ve diğ., **“Yerel Yönetimlerde Etik Çerçevesinde Sosyal Sorumluluk Bilinci: Tokat Uygulaması”**, Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu, 18-19 Kasım 2005, Sakarya, s. 298-300.

EKLER

EK-1: ANKET FORMU

Değerli katılımcı, bilimsel bir araştırmada kullanmak üzere görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Soruların ancak tümünü doldurmanız ve sorulara samimiyetle cevap vermeniz durumunda araştırmanın bilimsel bir değeri olacaktır. Anket sorularında sizin görüşünüzü yansıtan şıkkın önüne (X) işareti koyarak görüşünüz belirtiniz. Katkınız için teşekkür ederim.

Elvettin AKMAN
Sakarya Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyetiniz	Yaşınız	Eğitim durumunuz
Kadın	1 20-27	1 İlköğretim
Erkek	2 28-35	2 Orta öğretim
	3 36-43	3 Meslek Yüksekokulu
	4 44-51	4 Fakülte (lisans)
	5 52 ve üstü	5 Yüksek lisans/doktora
Medeni durum	1 evli	
	2 bekar	

NOT: 1: Çok kötü'yu, 5: Çok iyi'yi temsil etmektedir.

	DÜZEY				
	1	2	3	4	5
I. SOSYAL REFAHA İLİŞKİN SORUMLULUK					
1. Belediye, sosyal refahı artırıcı her türlü faaliyeti destekler.					
2. Ekonomik sıkıntılar karşısında halkın refahını korumak için gerekli sorumluluğu üstlenir.					
3. Fakir ailelere her tür yardımı sağlayarak maddi ve manevi refah düzeylerini artırır.					
4. Aile kurumunun oluşabilmesi için maddi durumları iyi olmayan bekârlara evlilikleri konusunda yardımcı olur.					
5. Semt pazarları, spor tesisleri, dinlence alanları, huzurevi, güçsüzler evi gibi sosyal tesisler yapar.					
6. Ulaşım hizmetlerini yerine getirir ve sorunları gidermek için yeni çözümler arar (metro, tramvay, belediye otobüsleri).					
II. KENT VE ÇEVREYE KARŞI SORUMLULUK					
7. Belediye, çevrenin korunması (ağaçlandırma, peyzaj) konusunda gerekli duyarlılıkları gösterir.					
8. Çevre kirliliğini önler ve çevrenin yaşanabilecek bir					

ortam olarak korunmasını sağlar					
9. Belediye gecekondulaşmayı önlemek ve şehir mimarisini geliştirmek için düşük maliyetli konutlar inşa eder					
10. Belediye sınırları içinde her tür kanun dışı faaliyetleri önlemek için (Kentsel şiddet olayları, soygun ve arsa yolsuzluğu gibi olumsuzlukları) gerekli duyarlılığı gösterir					
11. Kent ve çevre hakları bakımından yarınki kuşaklar adına gerekli sorumluluklarını yerine getirir					
12. Katı atıkların dönüşümünü sağlayacak çalışmaları yapar.					
13. Çöplerin geri kazanımı için gerekli tesisleri kurarak geri dönüşümünü sağlar.					
14. Hava ve gürültü kirliliği ile ilgili gerekli önlemleri alır.					
15. İmar çalışmaları ve kaçak yapılaşma ile ilgili faaliyetleri ile kentsel dönüşüme katkı sağlar					
III. EĞİTİM VE KÜLTÜREL SORUMLULUK					
16. Belediye, halkı sorumluluk konusunda bilinçlendirmeye yönelik eğitici faaliyetlerde bulunur					
17. İstihdam politikaları oluşturarak vasıfsız bireyleri iş sahibi yapacak eğitimleri verir					
18. Meslekî eğitim birimleriyle halkın meslekî ve teknik eğitimine katkıda bulunur					
19. Yoksul ailelerin çocuklarına burs ve kırtasiye yardımı sağlayarak eğitimlerine katkıda bulunur					
20. Toplumdaki fertlerin sosyal yaşamın bir gereği olan kültürel aktiviteleri yapabilmesine olanak sağlar					
IV. ÇALIŞANLARA KARŞI SORUMLULUK					
21. Çalışanları motive edebilmek için maddî, manevî her tür ihtiyaçlarını karşılar					
22. İlerlemeye olanak sağlayacak insan kaynakları politikalarına sahiptir					
23. Çalışanlarının haklarını Anayasa ve kanunlarla güvence altına alır.					
24. Yasalarda öngörülen miktarlarda aile yardımı, doğum yardımı gibi sosyal refah düzeyinin arttıran yardımları çalışanlarına sağlar.					
25. Personelinin gelişmesi için fırsat yaratır. (Hizmet içi Eğitim, Seminer vb.)					
V. SİYASAL VE POLİTİK SORUMLULUK					
26. Vatandaşın siyasi ve ideolojik tercihlerine karşı saygılıdır.					
27. Vatandaşların siyasi bilincini artırıcı faaliyetlerde bulunur (konferans, seminer vb.)					
28. Vatandaşa hizmet sunarken, siyasi ve ideolojik bakımdan ayırım yapmaz.					
VI. SAĞLIKLA İLGİLİ SORUMLULUK					

29. Sağlığın korunması ve geliştirilmesi için gerekli sorumluluklarını yerine getirir.					
30. Maddi durumu kötü olan vatandaşlara gerekli sağlık hizmetleri sunar					
31. Her türlü sağlık faaliyetini destekler					
32. Yaşlı ve engelli vatandaşlara evde bakım hizmeti sağlar					
33. Sağlık otobüsleri oluşturarak yaygın hastalıklarla ilgili vatandaşları bilinçlendirir (Kalp, kolesterol, tansiyon, aşı, grip vb.)					
VII. İNSAN HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ İLE İLGİLİ SORUMLULUK					
34. Kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne yönelik her türlü tedbiri alır.					
35. Vatandaşları merak ettiği konularda bilgilendirir.					
36. Belediye toplantıları ve kararları halka açıktır.					
37. Belediye, yaptığı her türlü faaliyette insan haklarını ve özgürlüklerini temel alır.					

ÖZGEÇMİŞ

1985 yılında Konya/Kulu'da dünyaya geldi. İlk, orta ve lise eğitimlerini Ankara'da tamamladı.2003 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi bölümünü kazandı.

Okul eğitimi boyunca; Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrenci Konseyi Yönetim Kurulu Üyesi, İ.İ.B.F. Öğrenci Temsilciler Kurulu Başkanlığı, Ekonomi ve Yönetim Kulübü Üyesi, Toplumsal Duyarlılık Kulübü Üyesi görevleri çerçevesinde gerçekleştirmiş olduğu sosyal projelerle birçok kurum ve kuruluş tarafından takdir belgesi almaya layık görülmüştür. 2007 yılında lisans eğitimini tamamlayarak, aynı yıl içerisinde Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başlamıştır.